

Univerzita Karlova v Praze
Přírodovědecká fakulta
katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Radek Kozák

**REGIONÁLNÍ ROZDĚLENÍ PODPORY
Z OPERAČNÍHO PROGRAMU
ROZVOJ LIDSKÝCH ZDROJŮ
(REGIONAL ALLOCATION OF SUPPORT FROM
OPERATIONAL PROGRAM
HUMAN RESOURCES DEVELOPMENT)**

Diplomová práce

Praha 2009

Vedoucí diplomové práce: RNDr. Radim Perlín

Prohlašuji, že jsem předloženou diplomovou práci vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury.

V Praze dne 28. 4. 2009

Rád bych upřímně poděkoval svému školiteli RNDr. Radimovi Perlínovi za jeho věnovaný čas, podnětné připomínky a odborné vedení této práce. Mé poděkování patří také Mgr. Václavovi Lintymerovi, programovému manažerovi OP RLZ, za jeho vstřícnost a ochotu při poskytování cenných informací o operačním programu. Děkuji rovněž mým blízkým za potřebnou toleranci a podporu.

OBSAH

SEZNAM TABULEK	6
SEZNAM OBRÁZKŮ	8
ABSTRAKT	10
ABSTRACT	10
I. TEORETICKÁ ČÁST	11
1. Úvod	11
1.1. Úvod do tématu	11
1.2. Cíl práce	12
1.3. Předpoklady práce	12
2. Lidské zdroje	13
2.1. Lidské zdroje	13
2.2. Rozvoj lidských zdrojů	13
2.3. Význam lidských zdrojů pro regionální rozvoj	15
3. Rozvoj lidských zdrojů pomocí ESF v České republice v programovém období 2004 – 2006	17
3.1. Strukturální fondy	17
3.2. Operační program Rozvoj lidských zdrojů	20
4. Evaluace programů regionální politiky	25
4.1. Teoretické přístupy evaluace	25
4.2. Evaluace programů regionální politiky EU	26
4.3. Evaluace OP RLZ	27
5. Trh práce v České republice před vstupem do EU	32
5.1. Regionální vývoj v České republice	32
5.2. Trh práce v České republice	35
6. Metodika	42
II. ANALYTICKÁ ČÁST	45
7. Analýza rozdělení podpory z OP RLZ na celostátní úrovni	45
8. Analýza rozdělení podpory z OP RLZ na krajské úrovni	52
8.1. Analýza rozdělení celkové podpory z OP RLZ na krajské úrovni	52
8.2. Analýza rozdělení podpory v rámci priority Aktivní politika zaměstnanosti OP RLZ na krajské úrovni	57
8.3. Analýza rozdělení podpory v rámci priority Sociální integrace a rovnost příležitostí OP RLZ na krajské úrovni	64
8.4. Analýza rozdělení podpory v rámci priority Rozvoj celoživotního učení OP RLZ na krajské úrovni	71
8.5. Analýza rozdělení podpory v rámci priority Adaptibilita a podnikání OP RLZ na krajské úrovni	75
9. Závěr	80

LITERATURA	84
PŘÍLOHY	88

SEZNAM TABULEK

Tab. 1:	Rozdělení finančních prostředků v rámci Cíle 1 mezi operační programy a příslušné strukturální fondy	19
Tab. 2:	Rozdělení finančních prostředků v rámci OP RLZ	23
Tab. 3:	Vývoj míry nezaměstnanosti, počtu nezaměstnaných a podílu dlouhodobě nezaměstnaných v ČR (1991 – 2008)	35
Tab. 4:	Vývoj struktury zaměstnanosti podle sektorů v ČR (1993 – 2007).....	37
Tab. 5:	Rozdělení vynaložené finanční podpory z OP RLZ dle priorit v ČR k 31.12.2008	48
Tab. 6:	Účinnost podpory OP RLZ při vynakládání finančních prostředků dle priorit a typů projektů v ČR k 31. 12. 2008	49
Tab. 7:	Podpořené osoby OP RLZ dle priorit v ČR k 31. 12. 2008	50
Tab. 8:	Rozdělení podpory v rámci grantových projektů OP RLZ vzhledem k HDP v krajích ČR.....	56
Tab. 9:	Rozdělení podpory v rámci grantových projektů priority Aktivní politika zaměstnanosti OP RLZ vzhledem k nezaměstnaným osobám v krajích ČR	59
Tab. 10:	Podpořená pracovní místa pomocí grantových projektů priority Aktivní politika zaměstnanosti OP RLZ vzhledem k obyvatelstvu a nezaměstnaným osobám v krajích ČR.....	61
Tab. 11:	Srovnání rozdělení podpory v rámci národních a grantových projektů priority Aktivní politika zaměstnanosti OP RLZ vzhledem k obyvatelstvu v krajích ČR.....	63
Tab. 12:	Rozdělení podpory v rámci grantových projektů priority Sociální integrace a rovnost příležitostí OP RLZ vzhledem k dlouhodobě nezaměstnaným osobám v krajích ČR.....	67
Tab. 13:	Rozdělení podpory v rámci grantových projektů priority Sociální integrace a rovnost příležitostí OP RLZ vzhledem k osobám romské národnosti v krajích ČR	69
Tab. 14:	Srovnání rozdělení podpory v rámci národních a grantových projektů priority Sociální integrace a rovnost příležitostí OP RLZ vzhledem k obyvatelstvu v krajích ČR	70

Tab. 15:	Rozdělení podpory v rámci grantových projektů priority Rozvoj celoživotního učení OP RLZ vzhledem k úrovni vzdělání obyvatel v krajích ČR	74
Tab. 16:	Rozdělení podpory v rámci grantových projektů priority Adaptibilita a podnikání OP RLZ vzhledem k úrovni vzdělání zaměstnanců v krajích ČR	77

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1:	Míra nezaměstnanosti v okresech ČR k 31.12. 1991	38
Obr. 2:	Míra nezaměstnanosti v okresech ČR k 31.12. 1998	39
Obr. 3:	Míra nezaměstnanosti v okresech ČR k 31.12. 2003	40
Obr. 4:	Míra nezaměstnanosti v krajích ČR k 31.12. 2003	40
Obr. 5:	Míra nezaměstnanosti v krajích ČR k 31.12. 2008	41
Obr. 6:	Právní formy příjemců podpory u grantových projektů OP RLZ v ČR v období 2004 – 2006	46
Obr. 7:	Grantové projekty dle priorit OP RLZ v ČR v období 2004 – 2006	47
Obr. 8:	Podíl realizovaných grantových projektů na obyvatele v rámci OP RLZ v krajích ČR v období 2004 – 2006, vztažený k průměru ČR	52
Obr. 9:	Podíl finanční podpory EU na obyvatele v rámci OP RLZ v krajích ČR v období 2004 – 2006, vztažený k průměru ČR	53
Obr. 10:	Podíl podpořených osob na obyvatele v rámci OP RLZ v krajích ČR v období 2004 – 2006, vztažený k průměru ČR	54
Obr. 11:	Podíl finanční podpory EU na obyvatele u priority Aktivní politika zaměstnanosti OP RLZ v krajích ČR v období 2004 – 2006, vztažený k průměru ČR	57
Obr. 12:	Podíl podpořených osob na obyvatele u priority Aktivní politika zaměstnanosti OP RLZ v krajích ČR v období 2004 – 2006, vztažený k průměru ČR	58
Obr. 13:	Podíl finanční podpory EU na obyvatele u priority Sociální integrace a rovnost příležitostí OP RLZ v krajích ČR v období 2004 – 2006, vztažený k průměru ČR	65
Obr. 14:	Podíl podpořených osob na obyvatele u priority Sociální integrace a rovnost příležitostí OP RLZ v krajích ČR v období 2004 – 2006, vztažený k průměru ČR	66
Obr. 15:	Podíl finanční podpory EU na obyvatele u priority Rozvoj celoživotního učení OP RLZ v krajích ČR v období 2004 – 2006, vztažený k průměru ČR	72
Obr. 16:	Podíl podpořených osob na obyvatele u priority Rozvoj celoživotního učení OPRLZ v krajích ČR v období 2004 – 2006, vztažený k průměru ČR	73

Obr. 17: Podíl finanční podpory EU na obyvatele u priority Adaptabilita a podnikání
OP RLZ v krajích ČR v období 2004 – 2006, vztažený k průměru ČR 76

Obr. 18: Podíl podpořených osob na obyvatele u priority Adaptabilita a podnikání
OP RLZ v krajích ČR v období 2004 – 2006, vztažený k průměru ČR 77

ABSTRAKT

V souvislosti s vyspělostí a konkurenceschopností jednotlivých regionů i států se v současnosti velmi často uvádí pojem lidské zdroje a jejich rozvoj. Vstup České republiky do Evropské unie umožnil k rozvoji lidských zdrojů využívat podpory z Evropského sociálního fondu (ESF). Cílem diplomové práce je doložit, jak je rozdělována podpora z ESF na rozvoj lidských zdrojů prostřednictvím Operačního programu Rozvoj lidských zdrojů (OP RLZ) mezi regiony České republiky a jestli je tato podpora rozdělována relevantně vzhledem ke kvalitě lidských zdrojů v jednotlivých regionech. Data pro analýzu rozdělení podpory pocházejí z centrálního Monitorovacího systému strukturálních fondů. Výsledkem práce je regionální vzorec rozdělení podpory v rámci grantových projektů OP RLZ. Z výsledků srovnání územní analýzy rozdělení podpory a územní analýzy kvality lidských zdrojů vyplynulo, že podpora na rozvoj lidských zdrojů z ESF v České republice většinou nesměřuje u grantových projektů OP RLZ do regionů s nejnižší úrovní lidských zdrojů.

Klíčová slova: rozvoj lidských zdrojů, podpora ESF, analýza rozdělení podpory z OP RLZ, relevance rozdělení podpory z OP RLZ do regionů vzhledem ke kvalitě lidských zdrojů

ABSTRACT

The human resources and their development are presently often discussed in connection with the development and competitiveness of the regions and states. Since the Czech Republic has joined to the European Union, human resources could exploit a support from European Social Funds (ESF) for their development. The aim of the thesis is the evidence how is divide grants from European Social Funds are splitted through of Operational Program Human Resources Development (OP HRD) among the regions of the Czech Republic and if is support respect relevance in consideration of quality human resources. Analysis of territorial allocation of grant is based on the data from central Monitoring System of Structural Funds. As a result of the thesis is a regional framework of allocation of support from grants project OP HRD. After results comparison of territorial allocation of grant with territorial differentiation of quality human resources it followed, that support for the development of human resources from ESF granted by the project OP HRD in the Czech Republic is not mostly focused on the regions with the lowest quality of human resources.

Keywords: development of human resources, support from ESF, analysis of territorial allocation from OP HRD, analysis of target social groups, relevance of territorial allocation from OP HRD to regions in consideration of quality human resources

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. Úvod

1.1. Úvod do tématu

Kvalita lidských zdrojů a jejich další rozvoj patří dnes k nejdůležitějším aspektům hospodářské úspěšnosti jednotlivých regionů i celých států. Investicemi do lidí (lidských zdrojů) dochází k vytváření lidského kapitálu, který zvyšuje kvalitu pracovní síly (Palán, 2002). Kvalitnější pracovní síla je více produktivnější a přináší vyšší ekonomický růst. Česká republika (ČR) ale v kvalitě lidských zdrojů před stupem do EU zaostávala za státy EU, a to především v nízkém podílu obyvatel s vysokoškolským vzděláním a v neexistujícím systému celoživotního vzdělání (Blažek, 2001). Z tohoto důvodu je pro Českou republiku velmi důležité zaměřit se především na rozvoj lidských zdrojů, aby domácí pracovní síla byla konkurenceschopná v EU. Jedním z nástrojů, jak lidské zdroje v Česku rozvíjet je využití pomoci Evropského sociálního fondu (ESF). Jako hlavní nástroj pro realizaci podpory z ESF v oblasti rozvoje lidských zdrojů v Česku v období 2004 – 2006 byl zřízen Operační program Rozvoj lidských zdrojů (OP RLZ). Podpora z ESF je využívána v rámci OP RLZ především k rozvoji lidských zdrojů na trhu práce, dále také k potlačování sociální exkluze, k rozvoji vzdělávání a k posílení konkurenceschopnosti pracovní síly.

Diplomová práce je členěna do dvou hlavních částí. V první teoretické části jsou vymezeny nejdůležitější pojmy zasahující do oblasti rozvoje lidských zdrojů. Další kapitoly popisují ESF, společně s OP RLZ a také přístupy k evaluaci OP RLZ. Jelikož je podpora z OP RLZ zaměřena převážně na rozvoj lidských zdrojů na trhu práce, zabývá se teoretická část práce také situací na trhu práce před vstupem České republiky do EU. Teoretickou část uzavírá kapitola věnovaná metodice zpracování diplomové práce. Druhá analytická část práce obsahuje analýzu rozdělení podpory z OP RLZ a posouzení relevance rozdělení podpory do jednotlivých regionů ČR, vzhledem ke kvalitě lidských zdrojů v regionech. Poslední kapitolu představuje závěr, ve kterém jsou shrnuty dosažené výsledky práce a navrženy další možnosti výzkumu u této problematiky.

1.2. Cíl práce

Cílem této diplomové práce bude objasnit, jak ESF pomáhá rozvíjet lidské zdroje v České republice. Konkrétně bude práce sledovat účinnost realizované podpory z OP RLZ, tedy zda operační program úspěšně dosahuje svých stanovených cílů v počtu podpořených osob a ve vynakládání finančních prostředků z ESF na rozvoj lidských zdrojů v Česku. Hlavním záměrem diplomové práce bude ale vyhodnotit regionální rozdělení podpory z OP RLZ s ohledem na kvalitu lidských zdrojů v jednotlivých regionech, s cílem určit relevanci rozdělení podpory do jednotlivých regionů. Výsledkem práce by mělo být zjištění, zda jsou více podporovány regiony, ve kterých je nižší kvalita lidských zdrojů a podpora z OP RLZ je tak v Česku více využívána v regionech, kde je potřeba lidské zdroje rozvíjet nejintenzivněji.

1.3. Předpoklady práce

V souladu s cílem diplomové práce jsou stanoveny následující předpoklady.

Základní cílem Národního rozvojového plánu¹ je snižování meziregionálních rozdílů, a to i v oblasti kvality lidských zdrojů. Rozdělení podpory z OP RLZ mezi regiony bude tedy relevantní, vzhledem ke kvalitě lidských zdrojů v regionech. Podpora bude, v rámci jednotlivých priorit OP RLZ, více směřovat do regionů, které mají největší problémy s kvalitou lidských zdrojů. V těchto regionech je dostatečný počet osob, které má OP RLZ podporovat, a proto zde aktéři projektů budou schopni realizovat více projektů a budou tedy i více úspěšnější v získávání podpory z OP RLZ na realizaci svých projektů.

¹ Národní rozvojový plán je základní strategický dokument, který definuje strategii rozvoje ČR v rámci Politiky hospodářské a sociální soudržnosti EU

2. Lidské zdroje

2.1. Lidské zdroje

Pro samotný pojem lidské zdroje dnes neexistuje jednoznačná definice, přičemž termín lidské zdroje je užíván velmi volně.

Například encyklopedie Diderot definuje lidské zdroje bez pochopení jejich celkového významu, když se zaměřují jen na pracovní aspekt lidských aktivit. Encyklopedie Diderot charakterizuje lidské zdroje (angl. human resources) jako „moderní typ managementu, který usiluje o komplexní využití lidského potenciálu tím, že zdůrazňuje jeho aktivity a motivaci. Jde o propracovaný systém práce se zaměstnanci v oblasti získávání a výběru, motivace, rozvoje a kariéry, je podporován odstupňovaným platovým postupem, účastí lidí při rozhodování, odpovědností za jejich činy a podnikovou kulturou“ (Diderot 1999, s. 354).

Bakoš a kol. (2006, s. 12) se snaží o komplexnější uchopení lidských zdrojů a charakterizují je jako „souhrn vlastností, znalostí a dovedností lidí, jejich fyzických (zdraví, kondice) a psychických charakteristik“.

Od pouhého přirovnání lidských zdrojů k pracovní síle se odklání i Palán (2002). Podle autora nelze lidské zdroje vnímat jen jako pracovní sílu, která je prospěšná pro svého zaměstnavatele, ale i jako člověka, který nachází seberealizaci v činnosti, kterou vykonává dle vlastního rozhodnutí.

Ze starších autorů Schultz (1961) rozlišuje lidské zdroje na dvě části: kvalitativní a kvantitativní. Do kvantitativní části řadí například počet lidí na pracovním trhu (přirovnání k pracovní síle) nebo počty lidí s jednotlivými stupni dosaženého vzdělání. Kvalitativní složkou jsou poté dovednosti, znalosti a schopnosti lidí, s kterými vstupují na pracovní trh.

2.2. Rozvoj lidských zdrojů

Stejná situace, jako u definice lidských zdrojů, nastává také u definování pojmu rozvoje lidských zdrojů. Ani v tomto případě neexistuje přesná a jednotná definice.

Obecně lze rozvoj definovat jako proces pozitivních změn, obvykle jde o zlepšení kvantitativních (extenzivní rozvoj) či kvalitativních (intenzivní rozvoj) charakteristik

dané oblasti. V případě lidských zdrojů lze tedy pojem rozvoj považovat za proces zlepšení situace v jednotlivých oblastech lidských zdrojů. To znamená zvyšování znalostí, schopností, dovedností, postojů, morálních a dalších vlastností jednotlivců, jejich duševního i fyzického stavu (Bakoš a kol., 2006).

Strategie rozvoje lidských zdrojů pro Českou republiku 2003 (SRLZ ČR 2003, s. 3) používá termín rozvoj lidských zdrojů jako „celoživotní vzdělávání a učení (formální i neformální), včetně učení z praxe (informální), orientované zejména na lepší pracovní uplatnění, zvýšení kompetencí a výkonnosti jednotlivců i týmů, a zahrnuje pod tento pojem širokou škálu aktivit, příležitostí a stimulů ve vzdělávací soustavě, v hospodářské praxi, veřejné správě i jiných sektorech“. Tato definice je v souladu s převládající současnou mezinárodní praxí. Stejně vymezení používá také Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost 2007 – 2013, který lze považovat za jeden z nástrojů rozvoje lidských zdrojů v právě probíhajícím období strukturální podpory EU.

Autoři SRLZ ČR 2003 upozorňují na skutečnost, že i přes poměrně široké pojetí definice rozvoje lidských zdrojů, neobsahuje tato definice veškeré možnosti rozvoje lidí. Rozvoj lidských zdrojů by měl zahrnovat i zdravotní stav, dostatečnou a zdravou výživu, pracovní a životní hygienu, tělovýchovu, péči o životní prostředí, kulturní rozvoj a celkovou pracovní a životní kondici.

Palán (2002, s. 113) definuje rozvoj lidských zdrojů jako „zvyšování znalostí, schopností, dovedností, postojů, morálních a dalších vlastností jednotlivců tak, aby byli schopni uspokojit potřeby legitimních, konsensuálně podporovaných uživatelů lidských zdrojů a současně, aby si jako lidé dokázali udržet svou individuální integritu a sociální, občanskou a osobnostní suverenitu“.

Podle Bakoše a kol. (2006) by se lidské zdroje měly členit na jednotlivé složky podle jejich role, resp. funkce, protože k těmto jednotlivým rolím je potřeba při rozvoji lidských zdrojů přistupovat zásadně odlišně. Z hlediska rozvoje lidských zdrojů potom autoři navrhuji členění lidských zdrojů na:

- lidské zdroje na trhu práce
- lidské zdroje „společenské“ (výchova dětí, životní styl – duševní a fyzické zdraví)
- občanské lidské zdroje (vztah k věcem veřejným, dobrovolnická aktivita apod.)

K samotné identifikaci jednotlivých procesů rozvoje lidských zdrojů může napomoci i vymezení určitých politik, zabývajících se rozvojem lidských zdrojů. Jedná se

především o politiku zaměstnanosti, vzdělávací, sociální, zdravotní, rodinnou politiku a další. Výsledkem tohoto vymezení jsou „sektorové“ koncepce, které rozvíjí lidské zdroje v jednotlivých dílčích oblastech. K rozvoji lidských zdrojů tak dochází v několika úrovních, z nichž Bakoš a kol. (2006) vyčleňují:

- výchova a vzdělávání v rodině (neformální vzdělávání);
- formální vzdělávání – školy a jiné vzdělávací instituce;
- rozvoj znalostí a dovedností v zaměstnání;
- rozvoj lidských zdrojů vlivem vnějšího prostředí (zejména společenská atmosféra v místě bydliště, zapojení do života obce, do činnosti neziskového sektoru, získávání širokého spektra a propojení různých dovedností);
- osobní rozvoj – cílené zlepšování svého lidského potenciálu (např. jazykové kurzy, samostudium, cestování);
- působení celkové společensko – politické atmosféry v zemi.

2.3 Význam lidských zdrojů pro regionální rozvoj

Podle Blažka (1996) kvalita lidských zdrojů významně ovlivnila transformační úspěšnost regionů. Především kvalita vzdělání a existence podnikatelských tradic v regionech měla vliv na počet podnikatelských subjektů, jejich vzájemnou spolupráci, míru zaměstnanosti a také na lokalizaci ústředí velkých firem do těchto regionů.

K úspěšnému rozvoji regionů je tedy potřeba zajistit jak odpovídající infrastrukturu (tzv. „tvrdé“ projekty, typu výstavby dopravní a technické infrastruktury, nebo ochrany životního prostředí), tak také tzv. „měkké“ projekty, které se zaměřují na rozvoj lidských zdrojů, spolupráci mezi subjekty regionálního rozvoje, regionální marketing atd. Podle Blažka (2005) bude v budoucnosti nutná změna priorit od technické infrastruktury k rozvoji lidských zdrojů a podpoře podnikání. S větší podporou pro tyto priority je spojena vyšší konkurence domácí pracovní síly, která se tak stává více atraktivní pro zahraniční investory z progresivního terciéru a medium – tech, případně i high – tech oborů, neboť tyto obory vyžadují dostatek osob s vysokou kvalifikací.

Kvalita lidských zdrojů v regionu tak ovlivňuje úroveň odvětví, ve kterém firmy a podnikatelé mohou působit. Kvalitních lidských zdrojů je potřeba při přechodu regionů od výrobních odvětvích typu low – road k odvětvím typu high – road, což vede

k vyšší konkurenceschopnosti regionů na regionální i mezinárodní úrovni (Blažek, 2005). Je však potřeba uvést, že mnoho regionů, či států s převládajícím výrobním odvětvím typu low – road vykazuje nadprůměrný ekonomický růst.

A právě v kvalitě lidských zdrojů měla Česká republika před vstupem do EU větší problémy než stávající členské státy EU, a to především v nízkém podílu obyvatel s vysokoškolským vzděláním a v neexistujícím systému celoživotního vzdělání. Na zkvalitnění lidských zdrojů by se neměl podílet jen stát, ale je potřeba, aby se do něj zapojili i další aktéři, jako města, obce, kraje a také i subjekty z privátního sektoru. Svůj přístup k rozvoji lidských zdrojů by měly zásadně změnit orgány veřejné správy, které se lidským zdrojům věnují většinou jen prostřednictvím zajištění základní povinné školní docházky, případně středního školství. K tomu ale musí stát zajistit nezbytné podmínky, především legislativní a finanční (Blažek, 2001).

Jednou z možností rozvoje lidských zdrojů v České republice je využití podpory ze strukturálních fondů EU.

3. Rozvoj lidských zdrojů pomocí ESF v České republice v programovém období 2004 – 2006

Jedním z přínosů vstupu České republiky do Evropské unie v květnu 2004 byla možnost účastnit se politik EU včetně Politiky hospodářské a sociální soudržnosti, která usiluje o vyvážený rozvoj evropských regionů a odstraňování rozdílů mezi jednotlivými regiony. Nástrojem politiky hospodářské a sociální soudržnosti jsou strukturální fondy a Fond soudržnosti, které slouží jako finanční zdroje k dosažení cílů této politiky.

Pro čerpání finančních prostředků ze strukturálních fondů platí pravidlo $n + 2$. To znamená, že peníze na realizaci projektů se mohou vyplácet ještě po dobu dvou let od konce programovacího období. Teoreticky se tak podpora ze strukturálních fondů určená pro Českou republiku na období 2004 – 2006 mohla čerpat do konce roku 2008.

3.1. Strukturální fondy

Strukturální fondy v programovém období 2000 – 2006 tvořily celkem čtyři fondy, z nichž každý měl svůj specifický cíl a podporu z těchto fondů se dalo využívat v předem vymezených územích jednotkách NUTS 2.

- **Evropský fond regionálního rozvoje (ERDF)** investuje především do infrastrukturních projektů, dále podporuje rozvoj malých podniků a financuje projekty místního rozvoje;
- **Evropský sociální fond (ESF)** se zaměřuje na rozvoj lidských zdrojů, snižování nezaměstnanosti a na podporu trhu práce. Podporuje neinvestiční projekty (např. rekvalifikace, vzdělávací programy, projekty pro zdravotně postižené osoby, děti, etnické menšiny atd.);
- **Evropský zemědělský podpůrný a záruční fond (EAGGF)**, jeho podpůrná část se zaměřuje na rozvoj venkova a také na modernizaci, zefektivňování a ekologizaci zemědělství;
- **Finanční nástroj pro usměrňování rybolovu (FIFG)** financuje rozvoj rybolovu.

Prostředky ze strukturálních fondů jsou využívány k naplnění stanovených cílů. V programovacím období 2000 – 2006 jsou Evropskou komisí stanoveny tři cíle, které se realizují v jednotlivých regionech NUTS II.

Cíl 1 - Podpora rozvoje zaostávajících regionů

Cíl 1 se zaměřuje na rozvojovou pomoc méně vyspělým regionům EU, jejichž HDP na obyvatele nedosahuje 75 % průměru HDP EU. Tímto cílem je pokryta celá Česká republika mimo hl. m. Prahy. V rámci Cíle 1 je možno čerpat prostředky ze všech strukturálních fondů.

Cíl 2 - Podpora strukturálně postižených regionů

Cíl 2 podporuje oblasti, které čelí hospodářským a sociálním problémům v důsledku změn v sektoru průmyslu a služeb a nepatří do Cíle 1. V České republice spadá pod Cíl 2 část hl. m. Prahy.

Cíl 3 - Podpora politiky zaměstnanosti a vzdělávání

Záměrem Cíle 3 je podporovat vzdělávání a zaměstnanost v regionech, které nejsou zahrnuty do Cíle 1. V České republice pod Cíl 3 patří hl. m. Praha.

Základním strategickým dokumentem pro realizaci podpory ze strukturálních fondů ve zkráceném programové období 2004 – 2006 je Národní rozvojový plán (NRP). NRP definuje strategii, vymezuje zaměření jednotlivých operačních programů, stanovuje systém pro řízení a monitorování a určuje finanční rámec NRP.

Priority zahrnuté v Cíli 1 jsou dále podrobněji rozvedeny v dokumentu Rámec podpory Společenství. Ten definuje konkrétní pravidla a strategii čerpání finančních prostředků ze strukturálních fondů EU a je realizován prostřednictvím pěti operačních programů. Čtyři operační programy jsou zaměřeny sektorově:

- Průmysl a podnikání
- Infrastruktura
- Rozvoj lidských zdrojů

- Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství

Na rozvoj regionů je zaměřen:

- Společný regionální operační program

Celková výše finanční podpory pro Českou republiku na období 2004 – 2006 ze strukturálních fondů činí 1 584,4 mil. Euro. Z toho pro Cíl 1 jsou vyčleněny prostředky ve výši 1 454,3 mil. Euro. Přehled o rozdělení finančních prostředků v rámci Cíle 1 mezi jednotlivé operační programy a jejich vazbu na příslušné strukturální fondy podle Národního rozvojového plánu uvádí tab. 1.

Tab. 1: Rozdělení finančních prostředků v rámci Cíle 1 mezi operační programy a příslušné strukturální fondy (v %)

Název operačního programu	Podíl na SF pro Cíl 1	ERDF	ESF	EAGGF	FIFG
Sektorové OP	61,5				
Průmysl a podnikání	15	15			
Infrastruktura	13,5	13,5			
Rozvoj lidských zdrojů	21		21		
Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství	12			11,5	0,5
SROP	38,5	36,5	2		
Celkem OP	100	65	23	11,5	0,5

Zdroj: NRP

Operační program rozvoj lidských zdrojů (OP RLZ) tvoří hlavní nástroj pro realizaci podpory z ESF v oblasti rozvoje lidských zdrojů v ČR v období 2004 – 2006. Na tento program je vyčleněno 21 % všech finančních prostředků alokovaných na operační programy v letech 2004 – 2006. Tento operační program je ale zaměřen převážně na realizaci tzv. „měkkých“ projektů, které nejsou příliš finančně náročné na rozdíl od „tvrdých“ projektů, investujících např. do infrastruktury. Je proto otázkou, zda bude ČR schopna vyčerpat všechny alokované finanční prostředky a jestli by nebylo výhodnější více prostředků alokovat např. na Operační program infrastruktura, na který připadá pouze 13,5 % finančních prostředků. Je nutné však poznamenat, že velké projekty na rozvoj infrastruktury jsou v ČR také financovány z Kohezního fondu.

Dalšími programy, které umožňují v menší míře čerpat prostředky z ESF na rozvoj lidských zdrojů, jsou:

Jednotný programový dokument pro Cíl 3 regionu NUTS 2 hl. m. Praha

Tento program se zaměřuje na rozvoj efektivního trhu práce založeného na kvalifikované pracovní síle, dále podporuje konkurenceschopnost zaměstnavatelů, využití výzkumně-vývojového potenciálu regionu a sociální integraci ohrožených skupin obyvatelstva.

Iniciativa Společenství EQUAL

Tato iniciativa potlačuje všechny typy diskriminací a nerovností na trhu práce.

Společný regionální operační program (SROP)

SROP se zaměřuje na podporu jednotlivých regionů NUTS II v rámci Cíle 1 a převážně čerpá prostředky z ERDF. Pouze v rámci Priority 3 - Místní rozvoj lidských zdrojů, jsou dvě opatření financovány z prostředků ESF:

Opatření 3.2 Podpora sociální integrace v regionech

Opatření 3.3 Posílení kapacity místních a regionálních orgánů při plánování a realizaci programů.

3.2. Operační program Rozvoj lidských zdrojů

Operační program Rozvoj lidských zdrojů (OP RLZ) navazuje na prioritní osu Národního rozvojového plánu – Rozvoj lidských zdrojů. Cíle tohoto operačního programu v oblasti rozvoje lidských zdrojů vycházejí ze strategií zaměstnanosti EU, která podporuje vyšší zaměstnatelnost lidí, rozvoj podnikání, adaptibilitu pracovníků a rovnost příležitostí.

Podle Programového dokumentu OP RLZ je globálním cílem programu dosažení vysoké a stabilní úrovně zaměstnanosti, založené na kvalifikované a flexibilní pracovní síle, integraci sociálně vyloučených skupin obyvatelstva a konkurenceschopnosti podniků, při respektování principů udržitelného rozvoje.

Globální cíl se má realizovat naplňováním čtyř specifických cílů, které reagují na problémy ČR v oblasti trhu práce a rozvoje lidských zdrojů. Na tyto čtyři specifické cíle jsou zároveň navázány čtyři priority OP RLZ. Operační program tedy vymezuje celkem čtyři priority, které jsou dále realizovány pomocí deseti opatření (viz příloha 1).

Priorita 1 - Aktivní politika zaměstnanosti

Priorita 1 podporuje začlenění nezaměstnaných na trh práce a předcházení nezaměstnanosti u ohrožených osob. Dále rozvíjí kvalitu služeb poskytovanou úřady práce, především se soustředí na vzdělávání pracovníků služeb zaměstnanosti, v rámci zlepšení přístupu ke klientům úřadů práce. Cílovými skupinami osob u této priority jsou především uchazeči o zaměstnání. Priorita si klade za cíl podpořit celkem 69 660 osob a vytvořit 7 100 pracovních míst. Na prioritu je alokováno 32,5 % finančních prostředků programu (viz tab. 2).

Opatření 1.1 Posílení aktivní politiky zaměstnanosti při zaměstnávání uchazečů a zájemců o zaměstnání

Opatření 1.2 Modernizace veřejných služeb zaměstnanosti

Priorita 2 - Sociální integrace a rovnost příležitostí

Priorita 2 se zaměřuje na pomoc pro jednotlivce a skupiny obyvatel ohrožených vyloučením ze společnosti z důvodu dlouhodobé nezaměstnanosti, uplatnit se na trhu práce. Dále podporuje rovné příležitosti žen a mužů na trhu práce. Podporu směřuje také na vzdělávání poskytovatelů a zadavatelů sociálních služeb s cílem posílit jejich kapacity a dovednosti. Cílové skupiny příjemců podpory zahrnují především osoby dlouhodobě nezaměstnané, jež se prezentují převážně z řad nezaměstnaných absolventů, nezaměstnaných osob se zdravotním postižením, osob bez kvalifikace nebo nízkou úrovní kvalifikace a také z problémových skupin na trhu práce, příslušníků romské komunity a cizinců. Celkem má priorita podpořit 25 270 osob a je na ni naplánováno vynaložit 12,9 % finančních prostředků.

Opatření 2.1 Integrace specifických skupin obyvatelstva ohrožených sociální exkluzí

Opatření 2.2 Rovné příležitosti pro ženy a muže na trhu práce

Opatření 2.3 Posilování kapacity poskytovatelů sociálních služeb

Priorita 3 - Rozvoj celoživotního učení

Priorita 3 rozvíjí kapacity vzdělávacích institucí a podporuje zvyšování kvality vzdělávání. K jednomu z hlavních cílů této priority patří také rozšíření a zkvalitnění nabídky dalšího vzdělávání a jeho zpřístupnění i v mimoškolních vzdělávacích zařízeních. Za cílové skupiny příjemců podpory má tato priorita určena žáky a studenty základních, středních a vysokých škol, pedagogické pracovníky a organizace

poskytující další profesní vzdělávání. Cílem priority je podpořit 25 930 osob a je na ni alokováno 33,9 % finančních prostředků.

Opatření 3.1 Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních a rozvoj podpůrných systémů ve vzdělávání

Opatření 3.2 Podpora terciárního vzdělávání, výzkumu a vývoje

Opatření 3.3 Rozvoj dalšího profesního vzdělávání

Priorita 4 - Adaptabilita a podnikání

Priorita 4 se podle Programového dokumentu OP RLZ zaměřuje na podporu všeobecného a odborného vzdělávání s cílem posílit konkurenceschopnost českých podniků a pracovní síly. Podporuje také realizaci programů řízení lidských zdrojů v organizacích a v podnicích. Cílovými skupinami příjemců podpory této priority jsou především zaměstnanci a zaměstnavatelé. Priorita si klade za cíl podpořit 59 100 osob a je na ni alokováno 15,9 % finančních prostředků.

Opatření 4.1 Zvýšení adaptability zaměstnavatelů a zaměstnanců na změny ekonomických a technologických podmínek, podpora konkurenceschopnosti

Opatření 4.2 Specifické vzdělávání

Priorita 5 – Technická pomoc

Tato priorita poskytuje technickou pomoc řídicímu orgánu operačního programu a zprostředkujícím subjektům. Alokace představuje 4,8 % finančních prostředků programu.

Řídicím orgánem OP RLZ je Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky (MPSV ČR). Řídicí orgán plně odpovídá za správné a efektivní řízení programu a provádění pomoci z ESF v souladu s předpisy Evropské unie a národními normami.

Operační program má dále celkem tři zprostředkující subjekty:

- Správa služeb zaměstnanosti MPSV – pro Prioritu 1 a pro Opatření 2.1, 2.2, 3.3, a 4.1
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (odbor evropské integrace) – pro Opatření 3.1 a 3.2
- Nadace pro rozvoj občanské společnosti (NROS) – pro Opatření 2.3

Zprostředkující subjekty jsou určeny pro zajištění národního spolufinancování. Zprostředkující subjekty dále vybírají, eventuelně schvalují národní a systémové projekty a také schvalují jednotlivá grantová schémata konečných příjemců.

Koneční příjemci určení k administraci grantových schémat spravují grantová schémata a jsou zodpovědní za výběr, monitorování, platby, kontrolu a hodnocení grantových projektů. Konečnými příjemci grantových schémat jsou u OP RLZ úřady práce pověřené krajskou koordinací, kraje a určené odbory Správy služeb zaměstnanosti MPSV, určené skupiny či odbory Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT), Ministerstva průmyslu a obchodu (MPO) a Ministerstva životního prostředí (MŽP). Koneční uživatelé jsou subjekty realizující projekty, na které přijímají prostředky z OP RLZ v rámci jednotlivých grantových schémat.

Tab.2: Rozdělení finančních prostředků v rámci OP RLZ (v Eurech)

Priorita/opatření 2004 - 2006	Celkové náklady		Účast ESF	Národní veřejná účast
	abs.	v %		
Priorita 1	136 802 456	32,5	102 601 841	34 200 614
Opatření 1.1	114 425 360	27,2	85 819 020	28 606 340
Opatření 1.2	22 377 095	5,3	16 782 821	5 594 274
Priorita 2	54 338 159	12,9	42 750 768	11 587 391
Opatření 2.1	39 942 984	9,5	31 954 387	7 988 597
Opatření 2.2	10 144 249	2,4	7 608 187	2 536 062
Opatření 2.3	4 250 926	1,0	3 188 194	1 062 732
Priorita 3	143 642 580	33,9	107 731 934	35 910 646
Opatření 3.1	73 038 602	17,2	54 778 951	18 259 651
Opatření 3.2	24 246 199	5,7	18 259 649	6 086 550
Opatření 3.3	46 257 779	11,0	34 693 334	11 564 445
Priorita 4	67 357 821	15,9	50 518 365	16 839 456
Opatření 4.1	38 953 920	9,22	29 215 440	9 738 480
Opatření 4.2	28 403 901	6,72	21 302 925	7 100 976
Priorita 5	20 288 500	4,8	15 216 375	5 072 125
Celkem	422 429 515	100,0	318 819 283	103 610 232

Zdroj: Dodatek k OP RLZ

Celková částka, která je k dispozici pro OP RLZ v období 2004 – 2006 činí 422,4 mil. Euro. Z této částky činí pomoc ESF 318,8 mil. Euro (v jednotlivých opatřeních je podíl spolufinancování ESF max. 75 %, mimo opatření 2.1, kde to je max. 80 %). Veškeré požadované veřejné spolufinancování je u OP RLZ zajištěno ze státního rozpočtu ČR.

Rozdělení finančních prostředků podle jednotlivých priorit a opatření uvádí tab. 2. Finanční prostředky byly přiděleny na jednotlivé priority, dle podílu jednotlivých priorit na splnění globálního cíle OP RLZ.

V rámci OP RLZ jsou realizovány tři základní typy projektů – grantové projekty, národní projekty a systémové projekty. Pro jednotlivé typy projektů jsou uplatněny odlišné postupy při jejich výběru a implementaci.

Grantové projekty

Tyto projekty jsou předkládány konečnými uživateli konečným příjemcům grantových schémat na základě výzvy k podávání žádostí. Projekty jsou zaměřeny zejména na cílové skupiny jednotlivců, případně organizací v rámci jednotlivých priorit. Grantové projekty realizují žadatelé na regionální a místní úrovni. Na grantové projekty bylo alokováno 61 % finančních prostředků OP RLZ. Největší podíl financí z ESF (88 %) bylo naplánováno využít na grantové projekty v rámci priority číslo 4 Adaptabilita a podnikání, nejméně (29 %) poté u priority číslo 1 Aktivní politika zaměstnanosti, kde jsou opatření programu realizovány především pomocí národních a systémových projektů.

Národní projekty

Národní projekty jsou založené na přímém přidělení prostředků na realizaci nebo k doplnění národních politik a programů. Tyto projekty předkládají výhradně koneční příjemci. Předkládané projekty rozšiřují okruh cílových skupin osob nebo zvyšují počet klientů služeb, již stávajících programů a politik (např. Aktivní politiky zaměstnanosti).

Systémové projekty

Systémové projekty rozdělují prostředky z operačního programu na modernizaci (rozšíření kapacity a kvality nabídky) veřejných služeb zaměstnanosti. Tyto projekty předkládají také výhradně koneční příjemci. Celkem bylo na národní a systémové projekty určeno 39 % finančních prostředků OP RLZ.

4. Evaluace programů regionální politiky

4.1. Teoretické přístupy evaluace

Pojem evaluace se definuje jako proces, který zkoumá nakládání s finančními prostředky veřejných rozpočtů s cílem zvýšení hospodárnosti při čerpání těchto veřejných prostředků. Předmětem evaluace může být pouze jeden projekt, ale také celé programy nebo politiky. Evaluace se nezabývá rolí jednotlivce v systému implementace, ale zkoumá celý systém jako celek s cílem nalézt optimální fungování implementačního systému (MMR, 2005).

S uplatňováním a rozvojem evaluace se začalo ve Spojených státech amerických ve 30. letech 20. století. Evaluační studie zde byly zpracovávány především v oblasti školství a zdravotnictví. Za jednoho z prvních průkopníků evaluačního výzkumu je považován Ralph Tyler, který se věnoval evaluaci středního školství v USA (Hartlová, 2004). K rozmachu evaluace v Evropě dochází až zásluhou strukturální politiky EU, která ukládá povinnost zpracovávat evaluace pro všechny programy financované ze strukturálních fondů. Při evaluačním výzkumu se využívá jak kvantitativních tak také kvalitativních metod sociálních věd.

Scrivenovo (v Hartlová, 2004) rozděluje evaluaci na formativní a souhrnnou. Formativní evaluace se uplatňuje především v ranných fázích programů, kdy se snaží poukázat a odstranit nedostatky v jednotlivých programech. Souhrnná evaluace se naopak provádí až po skončení programu s cílem objasnit účinnost a efektivnost programů.

Účely evaluace u programů regionální politiky jsou tedy především snahy o prověření relevance programů a zdůvodnění vynaložení veřejných zdrojů. Dále jsou evaluace prováděny za účelem prověření kvality implementačního systému programů a po skončení programů za účelem vyhodnocení účinnosti a efektivnosti programů.

Každá evaluační studie by měla aplikovat čtyři základní principy hodnocení (MMR, 2005):

1. Věcnost (Relevance) – Tento princip ukazuje na přiměřenost cílů programu k problémům, kterým je program určen.
2. Účinnost (Effectiveness) – Princip vyjadřuje, zda program dosahuje svých stanovených cílů a s jakým výsledkem jich bylo dosaženo.

3. Výkonnost (Efficiency) – Princip porovnává výsledky a zdroje, kterými bylo těchto výsledků dosaženo. Hodnotí tedy zda jsou výsledky úměrné vynaloženým prostředkům.
4. Dopad (Impact) – Tento princip hodnotí změny, kterých program dosáhl v řešení stanovených problémů.

Mezi hlavní metodologické problémy v oblasti evaluace programů regionálního rozvoje a regionální politiky patří především vlastní hodnotitelnost programů regionální politiky. Problém je v otázce do jaké míry jsou účinky jednotlivých programů regionální politiky měřitelné v socio-ekonomickém prostředí a které zjištěné účinky se dají přiřadit k hodnocenému programu. Dopady sledovaných programů mohou být ovlivňovány i procesy, které jsou o několik řádů silnější. Autoři evaluací se musejí snažit stanovit tzv. čisté efekty, tedy efekty, které nastaly pouze v důsledku realizace sledovaného programu. Problémem je i časový horizont, ve kterém jsou evaluace prováděny. Evaluace se provádějí většinou ihned po skončení programů, ale dopady těchto programů se mohou projevit až za několik let. Je tedy nutné stanovit dobu trvání účinků programů. Obecně jsou dopady investičních projektů hodnoceny v delším časovém úseku a projekty investující do lidských zdrojů naopak (Hartlová, 2004).

První evaluace programů regionální politiky se v České republice začaly zpracovávat až z důvodu vstupu České republiky do EU. Nejprve byly provedeny evaluace předvstupní pomoci EU poskytované kandidátským státům (Phare, SAPARD). Plnohodnotný evaluační proces však přineslo až zkrácené plánovací období 2004 – 2006, kdy byly provedeny ex ante evaluace Národního rozvojového plánu a jednotlivých operačních programů. České národní programy regionální politiky však stále evaluačním procesem neprocházejí.

4.2. Evaluace programů regionální politiky EU

Evropská unie nařizuje provádět evaluace svých programů regionální politiky z důvodu zefektivnění této politiky a z důvodu získání informací o výsledcích a dopadech této politiky. Evaluační proces u regionální politiky EU má přesně stanovené zásady v nařízení Rady (ES) č. 1260/1999, které nařizuje provádět evaluaci programů v jednotlivých stádiích evaluace. Tomuto nařízení je podřízen Rámec podpory

Společenství, který podrobně definuje evaluační plán a řízení evaluačních aktivit. Jednotlivé programy jsou tak hodnoceny v rámci předběžné evaluace (ex ante), evaluace v polovině období (mid term) a dodatečné evaluace (ex post).

Ex ante evaluace se provádí ještě před schválením programu. Jejím cílem je zajistit maximální věcnost a promyšlenost programu a závěry tohoto hodnocení se mají zapracovat do konečné verze programu, aby přispěly k jeho zlepšení a úspěšné realizaci. Předběžná evaluace poskytuje zpracovatelům programu závěry, zda jsou stanovené strategie relevantní a zda jsou očekávané dopady realistické, zároveň slouží také jako základ pro další evaluace. Za provedení této evaluace zodpovídá členský stát EU.

Mid term evaluace je formativního typu, napomáhá odstranit nedostatky programu. Tato evaluace se provádí v polovině období a kriticky posuzuje první výsledky, plnění stanovených cílů, kvalitu monitoringu, finanční řízení a implementaci programu. Za tuto evaluaci je zodpovědný řídicí orgán programu společně s Komisí EU.

Ex post evaluace se zabývá účinností a efektivitou programu a jeho dopady. Zaměřuje se na udržitelnost výsledků. Závěry této evaluace jsou využitelné při plánování a realizaci dalších programů. Ex post evaluaci provádí Komise ve spolupráci s řídicím orgánem programu.

4.3. Evaluace OP RLZ

Na základě požadavků Evropské komise bylo a bude provedeno u OP RLZ předběžné (ex ante) hodnocení, závěrečné (final) hodnocení a hodnocení po skončení programu (ex post). Střednědobé hodnocení (mid term) nemusí Česká republika u OP RLZ (i ostatních programů) provádět z důvodu realizace programů ve zkráceném plánovacím období 2004 – 2006.

Závěrečné hodnocení programu má za cíl formulovat závěry programu a doporučení pro další programové období. Vzhledem k tomu, že Závěrečná evaluace OP RLZ byla dokončena až na konci listopadu roku 2008, nemá tato evaluace již možnost přinést informace, které by byly využitelné při přípravě programů následného plánovacího období. Závěrečná evaluace OP RLZ, kterou zpracovaly firmy GLE Consulting, REDECO a EUservis.cz, byla zveřejněna teprve až v březnu 2009.

Za realizaci všech evaluací OP RLZ, kromě ex post evaluace, zodpovídá Řídicí orgán, tedy MPSV, které při tvorbě evaluací spolupracuje s Evropskou komisí. Při tvorbě

organizačního rámce evaluace OP RLZ musela být zajištěna nezávislost mezi realizátory a hodnotiteli operačního programu. Organizace evaluačního procesu je proto u OP RLZ rozdělena do třech úrovní.

První úroveň tvoří Řídící orgán, který zodpovídá za celý proces evaluace a jeho organizaci. Řídící orgán musí pomocí výběrového řízení vybrat nezávislou Evaluační jednotku, která bude provádět samotné hodnocení. Dále Řídící orgán monitoruje plnění jednotlivých úkolů evaluace a jedná s Evropskou komisí o průběhu evaluace.

Druhou úroveň představuje Evaluační jednotka, která vzešla z výběrového řízení. Tato jednotka má v kompetenci provést realizaci celého evaluačního procesu u OP RLZ.

K provedení dílčích hodnocení, analýz, sledovacích studií a anket si může Evaluační jednotka pomocí výběrového řízení vybrat dílčí hodnotitele, kteří tak tvoří třetí úroveň evaluačního procesu OP RLZ.

Na doporučení evropské komise byla v rámci Monitorovacího výboru OP RLZ sestavena Pracovní skupina pro hodnocení programů RLZ a zaměstnanosti. Tato skupina posuzuje návrhy postupů a metodik evaluace, dále posuzuje závěry jednotlivých stádií evaluace a navrhuje Monitorovacímu výboru možnosti řešení nedostatků zjištěných během hodnocení.

Za sběr dat potřebných k provádění evaluace je zodpovědný Řídící orgán. Data za projekty OP RLZ jsou průběžně ukládány v databázi Monitorovacího systému strukturálních fondů (MSSF).

Z naplánovaných evaluací OP RLZ byly zatím dokončeny pouze ex ante evaluace (leden 2003) a final evaluace (listopad 2008). Ex post evaluaci má ve své kompetenci Evropská komise a musí ji dokončit do tří let od skončení programu.

Ex ante evaluace byla zhotovena k finální verzi OP RLZ. Její zpracovatelem byla Národní observatoř zaměstnanosti a vzdělávání. Metodika tohoto hodnocení vycházela z nařízení Evropské komise a byla popsána v Úvodní zprávě hodnocení. V průběhu tvorby OP RLZ navíc evaluační tým předkládal k jednotlivým pracovním verzím svá doporučení, která byla zaměřena na zlepšení dokumentu a odstranění nedostatků.

Obsah ex ante evaluace byl plně v souladu se standardy Evropské komise, která doporučuje hodnotit programy v šesti základních oblastech: analýza výsledků předchozích hodnocení; socioekonomická analýza a SWOT analýza; volba strategie a priorit a jejich vnitřní a vnější konzistence; hodnocení kvantifikace cílů; analýza očekávaných dopadů; kvalita implementačního a monitorovacího programu.

Závěry a doporučení ex ante evaluace OP RLZ byly formulovány evaluačním týmem, podle základních oblastí hodnocení, do šesti kapitol.

1. Analýza výchozí situace

Analýza socio-ekonomické situace v České republice v oblasti rozvoje lidských zdrojů je podle evaluačního týmu provedena v dostatečném rozsahu. Drobným nedostatkem je pouze absence výhledu trendů, jež je ale způsobena složitou predikcí dalšího vývoje. Analýza je přehledně shrnuta do SWOT analýzy, ve které ale jednotlivé body nejsou řazeny podle pořadí důležitosti.

2. Konzistence strategie programu a vazby na relevantní strategie EU a ČR

Strategie OP RLZ je formulována pomocí globálního cíle, který dále rozvádějí specifické cíle, z nichž vzešly priority programu. Nejnižší úroveň strategie OP RLZ tvoří jednotlivá opatření, jejichž cíle jsou v dokumentu operačního programu také uvedeny. Obsah globálního cíle OP RLZ považují hodnotitelé za vyvážený. Kombinuje jak prvky rozvoje lidských zdrojů, tak prvky sociální ochrany. Jednotlivé cíle jsou ale formulovány značně obsáhle a až realizace a výsledky programu určí, zda je možné pokrýt všechny stanovené cíle.

Strategie OP RLZ je konzistentní s Evropskou strategií zaměstnanosti i s Evropskou strategií snižování chudoby a sociálního vylučování. Zároveň je OP RLZ provázán i s národními politikami, především s politikou zaměstnanosti.

Strategie a cíle programu jsou kompatibilní s ostatními relevantními operačními programy, se kterými se opatření OP RLZ hrubě nepřekrývají.

3. Relevance a vnitřní konzistence programu

Definované priority OP RLZ se zaměřují na řešení stanovených slabých stránek ve SWOT analýze. Je tak zaručena jejich relevance. Popis jednotlivých opatření je více podrobnější, než popis priorit programu, který je proveden velmi obecně. Kromě opatření 1.1 a 1.2 je zajištěna komplementarita jednotlivých cílových skupin.

4. Finanční rámec a kvantifikace cílů

Evaluační tým shledal rozdělení finančních prostředků mezi jednotlivé priority za opodstatněný, vzhledem k významu priorit pro naplňování globálního cíle programu. Doporučil jen zvýšit podíl opatření 1.2, 2.2. a 5.2 v rámci svých priorit.

Kvantifikaci cílů považují hodnotitelé za velmi obtížnou a oceňují snahu kvantifikovat ukazatele výstupů a výsledků. Kvantifikace cílů tak představují pouze hrubé odhady, protože je velmi obtížné odhadnout počty a zaměření předkládaných projektů.

5. Očekávané sociálně ekonomické dopady programu a zajištění synergie s ostatními operačními programy

Hodnotitelé rozdělují efekty dopadu programu na přímé a nepřímé. Přímé efekty představuje navýšení finančních prostředků, které zvýší aktivity stávajících národních politik. Kvantifikace těchto efektů je ale problematická, protože se nedají využít zkušenosti z předchozích programů. Dopady se proto předpovídají pouze na základě odhadů očekávaných výstupů. Lze ale očekávat, že realizace programu rozšíří počet podpořených osob stávajících národních politik.

OP RLZ se bude s ostatními operačními programy doplňovat především v oblasti sociální inkluze, rovnosti příležitostí a adaptability a podnikání.

6. Systémy implementace, monitorování a hodnocení programu

K implementaci programu evaluační tým konstatuje, že byly vytvořeny základní organizační předpoklady. Je vytvořen Řídící orgán, Platební orgán a implementační orgány pro jednotlivé priority. Hodnotitelé jen doporučují jednoznačně od sebe oddělit zprostředkující orgány a konečné příjemce.

Systém monitorovacích ukazatelů je podle hodnotitelů velmi podrobný a umožní tak získat informace pro přípravu následného operačního programu.

Systém hodnocení OP RLZ nebyl v době tvorby ex ante evaluace ještě dostatečně popsán. Autoři hodnocení pouze upozorňují na důležitost kvality systému hodnocení s ohledem na kvalitu budoucího operačního systému.

Při hlubším pohledu na implementační systém OP RLZ je ale zřejmé, že se jedná o komplikovaný systém. Tato skutečnost ještě ale neznamená, že se jedná o nedostatečně efektivní systém. Efektivita implementačního systému se bude moci hodnotit až v průběhu realizace a po skončení programu, a proto ho nemohl evaluační tým podrobit hlubší kritice (Maláč, 2006).

Ve skutečnosti se komplikovanost implementačního systému OP RLZ projevila hned od počátku realizace programu. První výzva k předkládání projektů v rámci grantových schémat byla vyhlášena až ke konci listopadu 2004, další výzvy následovaly až na

začátku roku 2005, tedy 9 měsíců od vstupu do EU a teoretickém začátku realizace operačního programu. Je však potřeba uvést, že realizace opatření programu pomocí grantových schémat je více časově náročnější z důvodu procesu přípravy a schvalování grantových schémat. O této časově náročnější proceduře ale Řídící organ věděl a bylo v jeho možnostech se na tento úkol včas připravit. Toto zpoždění může způsobit nižší čerpání přidělených finančních prostředků. Implementační systém OP RLZ měl být proto nastaven efektivněji, aby mohl rychleji realizovat opatření operačního programu.

5. Trh práce v České republice před vstupem do EU

Podpora OP RLZ je zaměřena převážně na rozvoj lidských zdrojů na trhu práce. Realizované projekty v rámci priorit OP RLZ podporují především začlenění nezaměstnaných osob na trh práce, zlepšení uplatnění na trhu práce a posílení konkurenceschopnosti pracovní síly, prostřednictvím dalšího odborného vzdělávání. Následující kapitola této práce se proto bude zabývat vývojem trhu práce v České republice v době transformace v devadesátých letech 20. století, až do vstupu České republiky do EU v roce 2004. Před samotným hodnocením trhu práce je vhodné se seznámit s regionálním vývojem v České republice v tomto období.

5.1. Regionální vývoj v České republice

Transformace hospodářství v České republice, zahájená po pádu komunismu na konci roku 1989, vyvolala zvýšení diferenciací mezi jednotlivými regiony. Tento nárůst rozdílů mezi regiony byl celkem nevyhnutelný, neboť komunistické vlády uplatňovaly politiku nivelizace regionálních poměrů a uměle vyrovnávaly rozdíly mezi jednotlivými regiony. Příčiny této regionální diferenciací lze hledat v odlišných kvalitách ekonomického i sociálního rozvojového potenciálu jednotlivých regionů, konkrétně v odlišných kvalitách diverzifikace ekonomické základny, zastoupení progresivních aktivit, vybavenosti území technickou a sociální infrastrukturou nebo v úrovni vzdělanosti obyvatelstva v jednotlivých regionech (Hampl, 2001).

Hampl (2001) definuje tři významné faktory socioekonomické diferenciací regionů, a to jak z hlediska dosažené úrovně, tak z hlediska dynamiky vývoje. Nejvýznamnější je faktor sídelní hierarchie. To potvrzují rozdíly v úrovni ekonomiky (vyjádřené ekonomickým agregátem na obyvatele²) a v dynamice rozvoje ekonomiky v první polovině devadesátých let, na základě kterých se vymezují dva nejvyšší stupně hierarchické polarizace: metropolitní regiony – venkovské regiony a pražský metropolitní region – ostatní metropolitní regiony.

Druhým faktorem socioekonomické diferenciací je polohová atraktivita. Tu Hampl vyjadřuje vzdáleností vůči Bavorsku a vůči Praze, která je dominantním rozvojovým pólem v České republice. Meziregionální rozdíly u polohové atraktivity jsou ale nižší

² Součin počtu pracovních příležitostí a průměrných mezd

než u faktoru sídelní hierarchie a v případě, že by se do polohové atraktivity nepočítal vliv Prahy, byly by ještě nižší. I přesto by vliv polohového faktoru vyzněl příznivěji pro Čechy, což lze empiricky doložit srovnáním ekonomické úrovně a vývojové dynamiky v Čechách a v Moravskoslezském prostoru.

Třetím významným faktorem regionální diferenciaci je nepříznivá ekonomická specializace regionů. Tento faktor má vliv na socioekonomickou diferenciaci pouze v některých regionech. U metropolitních areálů se tento faktor uplatňuje v pánevních oblastech a u venkovských areálů v zemědělských a zároveň také slabě osídlených oblastech. Oba typy oblastí (regionů) se vyznačují nízkou socioprofesionální flexibilitou pracovních sil, která souvisí s návyky na různé formy preferencí v období socialismu v těchto regionech. Mezi tyto regiony patří především Ostravská a Ústecká pánevní oblast a také venkovské regiony s nevýhodnou makropolohou (Bruntálsko, Jesenicko). Pro oba typy regionů je typická nejnižší vývojová dynamika, minimální hodnoty ekonomické úrovně mají však jen problémové venkovské regiony (Hampl, 2001).

Hampl (2001) podle těchto faktorů socioekonomické diferenciaci, které se uplatňují ve vzájemné kombinaci, stanovuje kategorizaci regionů podle transformační úspěšnosti. Tato kategorizace regionů zahrnuje výraznou diferenciaci ve vývoji metropolitních regionů a nevýraznou diferenciaci ve vývoji venkovských regionů. Na diferenciaci metropolitních regionů má vliv především faktor nepříznivé ekonomické specializace, kdežto na venkovské regiony faktor polohové atraktivity. Autor vymezuje čtyři základní kategorie regionů, resp. okresů (3 kategorie tvoří okresy zařazené do 12 metropolitních areálů³):

- Pražský metropolitní areál je jednoznačně nejvýznamnější. Tento areál je zcela dominantní velikostí, ekonomickou úrovní i dynamikou vývoje oproti dalším kategoriím, resp. vůči ostatním okresům České republiky.
- Druhou nejvýznamnější kategorií jsou „úspěšné“ metropolitní areály. Jedná se o areál budějovický, plzeňský, brněnský, hradecký, pardubický a zlínský. Tyto areály disponují úrovní i dynamikou rozvoje ekonomiky nad průměrem České republiky. Nadprůměrné výsledky v těchto regionech jsou způsobeny jejich

³ Pět areálů se shoduje s okresem hlavního centra (České Budějovice, Hradec Králové, Olomouc, Pardubice a Zlín). Čtyři areály tvoří městské okresy a jejich zázemí (Hl.m.Praha a Praha-východ, Praha-západ; Brno a Brno-venkov; Plzeň a Plzeň-jih, Plzeň-sever; Ostrava a Frýdek Místek, Karviná). Zbýlé areály tvoří spojené okresy Karlovy Vary a Sokolov; Liberec a Jablonec nad Nisou a okresy v severočeské pánvi (Ústí nad Labem, Chomutov, Most a Teplice).

příznivou strukturou ekonomiky, sociální kvalitou obyvatelstva a výhodnou polohou (kromě zlínského metropolitního areálu).

- „Problémové“ metropolitní areály tvoří pánevní oblasti Ostravsko, Ústecko a částečně i karlovarsko-sokolovský metropolitní areál. Dále do této kategorie patří v menší míře také areál liberecký a olomoucký. Dynamika ekonomického vývoje těchto areálů je na stejné úrovni jako u venkovských regionů, ale dosažená ekonomická úroveň je však vyšší.
- Poslední kategorií jsou venkovské regiony, které je možné vzhledem k jejich nižší a méně pravidelné diferenciaci definovat jako jedinou skupinu regionů, resp. okresů.

V rámci regionální diferenciaci dochází v České republice k několika nepravidlostem. Větší význam mají podle Hampla (2001) tři zjištěné odchylky od obecných trendů. První odchylku způsobuje dělba funkcí mezi Prahou a Středočeským krajem. Praha svojí podnikatelskou atraktivitou způsobila přesun pracovních aktivit a ústředí firem ze Středočeského kraje do Prahy. To způsobilo pokles úrovně ekonomiky v zázemí Prahy, ale úroveň mezd zde zůstala nadprůměrná. Vývoj mezd a počtu pracovních příležitostí tak byl ve Středočeském kraji zcela odlišný. Druhý příklad představují silně zemědělské a slabě osídlené, avšak makropolitohově atraktivní venkovské regiony v Plzeňském a Jihočeském kraji. Zásluhou faktoru polohové atraktivity je ekonomický vývoj u těchto venkovských regionů jen těsně pod průměrem České republiky. Nejvýznamnější poruchou je proměna hierarchií. Za socialismu vedoucí regiony se v socioekonomické hierarchii propadají a na jejich pozice se dostávají nové regiony. Příkladem jsou pánevní okresy s poklesem počtu pracovních míst a s růstem nezaměstnanosti, ale také zároveň s přetrvávající vysokou úrovní mezd v těžkém průmyslu.

Hampl (2005) předpokládá v dalším regionálním vývoji postupné utlumování divergenčních procesů a nastartování konvergenčních procesů. Lze tedy očekávat snižování socioekonomických rozdílů mezi regiony.

5.2. Trh práce v České republice

Teprve až po roce 1990 začala být práce nabízena a poptávána na skutečném trhu práce. Začátek fungování trhu práce v České republice s sebou přinesl zcela nový společensko-ekonomický jev v podobě vzniku nezaměstnanosti.

Na počátku ekonomické transformace došlo k ne příliš dramatickému nárůstu nezaměstnanosti. Tento nárůst je označován jako „první vlna“ nezaměstnanosti a byl způsoben zejména institucionálními a organizačními změnami. Podniky a instituce byly v této době rušeny či redukovány z důvodu nízké schopnosti adaptovat se na nové ekonomické podmínky (Brožová, 2003). Počet registrovaných nezaměstnaných narostl na konci roku 1991 nad 220 tisíc, což znamenalo míru nezaměstnanosti 4,1 % (viz tab. 3).

Tab. 3: Vývoj míry nezaměstnanosti, počtu nezaměstnaných a podílu dlouhodobě nezaměstnaných v ČR (1991 – 2008)

Rok	Míra nezaměstnanosti v %	Nezaměstnaní celkem abs.	Podíl nezaměstnaných déle než 12 měsíců v % z celkového počtu nezam.
1991	4,1	221 749	3,9
1992	2,6	134 788	17,1
1993	3,5	185 216	14,7
1994	3,2	166 480	20,8
1995	2,9	153 041	23,7
1996	3,5	186 339	20,2
1997	5,2	268 902	19,6
1998	7,5	386 918	22,4
1999	9,4	487 623	29,7
2000	8,8	457 369	38,4
2001	8,9	461 923	37,1
2002	9,8	514 435	37,2
2003	10,3	542 420	40,2
2004	9,5*	541 675	40,6
2005	8,9	510 416	41,7
2006	7,7	448 545	41,2
2007	6,0	354 878	38,6
2008	6,0	352 250	28,8

Zdroj: Statistiky MPSV ČR

Poznámka: Údaje jsou vždy k 31.12. každého roku

* Začátek počítání míry nezam. podle nové metodiky

Počátkem roku 1992 byl strmý nárůst nezaměstnanosti vystřídán jejím prudkým poklesem. V průběhu roku 1992 míra nezaměstnanosti klesla pod 3 % a i v letech 1993 až 1996 se udržovala kolem úrovně 3 % a patřila tak k nejnižším v Evropě. Počet

nezaměstnaných tak byl v období let 1992 – 1996 stabilně nízký, zatímco počet nabízených volných míst naopak velmi vysoký. Na jedno evidované volné pracovní místo připadali pouze dva evidovaní nezaměstnaní. Takto výjimečně příznivá situace se později nikdy neopakovala. Zajímavé je, že po celé zmíněné pětileté období nezaměstnanost výrazněji nezměnila ani svoji vnitřní strukturu. Stabilní zůstávala její kvalifikační i věková skladba, neměnila se ani struktura nezaměstnaných podle délky evidence. I podíl dlouhodobě nezaměstnaných (s délkou evidence nad 12 měsíců) se zvyšoval jen minimálně (Pitner, 2003). Brožová (2003) tento vývoj vysvětluje pomalým tempem strukturálních přeměn v ekonomice a především poddimenzovaným terciárním sektorem, který absorboval pracovníky uvolňované z primárního a sekundárního sektoru. Nízkou míru nezaměstnanosti v tomto období ovlivňoval podle autorky také velký počet obyvatel, kteří se rozhodli začít podnikat.

„Druhá vlna“ nezaměstnanosti nastala v roce 1997, kdy se začaly zhoršovat hospodářské podmínky v České republice. Došlo k rozpuštění přezaměstnanosti, která se stále vyskytovala v podnicích s vysokou státní účastí. Tato vlna nejvíce postihla privatizující se podniky a banky, které začaly z ekonomických důvodů propouštět nadbytečné pracovníky (Brožová, 2003). Míra nezaměstnanosti stoupla na konci roku 1997 na 5,2 %. V dalších letech docházelo k trvalému růstu nezaměstnanosti, která v roce 1999 dosáhla hodnoty 9,4 % (viz tab. 3).

V tomto období se i nadále snižovala zaměstnanost v primárním a sekundárním sektoru, v terciéru naopak rostla (viz tab. 4).

Nové pracovní příležitosti vznikaly v nových profesích, s vyššími kvalifikačními požadavky, na které nebyly pracovní síly na trhu práce připraveny. Vytvořil se tak převis nabídky práce v transformujících se odvětvích a naopak v nových progresivních oborech byl nedostatek pracovních sil, což prohloubilo nezaměstnanost o její strukturální složku. Tuto situaci nezlepšuje ani vzdělávací systém, který je příliš setrvačný a nereaguje pružně na aktuální situace na pracovních trzích (Brožová, 2003).

Růst celkové míry nezaměstnanosti byl také výrazně sycen rostoucím počtem osob, které zůstávaly bez zaměstnání déle než jeden rok (Vyhlídal, 2001). K této kvalitativní změně dochází v průběhu roku 1999, kdy podíl nezaměstnaných déle než jeden rok začíná strmě růst (viz tab. 3). Skupiny dlouhodobě a opakovaně nezaměstnaných tvoří převážně osoby s chybějícím či nedostatečným vzděláním a pracovníci bez odborné praxe, které nastavení systému sociálních dávek v tomto období začalo vytlačovat z trhu práce. Stalo se pro ně výhodnější žít ze sociálních dávek, než z prodeje své práce na

trhu práce. Dále do skupiny osob ohrožených dlouhodobou nezaměstnaností patří také zdravotně postižení a absolventi (Pitner, 2003).

Tab. 4: Vývoj struktury zaměstnanosti podle sektorů v ČR (1993 – 2007)

Rok	Míra zaměstnanosti v (%)	Struktura zaměstnanosti podle sektorů		
		I. (v %)	II. (v %)	III. (v %)
1993	58,8	6,9	44,6	48,5
1994	59,0	7,0	42,2	50,8
1995	59,0	6,2	41,5	52,3
1996	58,9	6,0	41,0	53,0
1997	58,2	5,7	41,3	53,0
1998	57,1	5,1	41,3	53,6
1999	55,7	4,9	40,7	54,4
2000	55,1	4,6	40,2	55,2
2001	55,1	4,4	40,0	55,6
2002	55,4	4,4	39,1	56,5
2003	54,8	4,2	38,7	57,1
2004	54,3	4,0	39,2	56,8
2005	54,7	4,0	39,5	56,5
2006	55,0	3,7	40,0	56,3
2007	55,6	3,6	40,2	56,2

Zdroj: Statistiky ČSÚ

Po roce 2000, kdy makroekonomické ukazatele naznačují nové nastartování ekonomického růstu, se začala zlepšovat situace také u nezaměstnanosti. Míra nezaměstnanosti poprvé od roku 1994 poklesla až na 8,9 % ke konci roku 2001. Pokles nezaměstnanosti byl způsoben hospodářským růstem, především růst průmyslové výroby nabídl nová pracovní místa.

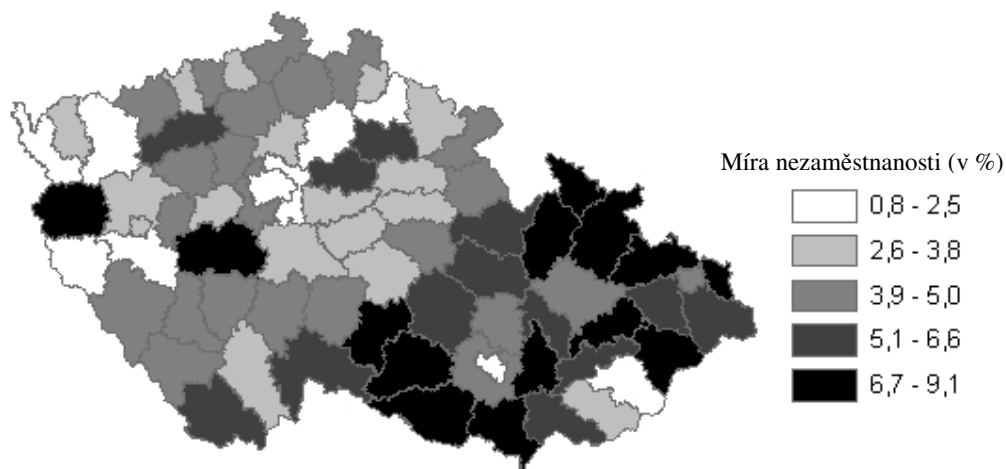
Stále dochází k přesunu zaměstnanosti do terciéru, což dokládá i struktura zaměstnanosti podle sektorů v roce 2000 (viz tab. 4). V České republice na rozdíl od vyspělých zemí stále zůstává vysoký podíl zaměstnanosti v II. sektoru a relativně nízký podíl v III. sektoru. V období transformace došlo k nejvýraznějšímu poklesu zaměstnanosti v I. sektoru. Zaměstnanost v zemědělství klesla téměř o 45 %. V II. sektoru dochází také k poklesu zaměstnanosti, ale ne k tak výraznému jako v I. sektoru. Celkově míra zaměstnanosti (podíl zaměstnaných osob 15-tiletých a starších) v období transformace klesala (z 58,8 % v roce 1993 na 54,3 % v roce 2004). Vliv na tento pokles mělo prodloužení povinné školní docházky v roce 1996 z 8 na 9 let. Došlo tak ke snížení míry zaměstnanosti u mladých lidí ve věku 15-24 let, kteří déle zůstávají ve vzdělávacím systému.

Po relativně příznivém vývoji v letech 2000 a 2001 dochází v roce 2002 a 2003, i přes hospodářský růst, k nárůstu nezaměstnanosti až na 10,3 % (viz tab. 3). Tento nárůst je

podle Brožové (2003) způsoben snížením výkonu světové ekonomiky, především přetrvávajícími ekonomickými problémy na straně našich hlavních obchodních partnerů (zejména Německa). Dále pak růst nezaměstnanosti umocňuje nesprávně stanovený systém sociálních dávek, drahé bydlení a tradiční neochota opouštět domovy kvůli pracovním příležitostem.

V letech po vstupu ČR do EU dochází převážně vlivem zahraničních investic k vyššímu růstu ekonomiky a tedy k růstu zaměstnanosti a naopak ke snižování nezaměstnanosti, která klesla až na 6 % na konci let 2007 a 2008. Vlivem zahraničních investic směřujících převážně do průmyslové výroby roste také podíl „sekundéru“ na zaměstnanosti na úkor ostatních dvou sektorů. Počátkem roku 2009 se projevila v Česku celosvětová hospodářská krize. Tato krize způsobuje pokles výroby, především v průmyslových odvětvích, který jsou nuceny propouštět zaměstnance. Z tohoto důvodu dochází v březnu 2009 k růstu nezaměstnanosti až na 7,7 %.

Obr. 1: Míra nezaměstnanosti v okresech ČR k 31. 12. 1991

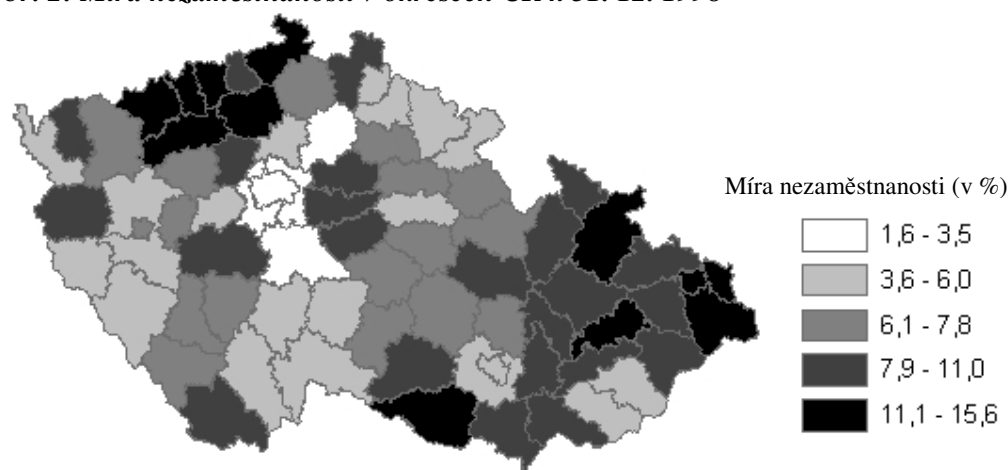

Zdroj: MPSV ČR

Regionální rozdíly v míře nezaměstnanosti, jež se vytvořily během období vzniku nezaměstnanosti (rok 1991) jsou charakteristické růstem míry nezaměstnanosti od západu k východu, jinak vyjádřeno od hranice s Bavorskem k hranicím se Slovenskem a Polskem. Tento regionální obraz míry nezaměstnanosti narušují pouze regiony s vysokou nezaměstnaností v pánevních oblastech severních Čech a některé venkovské zemědělské okresy (viz obr. 1). Projevuje se tak vliv geografické polohy vůči Bavorsku i vůči Praze (Tomeš, 1996). Podle autora je důvodem protikladných hodnot nezaměstnanosti v jednotlivých regionech míra deformace původní diverzifikované

hospodářské základny a struktury obyvatelstva v těchto regionech. Regiony s vysokou koncentrací průmyslu a nepůvodního obyvatelstva mají nejvyšší míru nezaměstnanosti. Naopak regiony s diverzifikovaným hospodářstvím, s vysokým podílem služeb (především v cestovním ruchu) a se vzdělanějším obyvatelstvem se vyznačují nízkou nezaměstnaností (např. východní a jižní Čechy).

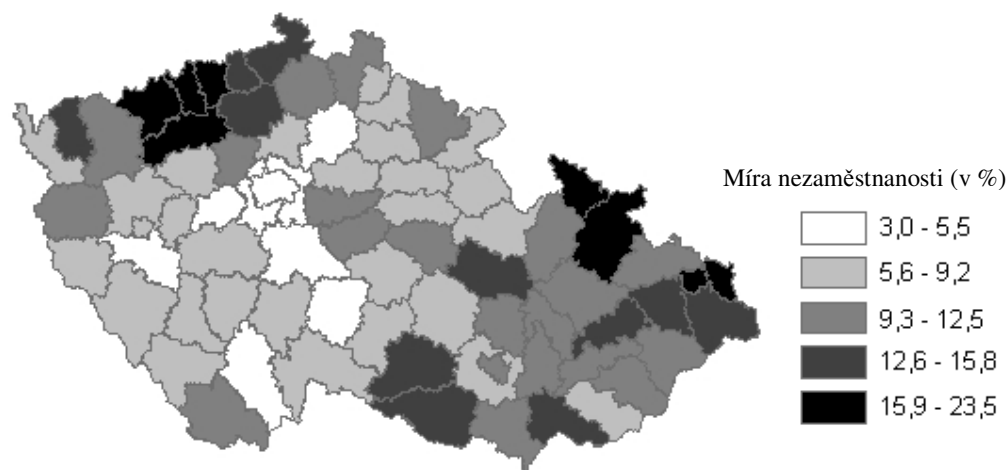
Obr. 2: Míra nezaměstnanosti v okresech ČR k 31. 12. 1998

Zdroj: MPSV ČR

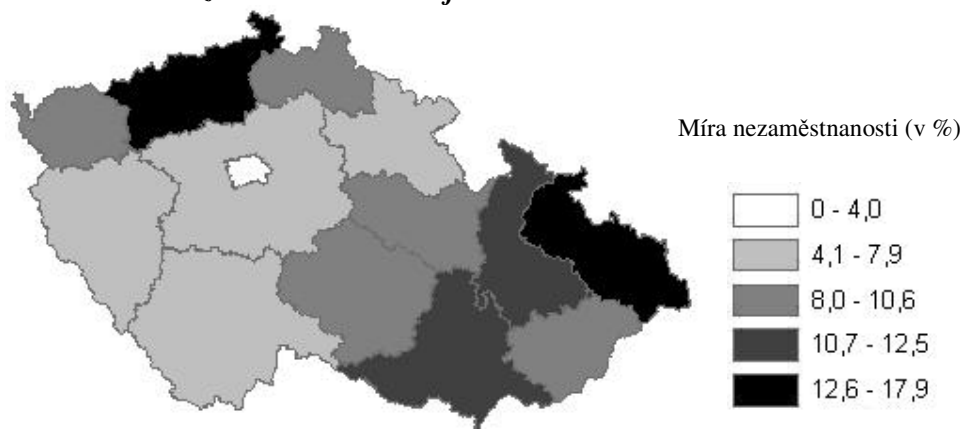
Tuto regionální diferenciaci nezaměstnanosti potvrzuje i Brožová (2003). Podle autorky se při růstu nezaměstnanosti od roku 1997 vymezily regiony s nadprůměrnou mírou nezaměstnanosti v těch regionech, kde je vysoký podíl průmyslu, který procházel restrukturalizací, způsobující pokles výroby, tedy regiony v severních Čechách a na severní Moravě. Vysokou míru nezaměstnanosti podle autorky vykázaly také regiony s vysokým podílem zaměstnanosti v primárním sektoru, především tedy příhraniční zemědělské okresy (viz obr. 2).

Před vstupem České republiky do EU byly nejvíce nezaměstnaností postiženými okresy Most, Karviná a Teplice, kde míra nezaměstnanosti ke konci roku 2003 dosáhla hodnoty přes 20 %. V těchto okresech se tak projevuje vliv špatné struktury hospodářské základny, s vysokou koncentrací průmyslu, procházejícího restrukturalizací. Naproti tomu v okresech s nejnižší mírou nezaměstnanosti (Praha-západ, Praha-východ, Praha) hodnota tohoto ukazatele nepřevyšuje hodnotu 4 % (viz obr. 3).

Obr. 3: Míra nezaměstnanosti v okresech ČR k 31. 12. 2003

Zdroj: MPSV ČR

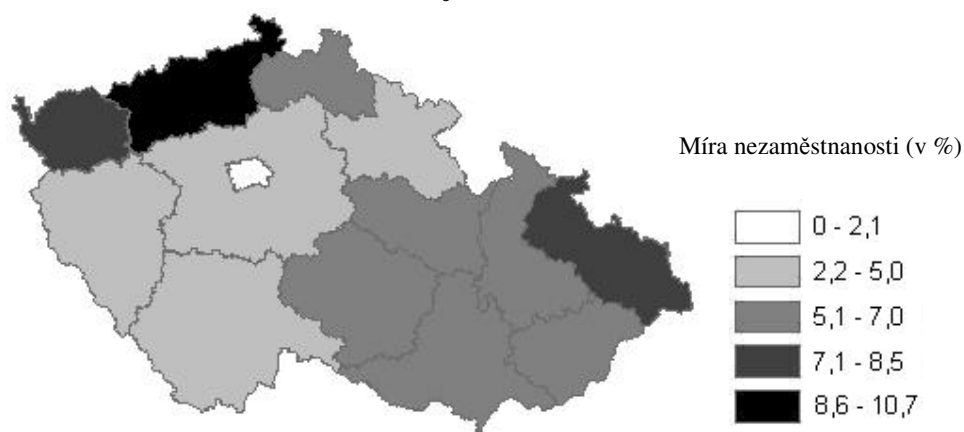
Na krajské úrovni jsou nejvíce nezaměstnaností postiženy kraje Moravskoslezský (16,8 %) a Ústecký (17,9 %). Přes 10 % míry nezaměstnanosti vykázaly také Olomoucký, Jihomoravský a Karlovarský kraj. Naopak v Praze dosáhla nezaměstnanost jen na hodnotu 4 %. Nižší míra nezaměstnanosti je také ve Středočeském, Jihočeském, Plzeňském kraji (viz obr. 4). Obecně se dá konstatovat, že vyšší míra nezaměstnanosti je v moravských krajích a v krajích na severozápadě Čech, tedy v krajích s nepříznivou hospodářskou strukturou a s horší geografickou polohou vůči Praze i Bavorsku (viz Tomeš, 1996).

Obr. 4: Míra nezaměstnanosti v krajích ČR k 31.12. 2003

Zdroj: MPSV ČR

V období po vstupu do EU dochází v ČR k poklesu míry nezaměstnanosti. Regionální diferenciací míry nezaměstnanosti na úrovni krajů zůstává ale zachována (viz obr. 5). K nejvyššímu poklesu míry nezaměstnanosti došlo v krajích Moravskoslezském a Ústeckém. I přes tento pokles však tyto kraje zůstávají nejvíce nezaměstnaností postiženými kraji. Významnější pokles nezaměstnanosti vykázaly také kraje Jihomoravský a Olomoucký. Při růstu ekonomiky a tedy i růstu zaměstnanosti dochází v těchto krajích, s nejvyšší nezaměstnaností, k většímu uplatnění nezaměstnaných osob na trhu práce a tedy i k vyššímu snížení nezaměstnanosti.

Obr. 5: Míra nezaměstnanosti v krajích ČR k 31.12. 2008

Zdroj: MPSV ČR

6. Metodika

Základním zdrojem dat o rozdělení podpory v rámci OP RLZ v letech 2004 – 2006 je Monitorovací systém strukturálních fondů (MSSF). Tento informační systém poskytuje věcný i finanční monitoring projektů spolufinancovaných ze strukturálních fondů. Správcem MSSF je Ministerstvo pro místní rozvoj. MSSF je systémem otevřeným a data z něj jsou veřejnosti dostupná na internetových stránkách. Databáze projektů je průběžně aktualizována správcem systému. Data o projektech z OP RLZ použitá v této práci jsou aktuální k datu 31. 12. 2008. MSSF umožňuje získat informace o již nasmlouvaných projektech v rámci OP RLZ, které podle pravidla $n+2$ měly být realizovány do konce roku 2008. Evropská komise ale umožnila posunout konečné datum pro realizaci a proplácení výdajů projektů OP RLZ v programovacím období 2004 – 2006 o šest měsíců na 30. června 2009. Přínosem tohoto prodloužení je především získání více času na uzavírání programu, prodloužení doby realizace některých projektů a především možnost dočerpat finanční prostředky na realizaci některých projektů. Data po ukončení programu se proto mohou od těchto lišit. Vzhledem k tomu, že většina příjemců podpory u grantových projektů počítala s ukončením programu k 31. 12. 2008, jsou grantové projekty k tomuto datu také ukončeny. S pokračováním realizace projektů se počítá u systémových a národních projektů, nikoliv u grantových projektů.

Jednotlivé projekty jsou v MSSF tříděny podle územních jednotek, ve kterých jsou realizovány. U každého projektu je dále uveden jeho název, číslo a zařazení v rámci operačního programu, název žadatele a jeho právní statut, celkové vynaložené finanční náklady projektu a spoluúčast EU a také počet osob podpořených projektem.

Pro územní analýzu rozdělení podpory z OP RLZ jsou zvoleny ukazatele počtu podpořených projektů, vynaložené finanční podpory a počtu podpořených osob. Do ukazatele vynaložené finanční podpory jsou započítány veškeré finanční prostředky, které se příjemcům podpory podařilo již vynaložit z OP RLZ na realizaci projektů a byly zároveň předloženy k certifikaci. Realizované projekty jsou v rámci OP RLZ předfinancovány ze státního rozpočtu a poté teprve proplaceny z ESF. Tento ukazatel tedy vypovídá o skutečné výši finančních prostředků využitých k realizaci projektů z OP RLZ. Ukazatel počtu podpořených osob zahrnuje všechny osoby, které v rámci realizovaných projektů získaly jakoukoliv formu podpory. Každá osoba je započítána

tolikrát, kolik podpor obdržela. Podpořené osoby jsou u některých projektů započítány vícekrát a to v případě, že v rámci jednoho projektu absolvují více kurzů. Informace o jednotlivých projektech evidovaných v databázi MSSF pochází z projektových přihlášek a z průběžných monitorovacích zpráv o plnění projektů, které vyplňují samotní příjemci podpory. Například počty podpořených osob jsou získávány na základě evidence, kterou vedou příjemci podpory při realizaci jednotlivých projektů. Validita dat (především dat o počtech podpořených osob) MSSF je tak ovlivněna přesností informací, které poskytují příjemci podpory.

Provedená územní analýza rozdělení podpory z OP RLZ obsahuje pouze grantové projekty. Systémové a národní projekty nejsou do územní analýzy zahrnuty z důvodu přímého přidělení prostředků na realizaci těchto projektů. Podrobněji budou tyto projekty popsány v další kapitole. Analýza nepočítá ani s projekty zařazenými pod prioritu číslo 5 Technická pomoc, která obsahuje projekty poskytující technickou pomoc řídicím orgánům operačního programu, a nemá proto pro účel této práce význam.

Projekty v OP RLZ jsou z hlediska řádovostní úrovně místa jejich realizace členěny na celostátní, krajské a okresní. Projekty s celostátní působností tvoří některé projekty systémové a národní, které realizují přímo zprostředkující subjekty. Grantové projekty realizované ve více územních jednotkách jsou započítány za každou územní jednotku, ve které se uskutečnily aktivity těchto projektů. Nedostatkem databáze MSSF je, že neuvádí u všech projektů místa realizace na okresní úrovni. Dále také neuvádí poměr aktivit jednotlivých projektů mezi územní jednotky, ve kterých jsou projekty realizovány. Z těchto důvodů je územní analýza rozdělení podpory z OP RLZ na okresní úrovni značně zkreslující. Na úrovni okresů ČR se pomocí dat z MSSF nedají relevantně doložit územní dopady projektů v jednotlivých okresech, neboť ne všechny projekty u místa své realizace uvádí příslušný okres, ale raději přímo celý kraj. Územní analýza rozdělení podpory je tedy provedena pouze na úrovni krajů ČR.

Vzhledem k účelům a cílům této práce došlo po úpravě dat ke generalizaci skutečného stavu. Při působnosti projektu ve více krajích byly vynaložené finanční prostředky z OP RLZ společně s počtem podpořených osob rozděleny rovnoměrně do krajů, ve kterých byl projekt realizován. Upraveny byly také kategorie právních forem žadatelů, kde došlo ke generalizaci z důvodu podrobného členění těchto kategorií (viz příloha 2).

Do územní analýzy není zahrnuto hlavní město Praha, které nespadá pod Cíl 1 a není tak podporováno z OP RLZ. Pro lepší meziregionální srovnání jsou vybrané ukazatele

váženy počtem obyvatel. Z důvodu srovnání výše podpory v jednotlivých krajích jsou ukazatele rozdělení podpory vztaženy k průměru krajů ČR. K mapovému znázornění analyzovaných dat je využito programu ArcMap. Databáze projektů OP RLZ MSSF obsahuje k 31. 12. 2008 celkem 2 044 projektů realizovaných v rámci jednotlivých grantových schémat.

Ukazatele charakterizující kvalitu lidských zdrojů v krajích jsou zvoleny podle zaměření čtyř priorit operačního programu na jednotlivé specifické oblasti rozvoje lidských zdrojů. Pro prioritu Aktivní politika zaměstnanosti je vybrán ukazatel podílu nezaměstnaných osob na obyvatele. Podle cílů priority Sociální integrace a rovnost příležitostí jsou zvoleny ukazatele podílu dlouhodobě nezaměstnaných osob a podílu osob romské národnosti na obyvatelstvu. U priority Rozvoj celoživotního učení charakterizuje kvalitu lidských zdrojů ukazatel podílu osob bez a se základním vzděláním k celkovému počtu obyvatel, který dokládá úroveň vzdělání obyvatel v jednotlivých krajích. Vzhledem k zaměření priority Adaptabilita a podnikání je vybrán ukazatel podílu zaměstnaných osob bez a se základním vzděláním na obyvatele. Data za ukazatele charakterizující kvalitu lidských zdrojů v jednotlivých krajích pocházejí ze statistik nezaměstnanosti MPSV, Sčítání lidu, domů a bytů 2001 a Výběrového šetření pracovních sil ČSÚ. Ukazatele jsou sledovány k období vstupu ČR do EU, aby charakterizovaly kvalitu lidských zdrojů v krajích na začátku využívání podpory z OP RLZ. Pro lepší srovnání úrovně kvality lidských zdrojů v jednotlivých krajích, jsou vybrané ukazatele opět vztaženy k průměru krajů ČR, do kterého není ale zahrnuta Praha, která není podporována z OP RLZ. Hodnocení relevance rozdělení podpory do krajů, vzhledem ke kvalitě lidských zdrojů, je provedeno na základě srovnání hodnot ukazatelů rozdělení podpory, v rámci jednotlivých priorit operačního programu, s hodnotami příslušných ukazatelů kvality lidských zdrojů, vztažených k průměru ČR. Toto srovnání poskytuje informace o výši podpory získané kraji z OP RLZ a zároveň o úrovni kvality lidských zdrojů v krajích. Podle výsledků tohoto srovnání je následně určeno, zda jsou kraje v rámci jednotlivých priorit OP RLZ podporovány relevantně vzhledem k problémům s kvalitou lidských zdrojů.

II. ANALYTICKÁ ČÁST

Hlavní částí diplomové práce je následující analytická část, která se věnuje územní analýze rozdělení podpory v rámci grantových projektů OP RLZ. Analýza je provedena na celostátní a krajské úrovni. Na úrovni okresů ČR nelze analýzu rozdělení podpory z OP RLZ již přesně provést z důvodu zkreslujících dat za jednotlivé okresy, které poskytuje MSSF (viz kapitola 6).

Analýza rozdělení podpory na úrovni celé ČR sleduje především účinnost OP RLZ, tedy zda program dosahuje svých stanovených cílů v počtu podpořených osob a ve vynakládání finančních prostředků. Na krajské úrovni se analýza zabývá relevancí rozdělení podpory z OP RLZ do jednotlivých krajů ČR, vzhledem k problémům jednotlivých krajů s kvalitou lidských zdrojů v příslušných prioritách, které má operační program řešit.

7. Analýza rozdělení podpory z OP RLZ na celostátní úrovni

Národní a systémové projekty

Na celostátní úrovni se realizuje také 42 systémových a národních projektů, které mají podporovat české národní projekty a programy v oblasti rozvoje lidských zdrojů. Tyto projekty jsou řízeny centrálně MPSV, MŠMT, MMR a MPO, které přímo rozdělují finanční prostředky na realizaci těchto projektů. K 31. 12. 2008 bylo na tyto projekty vynaloženo 1 450,6 mil. Kč z podpory ESF, což je skoro 20 % všech vynaložených finančních prostředků z ESF na financování OP RLZ.

V rámci priority Aktivní politika zaměstnanosti je také realizováno v jednotlivých krajích celkem 32 národních projektů „Najdi si práci“ a „Návrat do práce.“ V prioritě Sociální integrace a rovnost příležitostí se realizuje v krajích dalších 14 národních projektů „Příprava na práci“. Tyto národní projekty, realizované na úrovni krajů, jsou podpořeny 914,9 mil. Kč, tedy téměř 13 % z veškerých vynaložených finančních prostředků OP RLZ.

Celkem je tedy na národní a systémové prostředky vynaloženo 2 365,5 mil. Kč, což představuje téměř 33 % všech vynaložených finančních prostředků z ESF v rámci financování OP RLZ. U národních a systémových projektů byla většina finančních

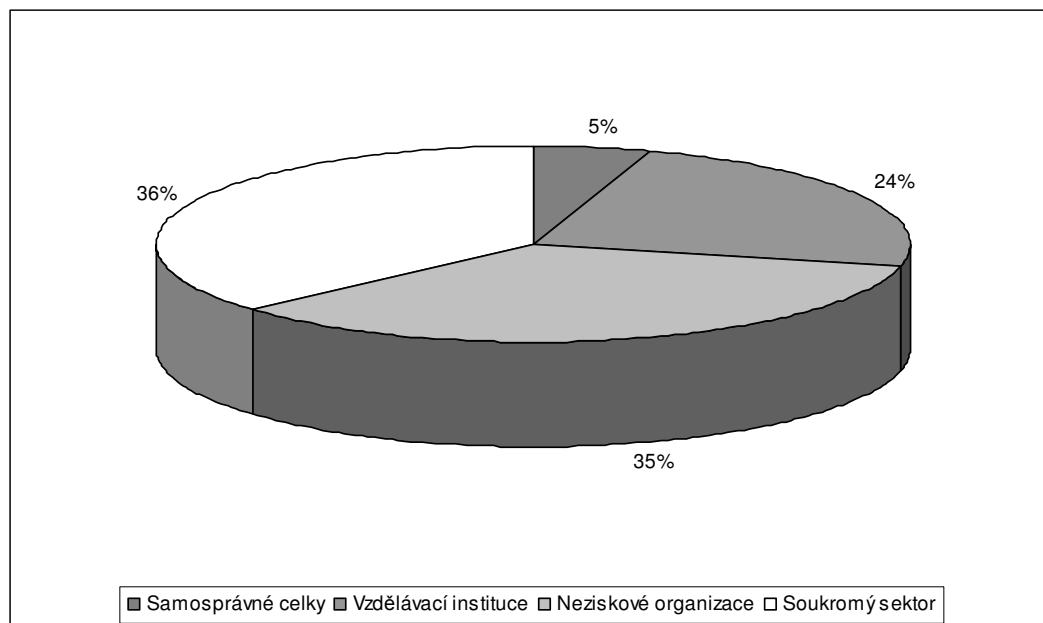
prostředků vynaloženo na prioritu číslo 1 Aktivní politika zaměstnanosti (54 %) a na prioritu číslo 3 Rozvoj celoživotního učení (33 %) (viz tab. 5).

Do celostátní působnosti patří také projekty priority číslo 5 Technická pomoc, které podporují řídicí orgán a zprostředkující subjekty při řízení a poskytování pomoci z OP RLZ, a nejsou proto zařazeny do této analýzy.

Grantové projekty

Na celostátní úrovni je od vstupu České republiky do EU k 31. 12. 2008 realizováno celkem 2 044 projektů v rámci grantových schémat OP RLZ. Pomocí grantových projektů mohou být podpořeny subjekty s velice různorodou právní formou. Podpora z OP RLZ je určena jak pro žadatele z veřejného sektoru, tak také pro organizace neziskového sektoru i podnikatele. Pro potřeby práce byly právní formy příjemců podpory sloučeny do čtyř skupin (viz příloha 2).

Obr. 6: Právní formy příjemců podpory u grantových projektů OP RLZ v ČR v období 2004 - 2006

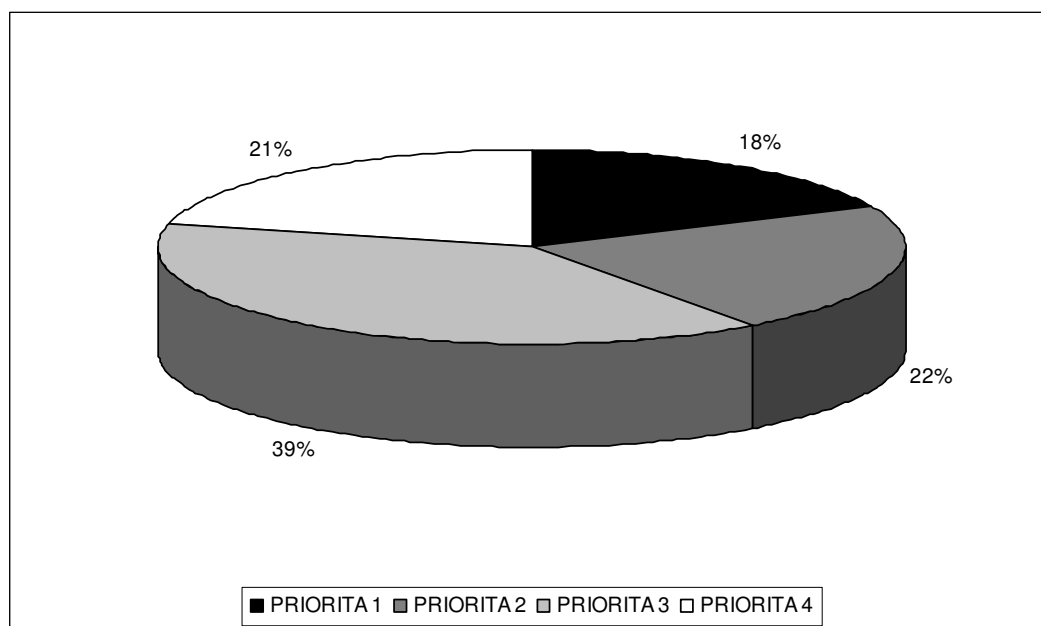
Zdroj: MSSF, vlastní výpočty

Z pohledu právních forem příjemců podpory má největší zastoupení u grantových projektů OP RLZ soukromý sektor s 36 % a neziskové organizace s 35 % (viz obr. 6). Soukromý sektor může nejlépe využívat podporu z priority číslo 1 Aktivní politika zaměstnanosti a číslo 4 Adaptabilita a podnikání. V rámci těchto priorit mohou firmy a podnikatelé využívat podporu na vzdělávání svých zaměstnanců, vytváření pracovních

míst, zvyšování konkurenceschopnosti atd. Neziskové organizace se významně podílejí na realizaci projektů v rámci všech priorit, a proto mají dle právní formy příjemců podpory takto vysoké zastoupení. Samosprávné celky tvoří jen 5 % příjemců podpory. Takto nízký podíl obcí a krajů jako příjemců podpory lze vysvětlovat sektorovým a nikoli regionálním zaměřením OP RLZ. Rozvoj lidských zdrojů také navíc v malé míře podporuje SROP (viz kapitola 3.1.), který je primárně zaměřen na rozvoj regionů a z kterého se především obce a kraje snaží získat nejvíce podpory. Vzdělávací instituce, které mohou nejvíce podpory získat z priority číslo 3 Rozvoj celoživotního učení, tvoří 24 % z celkového počtu příjemců podpory.

V rámci této priority číslo 3 se realizuje také nejvíce grantových projektů (viz obr. 7). Nejméně grantových projektů (pouze 18 %) je naopak podpořeno v prioritě 1 Aktivní politika zaměstnanosti. Tato priorita naplňuje své stanovené cíle především pomocí národních a systémových projektů. Na grantové projekty bylo plánováno vyčlenit jen 29 % finančních prostředků z alokace této priority. Projekty zaměřující se na aktivní politiku zaměstnanosti jsou i více finančně náročnější a tudíž je v rámci priority Aktivní politika zaměstnanosti realizováno méně grantových projektů.

Obr. 7: Grantové projekty dle priorit OP RLZ v ČR v období 2004 - 2006

Zdroj: MSSF, vlastní výpočty

Na grantové projekty OP RLZ bylo v České republice podle MSSF vynaloženo k 31. 12. 2008 z ESF celkem 4 890,9 mil. Kč. Největší podíl (37 %) finančních prostředků připadá na projekty v prioritě číslo 3 Rozvoj celoživotního učení (viz tab. 5). Na prioritu číslo 1 Aktivní politika zaměstnanosti připadá 22 % a na prioritu číslo 4 Adaptabilita a podnikání 22 %. Nejmenší podíl (19 %) finančních prostředků je vynaložen v rámci priority číslo 2 Sociální integrace a rovnost příležitostí.

Tab. 5: Rozdělení vynaložené finanční podpory z OP RLZ dle priorit v ČR k 31.12.2008

	Grantové projekty		Systémové a národní projekty		Celkem projekty		Plánovaná alokace OP RLZ	
	v mil. Kč	v %	v mil. Kč	v %	v mil. Kč	v %	v mil. Kč*	v %
Priorita 1	1 089,8	22	1 271,4	54	2 361,2	32	2 698,4	34
Priorita 2	934,0	19	204,4	9	1 138,4	16	1 124,3	14
Priorita 3	1 797,7	37	785,6	33	2 583,3	36	2 833,3	35
Priorita 4	1 069,4	22	104,1	4	1 173,5	16	1 328,6	17
Celkem OP RLZ	4 890,9	100	2 365,5	100	7 256,4	100	7 984,6	100

Zdroj: MSSF, Dodatek k OP RLZ, vlastní výpočty

Poznámky: * Počítáno s kurzem k 31.12.2008 26,3 CZK/EUR

Účinnost podpory OP RLZ při vynakládání finančních prostředků

Při započtení finančních prostředků, které byly vynaloženy v rámci grantových projektů i národních a systémových projektů, je rozdělení vynaložených finančních prostředků téměř totožné s plánovanou alokací finančních prostředků na jednotlivé priority (viz tab. 5). Více peněz v rámci priorit OP RLZ připadlo na prioritu Sociální integrace a rovnost příležitostí. U této priority se také podařilo vynaložit více finančních prostředků než se plánovalo. U ostatních priorit se podařilo na projekty OP RLZ vynaložit jen 88 % respektive 91 % z alokovaných finančních prostředků ESF (viz tab. 6). Účinnější využití finančních prostředků alokovaných na prioritu Sociální integrace a rovnost příležitostí ovlivnilo vyšší čerpání prostředků u malých grantových projektů, na které připadá většina finančních prostředků této priority (76 %) a zároveň také průměrná úspěšnost ve využívání finančních prostředků určených na realizaci národních a systémových projektů (viz tab. 6). U priorit číslo 1 a 2 je nízká účinnost využívání finančních prostředků ovlivněna především nízkou účinností využívání finančních prostředků alokovaných na systémové a národní projekty. Celkově se zatím

vynaložilo 91 % finančních prostředků z plánované alokace ESF na OP RLZ. Úspěšněji se vynakládají finanční prostředky z OP RLZ u grantových projektů, než u finančně velkých národních a systémových projektů. Realizátoři národních a systémových projektů jsou vybíráni zprostředkujícími subjekty na základě výběrových řízení. A právě organizace těchto výběrových řízení je pro zprostředkující subjekty velice administrativně náročná, což má za následek zpoždění začátku realizace projektů a tedy i méně vynaložených finančních prostředků, než se původně předpokládalo. Během realizace programu proto došlo k přesunu části finančních prostředků z národních a systémových projektů na realizaci grantových projektů (např. u priority číslo 1). Opatření OP RLZ tak měla být více realizována pomocí grantových projektů na úkor národních a systémových, neboť finanční prostředky určené na podporu grantových projektů jsou vynakládány úspěšněji.

Tab. 6: Účinnost podpory OP RLZ při vynakládání finančních prostředků dle priorit a typů projektů v ČR k 31. 12. 2008

	Grantové projekty (v %)	Národní + systémové projekty (v %)	Celkem projekty (v %)
Priorita 1	139	66	88
Priorita 2	109	76	101
Priorita 3	86	106	91
Priorita 4	93	60	88
Celkem OP RLZ	100	76	91

Zdroj: MSSF, Dodatek k OP RLZ, vlastní výpočty

Za vynaložené finanční prostředky jsou považovány veškeré finanční prostředky, které se příjemcům podpory podařilo již vynaložit na realizaci projektů a zároveň byly předloženy k certifikaci. Proces certifikace finančních prostředků je u OP RLZ značně zdoluhavý a problematický z důvodu nedostatečné kapacity implementačních orgánů i platebního orgánu. Tyto orgány jsou zasaženy velkou fluktuací svých pracovníků, z důvodu nedostatečného ohodnocení náročné práce, kterou tito pracovníci vykonávají. Míru účinnosti využívání finančních prostředků u OP RLZ ovlivňuje také měnění se kurz české koruny vůči euru. Přidělená podpora z EU je v eurech, zatímco projekty se v ČR realizují v českých korunách. S posilováním české koruny vůči euru se tak snižuje i výše finančních prostředků, kterou mohou příjemci podpory v Česku využít k realizaci projektů OP RLZ.

Účinnost podpory OP RLZ u počtu podpořených osob

V programovacím období 2004 – 2006 se pomocí OP RLZ podařilo k 31.12.2008 podpořit 1 033 026 osob (viz tab. 7). Přitom program si za svůj cíl stanovil podpořit pouze 179 960 osob. Účinnost programu v počtu podpořených osob je tak velmi vysoká a počet podpořených osob odpovídá 574 % plánovaného počtu podpořených osob (viz tab. 7). Všechny priority OP RLZ tak podpořily více osob než bylo plánováno. Nejvyšší účinnost je u priority Rozvoj celoživotního učení, která podpořila více jak 15 násobek osob, než se původně plánovalo v této prioritě podpořit. Naopak nejmenší účinnost vykazuje priorita Aktivní politika zaměstnanosti, i když i tato priorita podpořila více osob než se předpokládalo.

Vysokou účinnost OP RLZ u počtu podpořených osob ovlivnila především nezkušenost s realizací podobných projektů v oblasti rozvoje lidských zdrojů v ČR. Tato skutečnost se odrazila v podhodnocených cílových počtech podpořených osob, které kvantifikovali autoři OP RLZ. Operační program tak předpokládá nejvíce podpořených osob u priority 1, přitom ve skutečnosti je tomu přesně naopak.

Vysoký počet podpořených osob je částečně způsoben metodikou, kterou realizátoři projektů vykazují počty podpořených osob. Některé projekty vykazují jednu osobu i vícekrát a to v případě, že v rámci jednoho projektu absolvuje více kurzů.

Tab.7: Podpořené osoby OP RLZ dle priorit v ČR k 31. 12. 2008

	Celkový počet podpořených osob	Cílový počet podpořených osob	Účinnost podpory u počtu podpořených osob (v %)
Priorita 1	183 981	69 660	264
Priorita 2	187 384	25 270	741
Priorita 3	394 761	25 930	1 522
Priorita 4	266 900	59 100	451
Celkem OP RLZ	1 033 026	179 960	574

Zdroj: MSSF, Dodatek k OP RLZ

Cílem priority Aktivní politika zaměstnanosti je také podpořit 7 100 pracovních míst. K 31. 12. 2008 se podařilo pomocí projektů této priority podpořit již 13 963 pracovních míst, což je téměř dvojnásobný počet oproti plánovanému počtu. Také na účinnost programu u počtu podpořených pracovních míst v rámci priority Aktivní politika zaměstnanosti má vliv nezkušenost s realizací projektů v této oblasti rozvoje lidských zdrojů. Autoři OP RLZ se nemohli opřít o žádné zkušenosti z projektů podobného operačního programu a proto bylo velmi obtížné kvantifikovat cílový počet podpořených pracovních míst.

Při stanovení cílových počtů podpořených osob a počtů podpořených pracovních míst v programu příštího programovacího období, budou moci autoři využít získané zkušenosti z tohoto programu a lze tedy předpokládat již přesnější kvantifikaci cílů, na základě které bude moci být stanovena i přesnější účinnost programu.

Efektivita OP RLZ je tak velmi vysoká. Pomocí nižší finanční podpory bylo naopak podpořeno více osob, než se původně plánovalo, i když vysoký počet podpořených osob je ovlivněn několika faktory (viz předchozí text). Vzhledem ke kvalitě podpory se však nabízí otázka, zda by nebylo raději výhodnější podpořit pomocí vyšších finančních prostředků méně osob. Na tuto otázku odpoví až studie zabývající se dopady OP RLZ, například ex post evaluace.

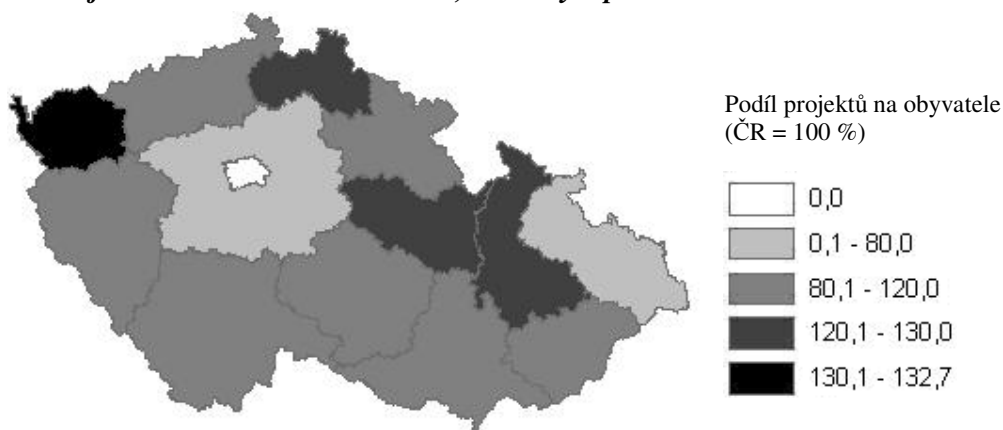
8. Analýza rozdělení podpory z OP RLZ na krajské úrovni

8.1. Analýza rozdělení celkové podpory z OP RLZ na krajské úrovni

V rámci analýzy rozdělení podpory z OP RLZ na krajské úrovni je počítáno se všemi grantovými projekty, které mají územní dopady v jednotlivých krajích. V případě, že má projekt dopad pro více krajů, je započítán za každý kraj a finanční prostředky společně s podpořenými osobami jsou rovnoměrně rozděleny do těchto krajů.

Celkový počet projektů realizovaných v krajích ČR tak činí 3 545. Nejvíce projektů 394 se realizuje v Moravskoslezském kraji, nejméně 158 v Karlovarském kraji. V průměru připadá na jeden kraj 273 projektů. Při vztažení počtu projektů k počtu obyvatel krajů dosahuje však nejvyšší hodnoty Karlovarský kraj (132,7 % průměru ČR). Vyšší počet projektů, vzhledem k obyvatelstvu, je realizován příjemci podpory také v Libereckém, Olomouckém a Pardubickém kraji (viz obr. 8). Na hodnotu tohoto ukazatele, v těchto třech krajích, má vliv především nižší počet obyvatel kraje a u Olomouckého kraje také relativně vyšší počet realizovaných projektů v rámci priority Rozvoj celoživotního učení, na kterou připadá nejvíce grantových projektů OP RLZ.

Obr. 8: Podíl realizovaných grantových projektů na obyvatele v rámci OP RLZ v krajích ČR v období 2004 – 2006, vztažený k průměru ČR

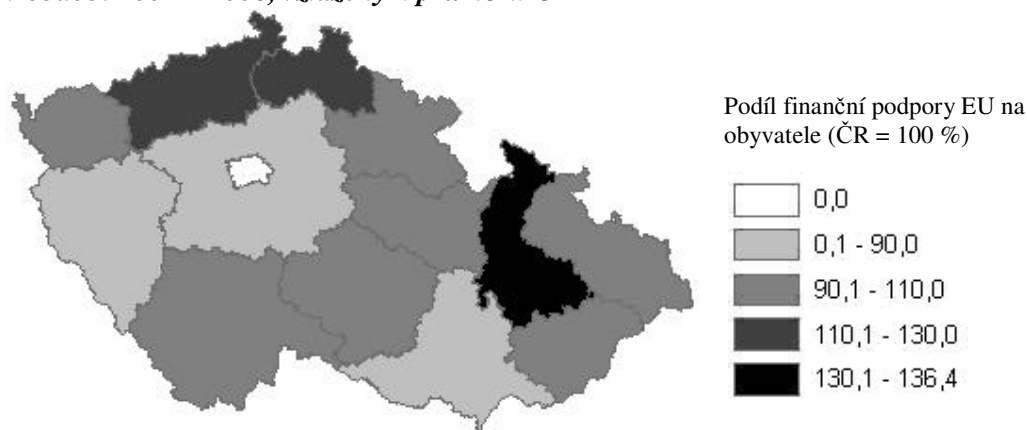
Zdroj: MSSF, ČSÚ, vlastní výpočty

Opačná situace je u krajů, s vyšším počtem obyvatel, Moravskoslezského a Jihomoravského, kde i přes absolutně nejvyšší počty realizovaných projektů, dosahují tyto kraje vzhledem k obyvatelstvu podprůměrné hodnoty u počtu podpořených

projektů. Vůbec nejnižší hodnotu počtu podpořených projektů (65,2 % průměru ČR) vykazuje Středočeský kraj, který jako zázemí Prahy nemá žádné své přirozené centrum, kde by se mohly ve větší míře realizovat projekty na rozvoj lidských zdrojů. U Středočeského kraje lze také předpokládat, s ohledem na cíl tohoto operačního programu, menší počet potenciálních klientů, usilujících o podporu z OP RLZ a tedy i méně realizovaných projektů.

Nejvyšší finanční podpora na obyvatele připadá na kraje Olomoucký (136,4 % průměru ČR) a Liberecký a to především zásluhou vynaložené vysoké finanční podpory na rozvoj lidských zdrojů u priority Rozvoj celoživotního učení. Vysoká finanční podpora je vynaložena také v Ústeckém kraji, kde je nejvíce peněz využíváno příjemci podpory na projekty v prioritě Aktivní politika zaměstnanosti (viz obr. 9) Nejméně finančních prostředků u grantových projektů připadá na Středočeský kraj. Nikoli však v absolutní hodnotě, ale vzhledem k obyvatelstvu kraje. Nižší hodnotu finanční podpory na obyvatele vykazují také kraje při západní hranici ČR Plzeňský a Karlovarský, ve kterých aktéři projektů vynakládají na realizaci projektů málo finančních prostředků v absolutní hodnotě, což způsobuje především nízká vynaložená finanční podpora u priority Aktivní politika zaměstnanosti v těchto krajích. Nejlidnatější Moravskoslezský kraj dosahuje jen lehce podprůměrné hodnoty finanční podpory na obyvatele (95,9 % průměru ČR), zásluhou nejvíce vynaložených finančních prostředků v absolutních číslech ve všech prioritách OP RLZ, kromě Aktivní politiky zaměstnanosti. Převyšuje tak ve výši finanční podpory na obyvatele, v počtu obyvatel velikostně podobný, Středočeský a Jihomoravský kraj.

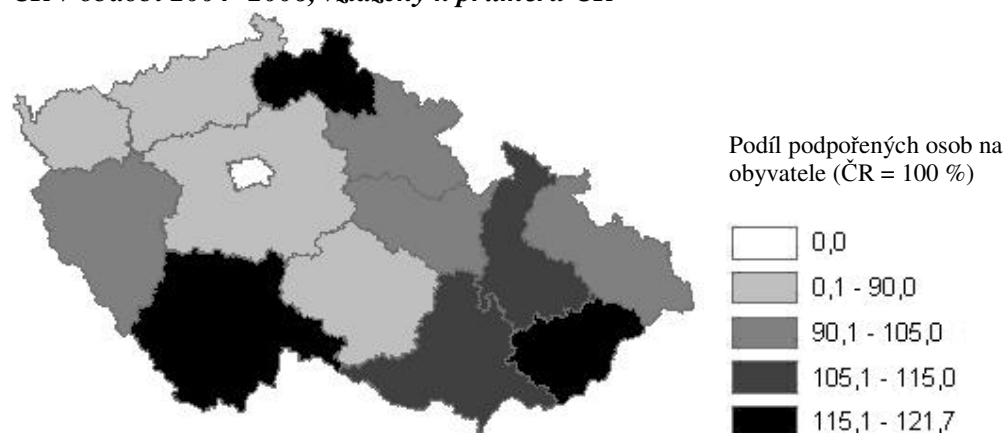
Obr. 9: Podíl finanční podpory EU na obyvatele v rámci OP RLZ v krajích ČR v období 2004 – 2006, vztahený k průměru ČR

Zdroj: MSSF, ČSÚ, vlastní výpočty

Nejdůležitějším ukazatelem, který nejlépe vyjadřuje účinnost podpory OP RLZ, je počet podpořených osob. Nejvíce osob, vztažených k obyvatelstvu kraje, je podpořeno ve Zlínském, Libereckém a Jihočeském kraji (viz obr. 10). Tyto kraje dosahují vysokých hodnot u tohoto ukazatele především zásluhou nižšího počtu obyvatel a vyššího zastoupení podpořených osob v prioritách Rozvoj celoživotního učení a Adaptabilita a podnikání, v rámci kterých je podpořeno nejvíce osob. Naopak nejnižší hodnotu ukazatele počtu podpořených osob vzhledem k obyvatelstvu vykázal opět Středočeský kraj, i když v absolutních hodnotách je po Moravskoslezském a Jihomoravském třetím krajem s nejvyšším počtem podpořených osob. Nejméně efektivními, ve vynakládání finančních prostředků vzhledem k počtu podpořených osob, jsou Ústecký a Olomoucký kraj. Olomoucký kraj podporuje nadprůměrný počet osob vzhledem k průměru ČR, ale z důvodu nejvyšší vynaložené finanční podpory na obyvatele, je vysoce neefektivní ve vynakládání finančních prostředků vzhledem k počtu podpořených osob. Ústecký kraj je neefektivní z důvodu nejvyšší vynaložené finanční podpory na prioritu Aktivní politika zaměstnanosti, která obecně vydává nejvíce finančních prostředků na jednu osobu a podporuje tudíž i nejméně osob.

Obr. 10: Podíl podpořených osob na obyvatele v rámci OP RLZ v krajích ČR v období 2004 -2006, vztažený k průměru ČR

Zdroj: MSSF, ČSÚ, vlastní výpočty

Na základě předešlého hodnocení tří ukazatelů rozdělení podpory pomocí grantových projektů OP RLZ vzniká na krajské úrovni tento regionální vzorec. Nejvíce podpory, v přepočtu na obyvatele, je využito v rámci OP RLZ v kraji Libereckém, Olomouckém, Jihočeském a Zlínském. Na Ústecký kraj sice připadá nadprůměrná finanční podpora, ale již se zde nedaří podpořit nadprůměrný počet osob, tak jako v předem jmenovaných

krajích. Aktéři projektů v Jihomoravském kraji naopak pomocí nižší finanční podpory podporují nadprůměrný počet osob. Nižší hodnotu podpory než ostatní kraje, především u charakteristik finanční podpory a počtu podpořených osob, vykazují kraje Karlovarský, Pardubický, Královéhradecký, Vysočina, Moravskoslezský a Plzeňský. Nejnižší podporu u všech sledovaných charakteristik vykazuje z již zmiňovaných důvodů Středočeský kraj.

Rozložení finanční podpory a počtu podpořených osob do krajů ovlivňují počty realizovaných projektů v rámci jednotlivých priorit rozvoje lidských zdrojů OP RLZ. Kraje s vyšším počtem realizovaných grantových projektů v rámci priority Rozvoj celoživotního učení vykazují zároveň i vyšší hodnoty ukazatele finanční podpory, neboť na tuto prioritu je alokováno nejvíce finančních prostředků. Naopak kraje s nízkým počtem projektů u této priority jsou i méně finančně podpořeny. Počet podpořených osob v jednotlivých krajích je opět ovlivněn počtem projektů realizovaných v rámci priority Rozvoj celoživotního učení a také v rámci priority Adaptabilita a podnikání, které podporují nejvíce osob.

Podpora z ESF, pomocí kterého je financován OP RLZ, je využívána v rámci Cíle 1, jenž se zaměřuje na rozvojovou pomoc méně vyspělým regionům EU, jejichž HDP na obyvatele nedosahuje 75 % průměru HDP EU. V ČR pod tento Cíl 1 spadají všechny kraje, kromě Prahy. Je proto vhodné ověřit, zda i OP RLZ se řídí principem solidarity a podpora z něj směřuje více do krajů, které mají při vstupu ČR do EU v roce 2004 nižší HDP na obyvatele.

Relevantnost rozdělení podpory v rámci grantových projektů OP RLZ do jednotlivých krajů vzhledem k HDP na obyvatele uvádí tab. 8. U finanční podpory je princip solidarity dodržen u Olomouckého, Ústeckého, Libereckého a Zlínského kraje, které jako kraje s nižším HDP na obyvatele získávají zároveň vyšší finanční podporu. Středočeský, Jihomoravský, Královéhradecký a Plzeňský kraj naopak jako kraje s vyšším HDP využívají nižší finanční podporu. Kraje s podprůměrným HDP Karlovarský, Pardubický, Moravskoslezský a Vysočina získávají také i nízkou finanční podporu a princip solidarity zde není naplněn v takové míře. Absolutně neodpovídající finanční podpora připadá na Jihočeský kraj, který jakožto kraj s vyšším HDP využívá i nadprůměrnou finanční podporu z OP RLZ.

V rámci principu solidarity u počtu podpořených osob, je z krajů s nízkým HDP podpořeno více osob u Zlínského, Olomouckého a Libereckého kraje a naopak

Středočeský a Královéhradecký, jako vzhledem k HDP bohaté kraje podporují nižší počet osob. Ostatní kraje s nižším HDP podporují také i nižší počet osob. Princip solidarity vzhledem k počtu podpořených osob nedodržují také Jihočeský, Plzeňský a Jihomoravský kraj.

Tab. 8: Rozdělení podpory v rámci grantových projektů OP RLZ vzhledem k HDP v krajích ČR

Kraj	Podíl finančních prost./obyv. ČR* = 100	Podíl podpořených osob/obyv. ČR* = 100	HDP/obyv.** ČR* = 100	Rozdíl mezi HDP a finančními prost. (v%)	Rozdíl mezi HDP a podpořenými osobami (v%)
Středočeský	80,5	80,5	110,1	29,6	29,6
Jihočeský	109,0	116,3	103,5	-5,5	-12,8
Plzeňský	87,7	100,3	111,6	23,9	11,3
Karlovarský	92,3	87,4	90,0	-2,3	2,6
Ústecký	120,4	89,5	95,3	-25,1	5,8
Liberecký	113,6	117,3	93,1	-20,5	-24,2
Královéhradecký	96,8	96,8	104,0	7,2	7,2
Pardubický	94,1	97,3	97,1	3,0	-0,2
Vysočina	98,4	88,6	97,5	-0,9	8,9
Jihomoravský	90,0	108,0	106,4	16,4	-1,6
Olomoucký	136,4	107,9	91,3	-45,1	-16,6
Moravskoslezský	95,9	99,4	94,6	-1,3	-4,8
Zlínský	103,3	121,7	92,2	-11,1	-29,5
ČR (bez Prahy)	100,0	100,0	100,0	-	-

Zdroj: MSSF, ČSÚ, vlastní výpočty

Poznámka: * ČR bez Prahy

** HDP na obyvatele za rok 2004, vztaženo k průměru krajů ČR

Princip solidarity při rozdělení podpory z OP RLZ, vzhledem k výši HDP jednotlivých krajů, je dodržen pouze u Libereckého, Olomouckého a Zlínského kraje. Naopak Jihočeský kraj, který má nadprůměrné HDP na obyvatele, využívá také nadprůměrnou podporu z OP RLZ. Závěrem je ale nutné zdůraznit, že rozpětí hodnot HDP (bez započítání Prahy) není mezi kraji příliš vysoké, což znehodnocuje možnost otestovat relevantnost rozdělení podpory do krajů dle výše HDP.

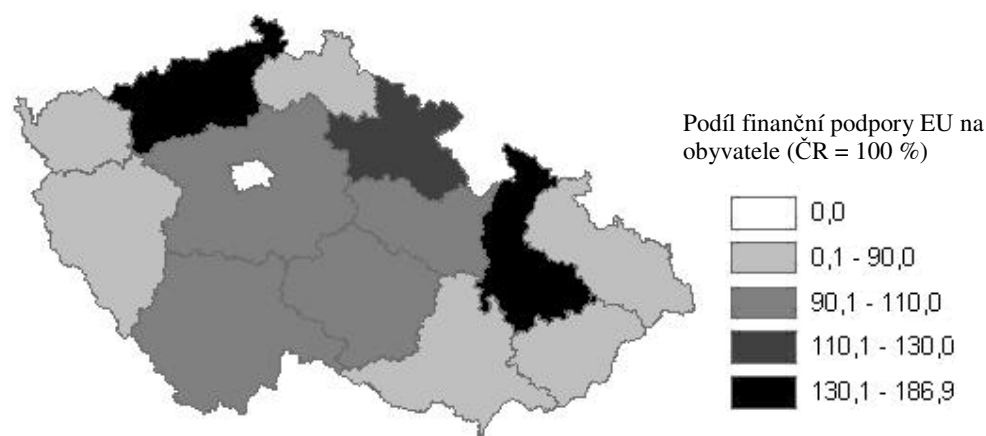
Relevantnost rozdělení podpory do jednotlivých krajů se bude moci prokazatelněji hodnotit v rámci jednotlivých priorit OP RLZ, které mají rozvíjet specifické oblasti lidských zdrojů.

8.2. Analýza rozdělení podpory v rámci priority Aktivní politika zaměstnanosti OP RLZ na krajské úrovni

Hlavním cílem priority Aktivní politika zaměstnanosti je podporovat začleňování nezaměstnaných osob na trh práce.

V rámci priority Aktivní politika zaměstnanosti se realizuje ze všech priorit nejméně grantových projektů (jen 415 grantových projektů). Nejvíce projektů u této priority připadá na Ústecký kraj (68) a nejméně na Plzeňský (12). Vzhledem k obyvatelstvu dosahuje nejvyšší hodnoty počtu projektů také Ústecký kraj (180,5 % průměru ČR). Dále se nadprůměrný počet projektů realizuje v Královéhradeckém, Olomouckém, Pardubickém a Karlovarském kraji. Naopak nejnižší hodnotu počtu projektů na obyvatele vykazuje opět Plzeňský kraj a to pouze 46,7 % průměru ČR.

Obr. 11: Podíl finanční podpory EU na obyvatele u priority Aktivní politika zaměstnanosti OP RLZ v krajích ČR v období 2004 – 2006, vztahený k průměru ČR

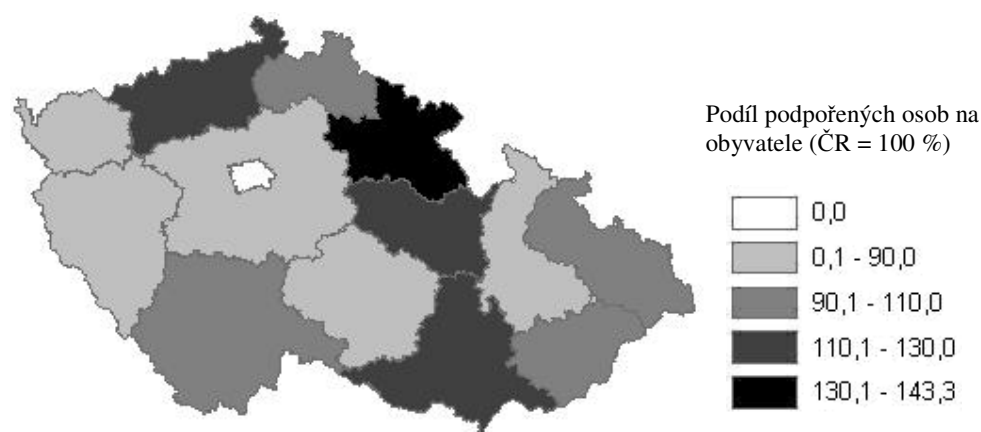

Zdroj: MSSF, ČSÚ, vlastní výpočty

Projekty priority Aktivní politika zaměstnanosti mají podporovat začlenění nezaměstnaných na trh práce. Není proto překvapující, že nejvíce finančních prostředků na obyvatele (186,9 % průměru ČR) i v absolutní hodnotě připadá na Ústecký kraj. Vysoké finančních prostředky na obyvatele vynakládají realizátoři projektů také v Olomouckém a Královéhradeckém kraji (viz obr. 11). V těchto dvou krajích se realizuje nadprůměrný počet projektů, které tak zvyšují i hodnotu finanční podpory v těchto krajích. Vzhledem k počtu obyvatel jsou tedy v těchto krajích a také

v Ústeckém kraji nejúspěšnější žadatelé o finanční podporu z priority Aktivní politika zaměstnanosti OP RLZ. Překvapivě málo finančních prostředků na obyvatele, s ohledem na trh práce (viz kapitola 5.2.), se pomocí grantových projektů této priority vynakládá v Moravskoslezském kraji. Tuto nízkou hodnotu ovlivňuje především nejvyšší počet obyvatel Moravskoslezského kraje a také nižší úspěšnost žadatelů o podporu v rámci grantových projektů OP RLZ. Tato skutečnost dokládá horší připravenost žadatelů o podporu z OP RLZ v tomto kraji, jenž může být umocněna nekvalitní poradenskou činností ze strany zprostředkujících subjektů (úřady práce) v Moravskoslezském kraji. Nejnížší hodnotu finanční podpory na obyvatele (pouze 51,7 % průměru ČR) vykazuje opět Plzeňský kraj, kde společně s Karlovarským a Libereckým krajem vynakládají realizátoři projektů u této priority nejméně finančních prostředků v absolutních číslech.

Obr. 12: Podíl podpořených osob na obyvatele u priority Aktivní politika zaměstnanosti OP RLZ v krajích ČR v období 2004 – 2006, vztažený k průměru ČR

Zdroj: MSSF, ČSÚ, vlastní výpočty

V počtu podpořených osob na obyvatele jsou nejúspěšnější realizátoři projektů v Královéhradeckém kraji. V tomto kraji je realizován jeden projekt, se zaměřením na rekvalifikační kurzy práce na PC, který podporuje přes tisíc osob. Dále podporují nadprůměrný počet osob vzhledem k obyvatelstvu příjemci podpory v Jihomoravském, Pardubickém, Ústeckém a Moravskoslezském kraji (viz obr. 12). Nejméně osob na obyvatele podporují aktéři projektů v kraji Vysočina, Karlovarském, Olomouckém a Středočeském kraji.

Územní rozložení podpory u priority Aktivní politika zaměstnanosti OP RLZ má tuto podobu. Nejvíce podporovány vzhledem k počtu obyvatel kraje jsou Ústecký,

Královéhradecký a Pardubický kraj. Aktéři projektů v Olomouckém kraji sice vynakládají na projekty vysoké finanční prostředky, ale podporují pomocí těchto finančních prostředků podprůměrný počet osob. Opačná situace je u kraje Jihomoravského, kde realizátoři projektů pomocí nízké finanční podpory dokáží podpořit nadprůměrný počet osob. Kraje Plzeňský, Karlovarský, Liberecký a Zlínský jsou nejméně podporovanými kraji v rámci této priority OP RLZ.

Vzhledem k cíli této práce je adekvátní otestovat, zda podpora v rámci této priority je rozdělována relevantně do krajů, s ohledem na počet nezaměstnaných osob v jednotlivých krajích. Pro lepší srovnání mezi kraji i s ukazateli rozdělení podpory je počet nezaměstnaných osob vztažen k obyvatelstvu příslušného kraje.

Tab. 9: Rozdělení podpory v rámci grantových projektů priority Aktivní politika zaměstnanosti OP RLZ vzhledem k nezaměstnaným osobám v krajích ČR

Kraj	Podíl finančních prost./obyv. ČR* = 100	Podíl podpořených osob/obyv. ČR* = 100	Nezam. /obyv.** ČR* = 100	Rozdíl mezi nezam. a finančními prost. (v%)	Rozdíl mezi nezam. a podpořenými osobami (v%)
Středočeský	99,2	77,9	68,3	-30,8	-9,6
Jihočeský	100,8	98,3	59,9	-40,9	-38,4
Plzeňský	51,7	85,4	68,8	17,1	-16,6
Karlovarský	84,9	71,5	107,3	22,4	35,8
Ústecký	186,9	116,7	163,1	-23,8	46,4
Liberecký	74,3	97,6	87,0	12,7	-10,5
Královéhradecký	121,2	143,3	69,1	-52,1	-74,2
Pardubický	109,9	117,0	80,0	-29,8	-37,0
Vysočina	99,5	73,1	78,1	-21,4	5,0
Jihomoravský	68,7	122,7	102,7	34,0	-19,9
Olomoucký	136,9	77,2	107,5	-29,4	30,3
Moravskoslezský	88,5	101,9	150,9	62,4	49,0
Zlínský	68,0	97,4	93,6	25,6	-3,9
ČR (bez Prahy)	100,0	100,0	100,0	-	-

Zdroj: MSSF, ČSÚ, vlastní výpočty

Poznámka: * ČR bez Prahy

** Podíl nezaměstnaných osob na obyvatele, vztažený k průměru krajů ČR

Nejvíce nezaměstnaných osob vzhledem k obyvatelstvu dlouhodobě vykazují Ústecký a Moravskoslezský kraj. Naopak nejmenší problémy s nezaměstnanými mají v kraji Jihočeském, Plzeňském a Středočeském (podrobně viz kapitola 5.2.).

U finanční podpory je rozdělení finančních prostředků z OP RLZ relevantní v Ústeckém a Olomouckém kraji, které mají nadprůměrný podíl nezaměstnaných osob a ve kterých

realizátoři grantových projektů v rámci Aktivní politiky nezaměstnanosti vynakládají nejvíce finančních prostředků (viz tab. 9). Naopak v krajích, s nízkým podílem nezaměstnaných osob, Plzeňském a Libereckém získávají žadatelé také nízkou finanční podporu. Neodpovídající rozdělení finanční podpory v rámci priority Aktivní politika nezaměstnanosti připadá na kraje Jihočeský, Středočeský, Královéhradecký, Pardubický a kraj Vysočina, které nemají problémy s vysokým podílem nezaměstnaných osob, ale realizátoři projektů v těchto krajích vynakládají na jejich podporu průměrné až nadprůměrné finanční prostředky. A naopak v Karlovarském, Jihomoravském a především v Moravskoslezském kraji se nedaří žadatelům získat vyšší finanční prostředky na podporu nezaměstnaných, jež jsou v těchto krajích potřebné.

Důležitějším ukazatelem u relevance rozdělení podpory, vzhledem k podílu nezaměstnaných osob, je počet podpořených osob v jednotlivých krajích. Nadprůměrný počet osob je podporován v Ústeckém, Jihomoravském a Moravskoslezském kraji, ve kterých je zároveň také nadprůměrný počet nezaměstnaných osob. Relevantní počet osob podporují příjemci podpory také v kraji Středočeském, Plzeňském a kraji Vysočina, ve kterých se, s ohledem na nízký podíl nezaměstnaných osob, podporuje v projektech také méně osob. Neodpovídající počet osob, vzhledem k počtu nezaměstnaných osob, je podporován pomocí priority Aktivní politika zaměstnanosti v krajích Karlovarském a Olomouckém, kde projekty OP RLZ podporují podprůměrný počet osob ve srovnání s ostatními kraji. V krajích Královéhradeckém a Pardubickém je podporován naopak nadprůměrný počet osob, vzhledem k počtu nezaměstnaných osob v těchto krajích (viz tab. 9).

Rozdělení podpory do krajů, v rámci priority Aktivní politika zaměstnanosti OP RLZ, je relevantní, vzhledem k počtu nezaměstnaných osob, pouze u Ústeckého kraje a u kraje Plzeňského, který má ale na rozdíl od Ústeckého kraje nízký podíl nezaměstnaných osob a získává i nižší podporu z OP RLZ. Podpora, neodpovídající situaci na trhu práce, je realizována v Karlovarském kraji a také v Královéhradeckém a Pardubickém kraji, do kterých vzhledem k nízkému podílu nezaměstnaných osob směřuje vysoká podpora z OP RLZ.

Významným ukazatelem rozdělení podpory v rámci priority Aktivní politika zaměstnanosti OP RLZ je počet podpořených pracovních míst. Pro lepší vypovídací schopnost je tento ukazatel opět vztažen k počtu obyvatel kraje.

Tab. 10: Podpořená pracovní místa pomocí grantových projektů priority Aktivní politika zaměstnanosti OP RLZ vzhledem k obyvatelstvu a nezaměstnaným osobám v krajích ČR

Kraj	Počet podpořených pracovních míst	Podpořená pracovní místa/obyv. ČR* = 100	Nezaměstnaní /obyv.** ČR* = 100	Rozdíl mezi nezaměstnanými a podpořenými prac. místy (v%)
Středočeský	222	45,0	68,3	23,4
Jihočeský	577	212,7	59,9	-152,9
Plzeňský	61	25,6	68,8	43,2
Karlovarský	24	18,2	107,3	89,1
Ústecký	732	205,7	163,1	-42,6
Liberecký	138	74,5	87,0	12,6
Královéhradecký	268	113,0	69,1	-43,9
Pardubický	167	76,2	80,0	3,8
Vysočina	117	52,2	78,1	25,9
Jihomoravský	357	73,3	102,7	29,4
Olomoucký	292	106,0	107,5	1,5
Moravskoslezský	603	110,5	150,9	40,5
Zlínský	363	141,6	93,6	-48,0
ČR (bez Prahy)	3 921	100,0	100,0	-

Zdroj: MSSF, vlastní výpočty

Poznámka: * ČR bez Prahy

** Podíl nezaměstnaných osob na obyvatele, vztažený k průměru krajů ČR

Celkem je pomocí grantových projektů této priority podpořeno 3 921 pracovních míst. Rozpětí podpořených míst vzhledem k obyvatelstvu je na úrovni krajů ČR velmi široké (viz tab. 10) Kraj s nejméně podpořenými pracovními místy na obyvatele (Karlovarský) dosahuje pouze hodnoty 18,2 % průměru ČR. Naopak nejvíce podpořených pracovních míst na obyvatele je v Jihočeském kraji (212,7 % průměru ČR). Na počet podpořených pracovních míst má vliv výše finančních prostředků získaná příjemci podpory v jednotlivých krajích. U většiny krajů platí pravidlo, že s vyššími vynaloženými finančními prostředky v kraji je podpořeno také více pracovních míst a naopak. Výjimky představuje jen kraj Jihočeský, kde je podpořen nadprůměrný počet pracovních míst zásluhou dvou projektů, které v Písecké průmyslové zóně podporují 156 pracovních míst. U krajů Zlínského a Moravskoslezského je, vzhledem k nízkému počtu realizovaných projektů a také vzhledem k nízké finanční podpoře těchto krajů z OP RLZ, zapříčiněn vyšší počet podpořených pracovních míst jedním projektem, který podporuje o řád více pracovních míst. Ve Zlínském kraji je to projekt se zaměřením na sebezaměstnávání, který podporuje 274 pracovních míst.

V Moravskoslezském kraji je poté realizován projekt pro začínající podnikatele, jenž podporuje 393 pracovních míst.

Relevantní rozdělení podpořených pracovních míst, s ohledem na situaci na trhu práce, je opět v Ústeckém kraji a také v Olomouckém a Moravskoslezském kraji, i když u tohoto kraje je vzhledem k průměru krajů počet podpořených pracovních míst menší než podíl nezaměstnaných osob, stále je však i v tomto kraji podpořen nadprůměrný počet pracovních míst (viz tab. 10). Neodpovídající počty pracovních míst jsou podpořeny vzhledem k počtům nezaměstnaných osob opět v Karlovarském a Královéhradeckém kraji a také v Jihomoravském kraji a z již uváděných příčin ve Zlínském a Jihočeském kraji.

V rámci priority Aktivní politika zaměstnanosti OP RLZ se v každém kraji realizují národní projekty „Najdi si práci“ a „Návrat do práce“, které mají podporovat začleňování nezaměstnaných osob zpět na trh práce. Finanční prostředky na realizaci těchto projektů byly rozděleny přímo Řídicím orgánem do jednotlivých krajů, dle potřeby v jednotlivých krajích s ohledem na situaci na trhu práce.

Přímé rozdělení finančních prostředků podle situace na trhu práce se proto odráží v již vynaložených finančních prostředcích na realizaci těchto dvou projektů v jednotlivých krajích (viz tab. 11). Výjimku představuje jen Moravskoslezský kraj, kde se vynakládá méně finančních prostředků, vzhledem k počtu obyvatel kraje, z důvodu nekvalitní organizace těchto projektů v Moravskoslezském kraji. V Plzeňském, Zlínském a v kraji Vysočina je nadprůměrná hodnota vynaložených finančních prostředků způsobena realizací dvou projektů „Najdi si práci“ nebo „Návrat do práce“ v těchto krajích. Realizace dalších navazujících národních projektů je způsobena úspěšností projektů v těchto krajích a další poptávkou po projektech ze strany potencionálních klientů těchto projektů. Nejnižší hodnotu obdržené podpory v rámci národních projektů vykazuje Královéhradecký kraj z důvodu nerealizace projektu „Návrat do práce“ v tomto kraji (u tohoto projektu nastal problém s uzavíráním veřejné zakázky a proto byl zrušen).

Celkové vynaložené finanční prostředky na tyto národní projekty činí 786,8 mil Kč (pro srovnání na grantové projekty je vynaloženo 1 089,8 mil Kč). Pomocí národních projektů je také podpořeno 84,7 tis. osob (grantové projekty podporují 80,0 tis. osob). Národní projekty tak podporují více osob pomocí nižší finanční podpory, než grantové projekty.

Počty podpořených osob v jednotlivých krajích jsou u národních projektů ovlivněny charakteristikou jednotlivých národních projektů, jež se odráží v počtu podpořených osob. Jednotlivé kraje jsou proto u národních projektů různě efektivní v podpoře osob pomocí vynaložených finančních prostředků.

Tab. 11: Srovnání rozdělení podpory v rámci národních a grantových projektů priority Aktivní politika zaměstnanosti OP RLZ vzhledem k obyvatelstvu v krajích ČR (vztaženo k průměru ČR v %)

Kraj	Národní projekty		Grantové + národní projekty		Rozdíl (grantové + národní a grantové)	
	Finanční prost. /obyv.	Pod. osoby /obyv.	Finanční prost. /obyv.	Pod. osoby /obyv.	Finanční prost. /obyv.	Pod. osoby /obyv.
Středočeský	92,1	122,1	96,2	100,6	-3,0	22,7
Jihočeský	83,0	163,9	93,3	132,1	-7,4	33,8
Plzeňský	110,7	121,3	76,4	103,8	24,7	18,5
Karlovarský	115,3	129,8	97,7	101,5	12,8	30,0
Ústecký	116,3	161,1	157,3	139,5	-29,6	22,8
Liberecký	167,0	97,7	113,2	97,6	38,8	0,1
Královéhradecký	19,0	4,8	78,3	72,1	-42,8	-71,3
Pardubický	83,9	35,8	99,0	75,2	-10,9	-41,8
Vysočina	124,2	68,3	109,8	70,7	10,4	-2,5
Jihomoravský	109,7	150,8	85,9	137,1	17,2	14,5
Olomoucký	105,5	35,8	123,5	55,9	-13,4	-21,3
Moravskoslezský	81,2	72,4	85,4	86,7	-3,1	-15,2
Zlínský	128,8	73,6	93,2	85,2	25,3	-12,3
ČR (bez Prahy)	100,0	100,0	100,0	100,0	-	-

Zdroj: MSSF, vlastní výpočty

Celkovou podporu v rámci priority Aktivní politika zaměstnanosti OP RLZ, která se realizuje na úrovni krajů, pomocí grantových a národních projektů, uvádí tab. 11. V případě, že se do rozdělení podpory na krajské úrovni započítají společně s grantovými projekty také národní projekty, zvýší se podpora na obyvatele významně v kraji Plzeňském, Karlovarském a Jihomoravském. Naopak k poklesu podpory vzhledem k obyvatelstvu kraje dochází z již uvedených příčin v Královéhradeckém kraji a také v Pardubickém, Olomouckém a v menší míře také Moravskoslezském kraji.

Vzhledem k podílům nezaměstnaných osob v jednotlivých krajích je nárůst podpory pomocí národních projektů odpovídající v Karlovarském a Jihomoravském kraji a pokles naopak v Pardubickém a Královéhradeckém kraji. Výše podpory v těchto krajích tak již lépe odpovídá situaci na trhu práce. Snížení podpory při započtení

národních projektů není naopak relevantní k situaci na trhu práce v Olomouckém a Moravskoslezském kraji.

8.3. Analýza rozdělení podpory v rámci priority Sociální integrace a rovnost příležitostí OP RLZ na krajské úrovni

Grantové projekty priority Sociální integrace a rovnost příležitostí se zaměřují na podporu zaměstnatelnosti osob sociálně vyloučených z důvodu dlouhodobé nezaměstnanosti a na podporu osob ohrožených sociálním vyloučením, s cílem posílit princip rovných příležitostí na trhu práce.

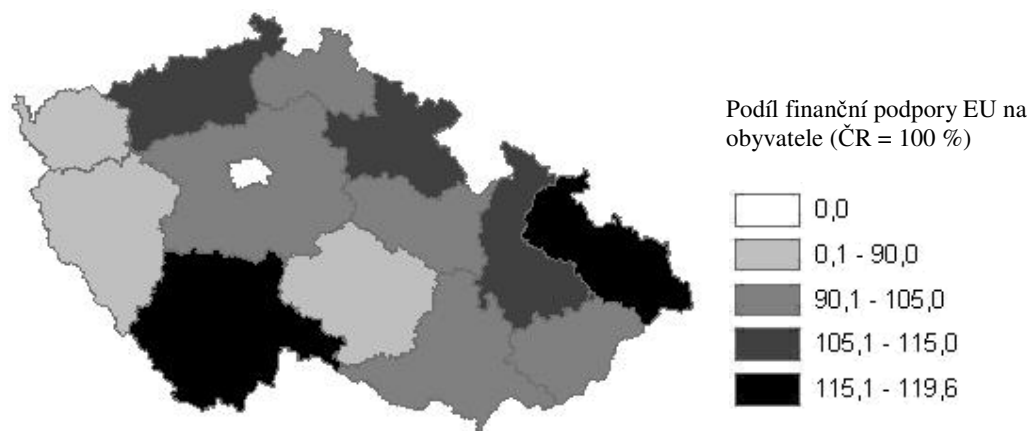
Nejvíce úspěšní v počtu podpořených projektů v rámci této priority OP RLZ jsou žadatelé v Moravskoslezském, Jihomoravském, Ústeckém a Středočeském kraji, kteří však (kromě Ústeckého kraje) v přepočtu na obyvatele patří k těm nejméně úspěšným žadatelům o projekty. Rozdělení počtu podpořených projektů mezi kraje je totiž velmi rovnoměrné a v přepočtu na obyvatele jsou žadatelé o podporu v těchto populačně velkých krajích nejméně úspěšní. Pro úspěšnou realizaci rozvoje lidských zdrojů pomocí tohoto operačního programu však není tolik důležitý počet realizovaných projektů v jednotlivých krajích, ale spíše kolik osob je pomocí těchto projektů v jednotlivých krajích úspěšně podpořeno. Nejvíce úspěšní žadatelé v počtu projektů, vztažených na obyvatele, jsou v Libereckém a Jihočeském kraji, kteří ale v absolutních hodnotách realizují jen průměrný počet projektů. Vyšší úspěšnost žadatelů, v počtu podpořených projektů na obyvatelstvo v těchto dvou krajích, je způsobena u Libereckého kraje malým počtem obyvatel vzhledem k průměrnému počtu podpořených projektů a u Jihočeského kraje získáním podpory na realizaci vyššího počtu projektů, určených pro posílení kapacity poskytovatelů sociálních služeb, kteří poskytují pomoc znevýhodněným skupinám osob při jejich integraci na trh práce.

V rámci priorit OP RLZ je na grantové projekty priority Sociální integrace a rovnost příležitostí vynaloženo nejméně finančních prostředků (viz tab. 5). Příjemci podpory jsou převážně neziskové organizace (OPS, nez. sdružení, církevní organizace atd.), které vzhledem ke svému statutu realizují převážně finančně méně náročné projekty.

Nejvíce finančních prostředků, vztažených k obyvatelstvu, se daří příjemcům podpory vynakládat na aktivity projektů v Jihočeském, Ústeckém, Moravskoslezském, Olomouckém a Královéhradeckém kraji (viz obr. 13). Nadprůměrná finanční podpora je

realizována také v Libereckém kraji. V Ústeckém, Olomouckém a Moravskoslezském kraji je předpoklad pro dostatečný počet cílových skupin osob, které mohou využívat podporu z projektů priority Sociální integrace a rovnost příležitostí. V Jihočeském kraji je vynakládáno realizátory projektů více finančních prostředků na projekty podporující poskytovatele sociálních služeb (viz předchozí text), stejně jako v Královéhradeckém kraji, kde krajský úřad realizuje finančně náročné projekty podporující poskytovatele těchto sociálních služeb.

Obr. 13: Podíl finanční podpory EU na obyvatele u priority Sociální integrace a rovnost příležitostí OP RLZ v krajích ČR v období 2004 – 2006, vztažený k průměru ČR

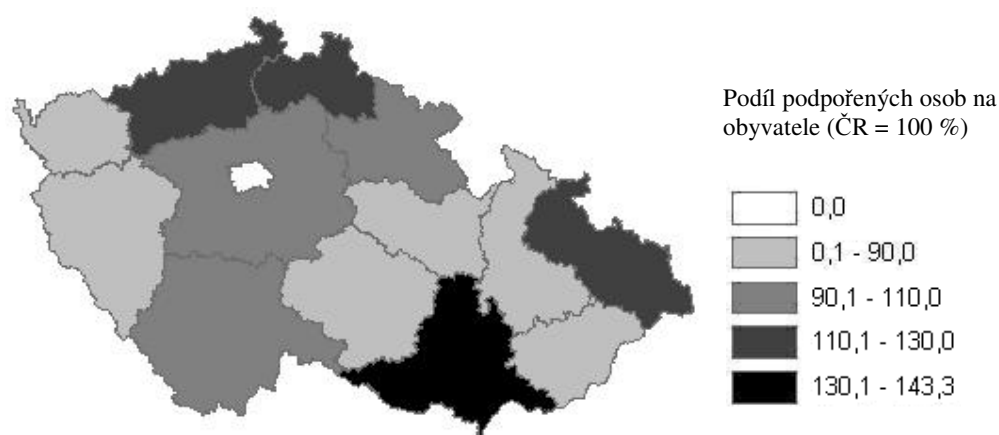
Zdroj: MSSF, ČSÚ, vlastní výpočty

Nejméně úspěšní v získávání finanční podpory jsou žadatelé v krajích při západní hranici ČR, tj. Plzeňském a Karlovarském. Výši vynaložené finanční podpory v těchto i ostatních krajích ovlivňuje především finanční náročnost podpořených projektů v jednotlivých krajích. Například aktéři projektů v Moravskoslezském kraji v přepočtu na obyvatele vynakládají nadprůměrnou finanční podporu, ale v počtu podpořených projektů patří k nejméně úspěšným. Příjemci podpory tak v tomto kraji realizují finančně náročné projekty, na které vynakládají nejvíce finančních prostředků v absolutní hodnotě ze všech krajů ČR. Jedná se především o projekty realizované v Moravskoslezském kraji na podporu začleňování znevýhodněných skupin osob na trh práce.

Nejvíce osob, vztažených k obyvatelstvu, je podporováno pomocí projektů priority Sociální integrace a rovnost příležitostí v krajích Libereckém, Ústeckém, Moravskoslezském a Jihomoravském, který je tak nejefektivnější v počtu podpořených

osob s ohledem na průměrnou hodnotu vynaložených finančních prostředků. V Jihomoravském kraji jsou častými realizátory projektů církevní organizace, které podporují také vyšší počet osob sociálně znevýhodněných.

Obr. 14: Podíl podpořených osob na obyvatele u priority Sociální integrace a rovnost příležitostí OP RLZ v krajích ČR v období 2004 – 2006, vztažený k průměru ČR

Zdroj: MSSF, ČSÚ, vlastní výpočty

Nejméně osob využívá podporu z této priority opět v Plzeňském a Karlovarském kraji, ve kterých nejspíše schází poptávka z řad cílových skupin osob po projektech tohoto typu, a také v Pardubickém kraji (viz obr. 14). Pardubický společně s Olomouckým krajem je tak nejméně efektivní v počtu podpořených osob pomocí vynaložené finanční podpory. Tato efektivita je ale diskutabilní, neboť menší počet osob může být pomocí vyšších finančních prostředků kvalitativněji lépe podpořený. V Karlovarském kraji realizátoři projektů podporují absolutně nejmenší počet osob a to pouze 2,1 tis. osob ze 164,4 tis. osob, které jsou pomocí této priority celkem podpořeny.

Pomocí předešlého hodnocení tří ukazatelů rozdělení podpory v rámci grantových projektů priority Sociální integrace a rovnost příležitostí OP RLZ, lze stanovit na úrovni krajů ČR tento regionální vzorec. Nejvyšší podpora, v přepočtu na obyvatele, je využívána v kraji Ústeckém, a Libereckém. Vyšší podpora je realizována také v Jihočeském, Královéhradeckém, Moravskoslezském a Jihomoravském kraji. Nejnížší hodnoty podpory vykazují Plzeňský a Karlovarský kraj.

Priorita sociální integrace a rovnost příležitostí má za cíl podporovat zaměstnatelnost osob sociálně vyloučených z důvodu dlouhodobé nezaměstnanosti a také má

podporovat osoby ohrožené sociálním vyloučením. Na základě těchto stanovených cílů priority, jsou zvoleny pro ověření relevantnosti rozdělení podpory do krajů ukazatele podílu dlouhodobě nezaměstnaných osob a podílu osob romské národnosti na celkovém obyvatelstvu kraje.

Data za ukazatel podílu dlouhodobě nezaměstnaných pocházejí ze statistik MPSV a jsou do něj započítány všechny nezaměstnané osoby, registrované na úřadech práce k 30.6.2004, déle než 12 měsíců.

Ukazatel podílu dlouhodobě nezaměstnaných osob má shodný regionální vzorec na krajské úrovni jako podíl celkového počtu nezaměstnaných osob (viz tab. 12). Rozdíl je pouze ve vyšším rozpětí podílu dlouhodobě nezaměstnaných osob vzhledem k průměru krajů ČR (bez Prahy). To znamená, že rozdíly mezi kraji v problémech s dlouhodobě nezaměstnanými jsou vyšší, než u celkového počtu nezaměstnaných osob.

Tab. 12: Rozdělení podpory v rámci grantových projektů priority Sociální integrace a rovnost příležitostí OP RLZ vzhledem k dlouhodobě nezaměstnaným osobám v krajích ČR

Kraj	Podíl finančních prost./obyv. ČR* = 100	Podíl podpořených osob/obyv. ČR* = 100	Dlouhodobě nezam. /obyv.** ČR* = 100	Rozdíl mezi dlouhodobě nezam. a finančními prost. (v%)	Rozdíl mezi dlouhodobě nezam. a podpořenými osobami (v%)
Středočeský	92,2	102,6	55,1	-37,1	-47,5
Jihočeský	119,6	98,3	39,6	-80,0	-58,7
Plzeňský	76,0	55,8	56,3	-19,7	0,5
Karlovarský	44,7	38,5	102,0	57,3	63,5
Ústecký	110,5	121,2	200,0	89,5	78,8
Liberecký	104,6	124,5	77,0	-27,6	-47,6
Královéhradecký	110,4	100,8	52,9	-57,5	-47,9
Pardubický	91,5	57,0	70,6	-20,8	13,6
Vysočina	81,7	73,2	68,8	-12,9	-4,4
Jihomoravský	98,8	143,3	100,7	1,9	-42,6
Olomoucký	111,4	72,0	107,0	-4,3	35,0
Moravskoslezský	115,1	120,8	177,1	62,1	56,4
Zlínský	98,8	85,4	90,5	-8,3	5,1
ČR (bez Prahy)	100,0	100,0	100,0	-	-

Zdroj: MSSF, ČSÚ, vlastní výpočty

Poznámka: * ČR bez Prahy

** Podíl dlouhodobě nezaměstnaných osob na obyvatele, vztažený k průměru krajů ČR

V rámci rozdělení finanční podpory u priority Sociální integrace a rovnost příležitostí jsou relevantně, vzhledem k problémům s dlouhodobě nezaměstnanými osobami, podpořeny Ústecký, Olomoucký a Moravskoslezský kraj, které jako kraje

s nadprůměrným zastoupením dlouhodobě nezaměstnaných osob, využívají vyšší finanční prostředky u této priority (je nutné ale uvést, že vzhledem k průměru ČR nedosahují ukazatele vynaložených finančních prostředků takových hodnot jako ukazatele dlouhodobě nezaměstnaných osob). Odpovídající je také rozdělení finančních prostředků v kraji Plzeňském a Vysočina, kde je vzhledem k nízkému zastoupení dlouhodobě nezaměstnaných osob vynakládáno taktéž málo finančních prostředků. Zcela nerelevantní rozdělení finančních prostředků je realizováno především v Karlovarském kraji, ve kterém realizátoři projektů vynakládají na projekty nejméně finanční prostředků, a přitom je tento kraj v podílu dlouhodobě nezaměstnaných osob lehce nad průměrem ČR. Neodpovídající stav rozdělení finanční podpory je také ve Středočeském, Jihočeském, Libereckém, Pardubickém a Královéhradeckém kraji, jenž využívají vysokou finanční podporu (viz předchozí text) a zároveň mají nízký podíl dlouhodobě nezaměstnaných osob.

U počtu podpořených osob je situace totožná až na tři výjimky. V Olomouckém kraji je podporován malý počet osob vzhledem k nadprůměrnému zastoupení dlouhodobě nezaměstnaných osob v tomto kraji a v Jihomoravském kraji je naopak podporováno nejvíce osob (viz předchozí text), i když tento kraj vykazuje jen průměrný podíl dlouhodobě nezaměstnaných osob.

Výše finanční podpory a počet podpořených osob je u této priority relevantní vzhledem k počtu dlouhodobě nezaměstnaných osob pouze v kraji Ústeckém a Moravskoslezském, tedy v krajích, které mají největší problémy s podílem dlouhodobě nezaměstnaných osob. Naopak neodpovídající podporu vzhledem k situaci na trhu práce se daří využívat realizátorům projektů v Jihočeském kraji, který má nejnižší podíl dlouhodobě nezaměstnaných osob. Tato vysoká podpora, neodpovídající problémům na trhu práce v tomto kraji, je způsobena realizací více projektů určených pro posílení kapacity poskytovatelů sociálních služeb, kteří poskytují pomoc znevýhodněným skupinám osob při jejich integraci na trh práce.

Jednou z nejdůležitějších cílových skupin osob, kterou by měla priorita Sociální integrace a rovnost příležitostí OP RLZ v ČR podporovat jsou osoby romské národnosti. Data za ukazatel podílu Romů na obyvatelstvu v jednotlivých krajích pocházejí ze SLDB 2001 a je potřeba si uvědomit, že jsou ovlivněna rozhodnutím Romů, jestli se přihlásí k romské národnosti. Přihlášení se k určité národnosti je u SLDB 2001 dobrovolné a je velmi pravděpodobné, že Romové se hlásí také k jiným národnostem,

především české nebo slovenské. Lze ale předpokládat, že tato statistická chyba je na celém území ČR rozložena rovnoměrně a proto lze výsledky, ze SLDB 2001 o počtech Romů, použít pro určení relevance rozdělení podpory z priority Sociální integrace a rovnost příležitostí OP RLZ, vzhledem k počtu Romů v jednotlivých krajích.

Tab. 13: Rozdělení podpory v rámci grantových projektů priority Sociální integrace a rovnost příležitostí OP RLZ vzhledem k osobám romské národnosti v krajích ČR

Kraj	Podíl finančních prost./obyv. ČR* = 100	Podíl podpořených osob/obyv. ČR* = 100	Romové /obyv.** ČR* = 100	Rozdíl mezi Romy a finančními prost. (v%)	Rozdíl mezi Romy a podpořenými osobami (v%)
Středočeský	92,2	102,6	101,4	9,2	-1,2
Jihočeský	119,6	98,3	79,9	-39,7	-18,4
Plzeňský	76,0	55,8	88,9	12,9	33,1
Karlovarský	44,7	38,5	202,1	157,3	163,5
Ústecký	110,5	121,2	189,2	78,8	68,0
Liberecký	104,6	124,5	117,3	12,7	-7,3
Královéhradecký	110,4	100,8	107,6	-2,8	6,8
Pardubický	91,5	57,0	77,0	14,5	20,0
Vysočina	81,7	73,2	40,7	-41,1	-32,6
Jihomoravský	98,8	143,3	45,8	-53,0	-97,5
Olomoucký	111,4	72,0	111,3	-0,1	39,3
Moravskoslezský	115,1	120,8	116,4	1,3	-4,4
Zlínský	98,8	85,4	60,5	-38,3	-24,9
ČR (bez Prahy)	100,0	100,0	100,0	-	-

Zdroj: MSSF, ČSÚ, vlastní výpočty

Poznámka: * ČR bez Prahy

** Podíl osob romské národnosti na obyvatele, vztahený k průměru krajů ČR

V kraji, s nejvyšším podílem Romů, Karlovarském jsou překvapivě nejméně úspěšní žadatelé o podporu z této priority (viz tab. 13). Tuto skutečnost lze vysvětlit malým zájmem cílových skupin osob, kterých je přitom v tomto kraji dostatek (vysoký podíl dlouhodobě nezaměstnaných, jenž je ovlivněn i vysokým podílem Romů), zapojit se do realizace projektů v oblasti sociální integrace. Žadatelé o podporu v dalších krajích s vysokým podílem romského obyvatelstva (Ústecký, Moravskoslezský, Liberecký, Královéhradecký a Olomoucký kraj) jsou již více úspěšnější při získávání podpory z této priority OP RLZ. Jen v Olomouckém kraji je podpořeno méně osob pomocí vyšších finančních prostředků. Naopak realizátorům projektů této priority v Jihomoravském a v Jihočeském kraji se daří získávat nadprůměrnou podporu, i když zde není vysoký podíl romského obyvatelstva. Jihomoravský kraj vykazuje ale průměrnou hodnotu podílu dlouhodobě nezaměstnaných osob a lze předpokládat, že

podpora je zde zaměřena převážně na tyto osoby. Jihočeský kraj získává neodpovídající podporu jak vzhledem k podílu Romů, tak také k podílu dlouhodobě nezaměstnaných.

V rámci priority Sociální integrace a rovnost příležitostí se v každém kraji realizují národní projekty „Návrat do práce“. Tyto projekty jsou zaměřeny na problematiku dlouhodobé nezaměstnanosti znevýhodněných skupin obyvatelstva. Finanční podpora na realizaci těchto projektů je přidělena pověřeným úřadům práce v jednotlivých krajích přímo Řídicím orgánem, na základě potřeby jednotlivých krajů s ohledem k situaci na trhu práce. Takto přímo přidělená finanční podpora se odráží ve vynaložených finančních prostředcích v jednotlivých krajích (viz tab. 14). Na národní projekty „Návrat do práce“ bylo k 31.12.2008 vynaloženo z OP RLZ 138,1 mil Kč a podpořeno bylo 18,5 tis. osob. Grantové projekty jsou přitom podpořeny částkou 934,0 mil Kč a podporují 164,4 tis. osob. Na národní projekty, realizované na krajské úrovni, tedy připadá u priority Sociální integrace a rovnost příležitostí méně finančních prostředků a podporují také menší počet osob, než národní projekty u priority Aktivní politika zaměstnanosti. Národní projekty proto u této priority neovlivňují v takové míře celkové rozdělení podpory do jednotlivých krajů.

Tab. 14: Srovnání rozdělení podpory v rámci národních a grantových projektů priority Sociální integrace a rovnost příležitostí OP RLZ vzhledem k obyvatelstvu v krajích ČR (vztaheno k průměru ČR v %)

Kraj	Národní projekty		Grantové + národní projekty		Rozdíl (grantové + národní a grantové)	
	Finanční prost. /obyv.	Pod. osoby /obyv.	Finanční prost. /obyv.	Pod. osoby /obyv.	Finanční prost. /obyv.	Pod. osoby /obyv.
Středočeský	78,4	82,7	90,4	100,6	-1,8	-2,0
Jihočeský	82,0	78,3	114,7	96,2	-4,8	-2,0
Plzeňský	74,0	109,7	75,7	61,2	-0,2	5,4
Karlovarský	98,6	167,0	51,7	51,5	6,9	13,0
Ústecký	146,6	204,9	115,1	129,6	4,6	8,5
Liberecký	88,1	154,3	102,5	127,6	-2,1	3,0
Královéhradecký	77,3	112,4	106,1	101,9	-4,3	1,2
Pardubický	92,7	82,1	91,6	59,5	0,2	2,5
Vysočina	78,3	53,3	81,3	71,2	-0,4	-2,0
Jihomoravský	104,9	87,5	99,6	137,7	0,8	-5,6
Olomoucký	102,1	28,7	110,2	67,6	-1,2	-4,4
Moravskoslezský	118,8	105,3	115,5	119,2	0,5	-1,6
Zlínský	124,6	62,2	102,1	83,0	3,3	-2,3
ČR (bez Prahy)	100,0	100,0	100,0	100,0	-	-

Zdroj: MSSF, vlastní výpočty

Při započtení národních projektů společně s grantovými projekty se významněji zvýší podpora na obyvatele pouze u Karlovarského, Ústeckého a Plzeňského kraje (u tohoto kraje pouze počet podpořených osob). Vyšší počet podpořených osob pomocí národních projektů v Plzeňském a Karlovarském kraji lze vysvětlit malým počtem osob podpořených pomocí grantových projektů v těchto krajích. Cílové skupiny osob jsou tak ve vyšší míře podpořeny pomocí národního projektu „Návrat do práce“. Nárůst podpory v Ústeckém kraji opět odpovídá situaci na trhu práce a vysoké poptávce z řad cílových skupin osob po projektech tohoto typu v tomto kraji.

Vysoká finanční podpora na obyvatelstvo u národních projektů ve Zlínském kraji je způsobena realizací dvou projektů „Návrat do práce“ v tomto kraji, což je způsobeno úspěšností prvního projektu a tedy i další poptávkou po tomto projektu ze strany cílových skupin osob ve Zlínském kraji. Zlínský kraj přitom vykazuje jen podprůměrný počet dlouhodobě nezaměstnaných osob. Vyšší poptávku po tomto projektu lze tedy připsat většímu zájmu a aktivitě cílových skupin osob v tomto kraji, řešit svoji situaci prostřednictvím podpory z OP RLZ.

8.4. Analýza rozdělení podpory v rámci priority Rozvoj celoživotního učení OP RLZ na krajské úrovni

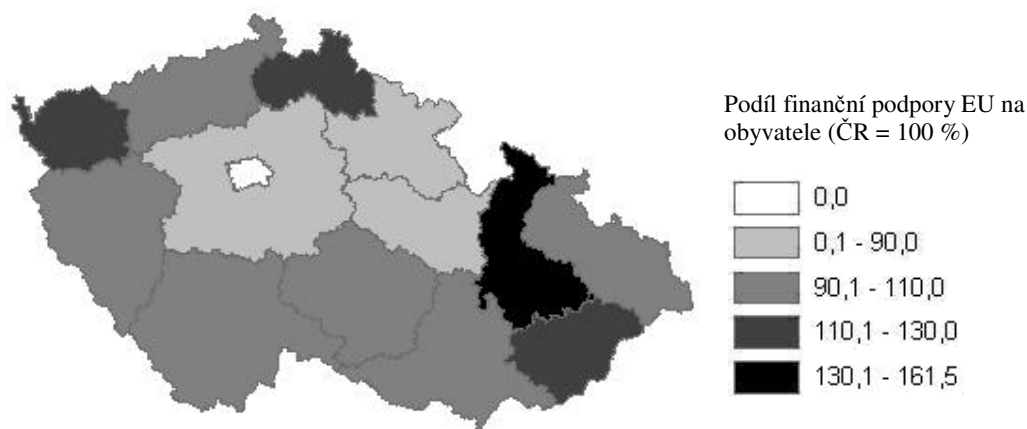
V rámci třetí priority Rozvoj celoživotního učení podporuje OP RLZ projekty zaměřené na zvyšování kvality vzdělávání, včetně zvyšování kapacit vzdělávacích institucí.

Tato priorita je v počtu podpořených projektů, vynaložených finančních prostředků i počtu podpořených osob nejvíce podporovanou prioritou OP RLZ. Celkem priorita Rozvoj celoživotního učení podporuje v krajích ČR 1 660 projektů, na které je vynaložena finanční podpora ve výši 1 797,7 mil Kč, pomocí které je podpořeno celkem 285,8 tis. osob.

V počtu podpořených projektů jsou nejúspěšnější žadatelé v Moravskoslezském, Olomouckém a Jihomoravském kraji. V přepočtu na obyvatele jsou ale žadatelé v těchto krajích (kromě Olomouckého) v počtu podpořených projektů vzhledem k ostatním krajům neúspěšní. Vzhledem k obyvatelstvu jsou v počtu podpořených projektů nejúspěšnější žadatelé v Olomouckém a také v Karlovarském kraji, a to přesto, že se v tomto kraji realizuje nejméně projektů (82). Rozdělení počtu podpořených projektů do

krajů je u této priority rovnoměrné a úspěšnost v počtu podpořených projektů vzhledem k obyvatelstvu tak ovlivňuje počet obyvatel příslušného kraje.

Obr. 15: Podíl finanční podpory EU na obyvatele u priority Rozvoj celoživotního učení OP RLZ v krajích ČR v období 2004 – 2006, vztažený k průměru ČR

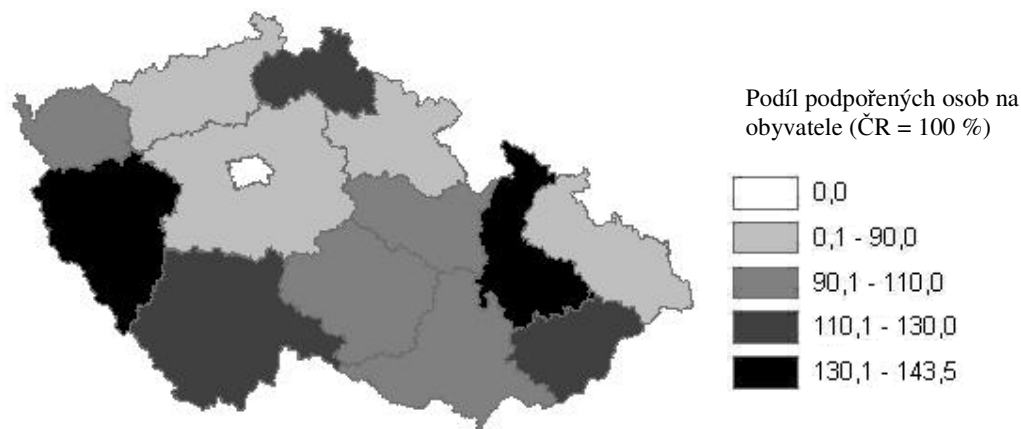
Zdroj: MSSF, ČSÚ, vlastní výpočty

Výši vynaložené finanční podpory, na realizaci projektů v jednotlivých krajích u této priority, ovlivňuje počet podpořených projektů v kraji. Kraje s nadprůměrným podílem podpořených projektů vykazují také nadprůměrnou hodnotu vynaložených finančních prostředků na jejich realizaci. Nejvíce finančních prostředků z OP RLZ vzhledem k obyvatelstvu se daří vynakládat realizátorům projektů na rozvoj celoživotního učení opět v Olomouckém kraji (viz obr. 15). Olomoucký kraj je tedy nejvíce podporovaným krajem v rámci priority Rozvoj celoživotního učení. Vysokou podporou pro tento kraj získávají především základní a střední školy, které jsou v tomto kraji velice úspěšné při získávání podpory na zkvalitnění své výuky. Naopak Středočeský kraj u všech sledovaných ukazatelů, vztažených k obyvatelstvu, vykazuje nejnižší hodnoty. Nízkou úspěšnost žadatelů ve Středočeském kraji lze vysvětlit absencí významnější vysoké školy v tomto kraji, která by se podílela na realizaci projektů této priority.

Ukazatel počtu podpořených osob má u priority Rozvoj celoživotního učení stejné uzemní rozložení na krajské úrovni jako předešlé dva hodnocené ukazatele. Nejvíce osob, vzhledem k obyvatelstvu kraje, je podpořeno opět v Olomouckém kraji (viz obr. 16). Vysoce nadprůměrný počet osob je u této priority podpořen také v Plzeňském kraji, ve kterém příjemci podpory pomocí dvou předešlých priorit podporují vždy jen podprůměrný počet osob. Takto vysoký počet podpořených osob lze

vysvětlit vyšším počtem realizovaných projektů, které se zaměřují na podporu zkvalitnění výuky na středních a základních školách v tomto kraji, do kterých je zapojen vysoký počet žáků a pedagogů těchto škol. Jedná se především o zlepšení výuky cizích jazyků a nebo o zlepšení praktické výuky na středních technických školách.

Obr. 16: Podíl podpořených osob na obyvatele u priority Rozvoj celoživotního učení OPRLZ v krajích ČR v období 2004 – 2006, vztahený k průměru ČR

Zdroj: MSSF, ČSÚ, vlastní výpočty

Nejméně osob, z již uvedených důvodů, je pomocí projektů této priority podpořeno ve Středočeském kraji. Podprůměrný počet osob podporují realizátoři projektů také v Ústeckém kraji, i když finanční podpora vynaložená na projekty v tomto kraji dosahuje průměru vynaložené finanční podpory v krajích. Příjemci podpory tak v Ústeckém kraji realizují finančně dražší projekty, které podporují méně osob. Jedná se především o projekty v oblasti dalšího profesního vzdělávání, na které je vynaloženo více finančních prostředků, ale podporují vždy jen několik pracovníků.

Na základě předešlého hodnocení tří ukazatelů rozdělení podpory v rámci grantových projektů priority Rozvoj celoživotního učení lze stanovit na úrovni krajů ČR toto územní rozložení podpory z OP RLZ. Nejvíce podporovaným krajem, v přepočtu na obyvatele, je Olomoucký kraj. Vyšší podpora je realizována také v Jihočeském, Karlovarském, Plzeňském, Libereckém, Zlínském a v kraji Vysočina. Nejnižší hodnoty podpory vykazují Středočeský a Královéhradecký kraj a také populačně velké kraje Ústecký, Jihomoravský a Moravskoslezský.

Grantové projekty priority Rozvoj celoživotního učení jsou zaměřeny na podporu zvyšování kvality vzdělávání. Je proto vhodné ověřit, zda je podpora z této priority rozdělována do krajů relevantně, vzhledem k úrovni vzdělání obyvatel v jednotlivých krajích. Z tohoto důvodu je za ukazatel úrovně vzdělání obyvatel v krajích zvolen podíl osob bez a se základním vzděláním k celkovému počtu obyvatel kraje, který dokládá zastoupení osob s nízkou úrovní vzdělání v krajích. Zdrojem dat pro osoby bez a se základním vzděláním je SLDB 2001.

Tab. 15: Rozdělení podpory v rámci grantových projektů priority Rozvoj celoživotního učení OP RLZ vzhledem k úrovni vzdělání obyvatel v krajích ČR

Kraj	Podíl finančních prost./obyv. ČR* = 100	Podíl podpořených osob/obyv. ČR* = 100	Úroveň vzdělání /obyv.** ČR* = 100	Rozdíl mezi úrovní vzdělání a finančními prost. (v%)	Rozdíl mezi úrovní vzdělání a podpořenými osobami (v%)
Středočeský	57,6	64,1	94,7	37,2	30,6
Jihočeský	109,1	117,4	96,7	-12,4	-20,7
Plzeňský	100,7	141,5	95,9	-4,8	-45,5
Karlovarský	119,6	103,8	116,2	-3,4	12,3
Ústecký	99,3	78,0	113,3	14,0	35,3
Liberecký	127,7	127,2	98,3	-29,4	-28,9
Královéhradecký	84,0	85,1	93,6	9,6	8,5
Pardubický	86,9	107,7	93,9	7,0	-13,9
Vysočina	108,8	105,3	98,6	-10,1	-6,6
Jihomoravský	94,8	91,8	96,8	2,0	5,0
Olomoucký	161,5	143,5	98,4	-63,1	-45,1
Moravskoslezský	96,1	85,0	104,4	8,3	19,4
Zlínský	112,9	124,4	102,7	-10,2	-21,7
ČR (bez Prahy)	100,0	100,0	100,0	-	-

Zdroj: MSSF, ČSÚ, vlastní výpočty

Poznámka: * ČR bez Prahy

** Podíl osob bez a se základním vzděláním na obyvatele, vztažený k průměru krajů ČR

Vyšší podporu na rozvoj celoživotního učení z OP RLZ se daří využívat realizátorům projektů v Karlovarském kraji, který má největší podíl osob bez a se základním vzděláním, a také ve Zlínském kraji, ve kterém je nadprůměrný podíl osob s nižší úrovní vzdělání (viz tab. 15). Další kraje s nadprůměrným zastoupením osob bez a se základním vzděláním (Moravskoslezský a Ústecký) jsou podporovány z OP RLZ již nerelevantně, vzhledem k vysokému zastoupení těchto osob s nízkou úrovní vzdělání v obou krajích. Vysoká realizovaná podpora v Jihočeském, Plzeňském, Libereckém a v kraji Vysočina také neodpovídá úrovni vzdělání obyvatel v těchto krajích. Nejvíce podporovaný Olomoucký kraj dosahuje rovněž podprůměrné hodnoty počtu osob bez

a se základním vzděláním a je tedy také nerelevantně podporován vzhledem k úrovni vzdělání obyvatel. Relevantně jsou tak podporovány již jen Středočeský a Královéhradecký kraj, které vykazují nejméně osob bez a se základním vzděláním a připadá na ně také nejnižší podpora z této priority OP RLZ.

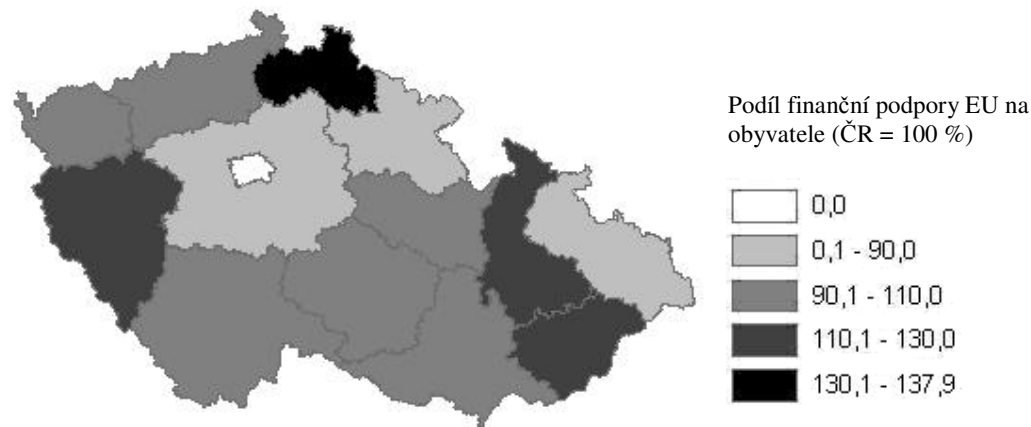
8.5. Analýza rozdělení podpory v rámci priority Adaptabilita a podnikání OP RLZ na krajské úrovni

Priorita Adaptabilita a podnikání OP RLZ se zaměřuje na rozvoj odborných znalostí, dovedností a schopností zaměstnanců i zaměstnavatelů prostřednictvím adekvátních projektů na podporu odborného vzdělávání, s cílem posílit konkurenceschopnost pracovní síly i podniků v ČR.

Na rozdělení počtu podpořených projektů, vztažených k počtu obyvatel, do jednotlivých krajů má opět vliv počet obyvatel kraje. Nejúspěšnější v počtu podpořených projektů jsou žadatelé v nejlidnatějších krajích Moravskoslezském, Jihomoravském a Středočeském. Vzhledem k obyvatelstvu kraje jsou ale žadatelé v těchto krajích opět nejméně úspěšní. Počet podpořených projektů je tedy spíše rovnoměrně rozložen do jednotlivých krajů. Rozložení počtu projektů do krajů tak neodpovídá počtu obyvatel v krajích. Nejvíce projektů na obyvatele realizují příjemci podpory v rámci této priority v šesti krajích (Libereckém, Jihočeském, Karlovarském, Pardubickém, Zlínském a v kraji Vysočina). Ve zbylých krajích je realizován příjemci podpory již podprůměrný počet projektů.

Ve výši vynaložené finanční podpory, na realizaci projektů této priority, jsou nejúspěšnější realizátoři projektů opět v Libereckém (137,9 % průměru krajů ČR) a Zlínském kraji (viz obr. 17). Nadprůměrnou finanční podporu na projekty vynakládají aktéři projektů také v Jihočeském kraji a v krajích Plzeňském a Olomouckém, ve kterých se ale již nerealizuje vyšší počet projektů. Podpořené projekty v těchto krajích jsou tak více finančně náročné. Jedná se většinou o projekty na zlepšení konkurenceschopnosti podniků prostřednictvím zlepšení systému řízení. Nejnižší finanční podporu, vztaženou na obyvatelstvo kraje, se daří realizátorům projektů vynakládat v Královéhradeckém kraji a také v krajích Středočeském a Moravskoslezském, které však vynakládají společně s Jihomoravským krajem nejvíce finančních prostředků na realizaci projektů v absolutních hodnotách.

Obr. 17: Podíl finanční podpory EU na obyvatele u priority Adaptabilita a podnikání OP RLZ v krajích ČR v období 2004 – 2006, vztahený k průměru ČR

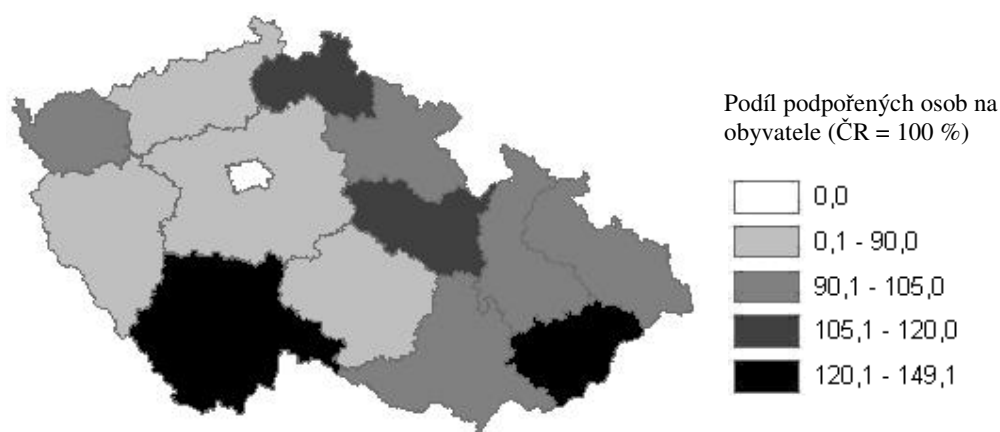

Zdroj: MSSF, ČSÚ, vlastní výpočty

Nejvíce osob na obyvatele podporují aktéři projektů opět ve Zlínském a Jihočeském kraji (viz obr. 18). Ve Zlínském kraji realizují projekty odborného vzdělávání svých zaměstnanců, jenž podporují vysoký počet osob, například Lázně Luhačovice, a.s. nebo Krajská záchranná služba. V Jihočeském kraji podporuje vysoký počet svých zaměstnanců v odborném vzdělávání město Strakonice, Jednota České Budějovice a firma Schwan Stabilo Český Krumlov. Tyto tři realizátoři projektů společně podporují třetinu osob z celkového počtu podpořených osob v Jihočeském kraji. Nadprůměrný počet osob je podporován také v Libereckém kraji. Hodnota ukazatele podpořených osob však v tomto kraji nedosahuje takové hodnoty jako u vynaložené finanční podpory a počtu podpořených projektů. Realizátoři projektů tak v Libereckém kraji pomocí více projektů a finančních prostředků podporují nižší počet osob. Podpora na posílení konkurenceschopnosti pracovní síly je zaměřena v tomto kraji spíše kvalitativně a podporuje nižší počet osob pomocí vyšších finančních prostředků. Jedná se především o projekty zaměřené na další vzdělávání vedoucích pracovníků v soukromých firmách, jenž má zlepšit systém řízení v těchto firmách. Opačná situace je u kraje Karlovarského a Pardubického, kde je podporováno více osob pomocí nižší finanční podpory. V Karlovarském kraji realizuje projekt na podporu 2 445 osob firma Imperial Karlovy Vary. Tento projekt si klade za cíl zvýšit kvalitu poskytovaných služeb a zachování konkurenceschopnosti v oblasti lázeňských služeb, prostřednictvím zavedení systému

celoživotního vzdělávání zaměstnanců. V Pardubickém kraji podporují pomocí levných projektů další odborné vzdělávání svých zaměstnanců velké společnosti s vysokým počtem zaměstnanců. Nejméně osob na obyvatele podporují realizátoři projektů v Ústeckém kraji (pouze 73,9 % průměru ČR), i když ukazatele počtu podpořených projektů a vynaložené finanční podpory dosahují v tomto kraji vyšších hodnot vzhledem k průměru ČR. V Ústeckém kraji se realizuje také vyšší počet projektů na zlepšení systému řízení, které pomocí vyšších finančních prostředků podporují nižší počet osob.

Obr. 18: Podíl podpořených osob na obyvatele u priority Adaptabilita a podnikání OP RLZ v krajích ČR v období 2004 – 2006, vztažený k průměru ČR

Zdroj: MSSF, ČSÚ, vlastní výpočty

Územní rozložení podpory pomocí grantových projektů priority Adaptabilita a podnikání OP RLZ má tuto podobu. Nejvíce podporovány vzhledem k obyvatelstvu kraje jsou Zlínský, Liberecký a Jihočeský kraj. V Pardubickém a Karlovarském kraji je podporován nadprůměrný počet projektů i osob, ale finanční podpora na tyto projekty je pod průměrem krajů ČR (ČR bez Prahy). Nejnižší podpora připadá opět na Středočeský kraj a také na kraj Královéhradecký.

Cílem grantových projektů priority Adaptabilita a podnikání je posílit konkurenceschopnost pracovní síly a podniků v ČR, prostřednictvím projektů podporujících další odborné vzdělávání. Je proto adekvátní, vzhledem k cíli této práce, ověřit, zda podpora v rámci této priority je rozdělována relevantně do krajů, které vykazují nejvíce zaměstnaných osob s nízkou úrovní vzdělání, protože vzdělání a kvalifikace převážně určují konkurenceschopnost zaměstnanců.

Za ukazatel úrovně vzdělání zaměstnaných osob v jednotlivých krajích je proto zvolen podíl zaměstnaných osob bez a se základním vzděláním k celkovému počtu obyvatel kraje, který dokládá nízkou úroveň vzdělání zaměstnanců v krajích. Data o počtu zaměstnaných osob pocházejí z Výběrového šetření pracovních sil za 2. čtvrtletí roku 2004, tedy za období stupu ČR do EU a začátku využívání podpory z OP RLZ. Výběrové šetření pracovních sil provádí ČSÚ každé kalendářní čtvrtletí a zahrnuje do něj necelých 26 tis. domácností. Vzorek těchto domácností je vybírán podle stanoveného klíče tak, aby byla zaručena reprezentativnost výběru i za kraje ČR.

Tab. 16: Rozdělení podpory v rámci grantových projektů priority Adaptabilita a podnikání OP RLZ vzhledem k úrovni vzdělání zaměstnanců v krajích ČR

Kraj	Podíl finančních prost./obyv. ČR* = 100	Podíl podpořených osob/obyv. ČR* = 100	Úroveň vzdělání zaměstnanců /obyv.** ČR* = 100	Rozdíl mezi úrovní vzdělání zaměstnanců a finančními prost. (v%)	Rozdíl mezi úrovní vzdělání zaměstnanců a podpořenými osobami (v%)
Středočeský	89,6	85,2	112,5	22,9	27,3
Jihočeský	108,0	132,0	100,0	-8,0	-32,0
Plzeňský	112,9	87,9	93,2	-19,6	5,4
Karlovarský	95,7	105,0	176,0	80,3	71,1
Ústecký	96,9	73,9	150,9	54,0	77,0
Liberecký	137,9	107,9	116,8	-21,1	8,8
Královéhradecký	81,5	92,9	70,5	-11,0	-22,4
Pardubický	92,3	105,1	92,4	0,1	-12,8
Vysočina	94,3	84,6	93,3	-1,0	8,7
Jihomoravský	95,9	98,9	89,2	-6,7	-9,7
Olomoucký	115,7	100,8	88,7	-27,0	-12,1
Moravskoslezský	86,5	100,8	77,2	-9,2	-23,6
Zlínský	127,2	149,1	81,1	-46,1	-67,9
ČR (bez Prahy)	100,0	100,0	100,0	-	-

Zdroj: MSSF, ČSÚ, vlastní výpočty

Poznámka: * ČR bez Prahy

** Podíl zaměstnaných osob bez a se základním vzděláním na obyvatele, vztaženo k průměru krajů ČR

Nejvyšší zastoupení zaměstnanců s nízkou úrovní vzdělání vykazují Ústecký a Karlovarský kraj (viz tab. 16), které dosahují zároveň také vysokého podílu obyvatel s nízkou úrovní vzdělání. Překvapivě malý počet osob bez a se základním vzděláním je zaměstnáno v Moravskoslezském kraji, který vykazuje rovněž nadprůměrný počet obyvatel bez a se základním vzděláním. Tento stav je způsoben vysokým počtem nezaměstnaných osob v tomto kraji, jenž se prezentují převážně z řad obyvatel bez a se základním vzděláním. Vyšší zastoupení zaměstnanců s nižší úrovní vzdělání ve

Středočeském a v Libereckém kraji je zapříčiněn vyšší zaměstnaností v těchto krajích. Zaměstnaní jsou tak ve větší míře i osoby bez a se základním vzděláním, kteří zůstávají nejčastěji mezi nezaměstnanými.

Relevantně je podpora u této priority rozdělena u Libereckého kraje, který je více podporován a vykazuje zároveň vyšší podíl zaměstnanců s nižší úrovní vzdělání. Jako za relevantně podpořený kraj u této priority lze označit také Královéhradecký kraj, jenž využívá nízkou podporu a vykazuje též nízký podíl zaměstnanců bez a se základním vzděláním. Naopak nízkou podporu využívají kraje, s vysokým podílem zaměstnaných osob bez a se základním vzděláním, Ústecký, Středočeský a Karlovarský. Méně podporován by měl být kraj Zlínský, kde je zaměstnán menší počet osob s nízkou úrovní vzdělání. Tato relevantnost rozdělení podpory je ale diskutabilní, protože i v krajích s nízkým zastoupením zaměstnanců s nižší úrovní vzdělání může být podporována konkurenceschopnost pracovní síly a podniků. Docházelo by tak k naplňování strategické politiky regionálního rozvoje na úkor té pojišťovací.

9. Závěr

Předložená diplomová práce měla za cíl zhodnotit úspěšnost OP RLZ v plnění svých stanovených cílů u počtu podpořených osob a ve vynakládání finančních prostředků na rozvoj lidských zdrojů v Česku. Cílem této práce dále bylo zjistit regionální vzorec rozdělení podpory z OP RLZ a objasnit, zda se podařilo získat více podpory žadatelům v regionech s nižší kvalitou lidských zdrojů.

Data o rozdělení podpory z OP RLZ pocházejí z centrálního Monitorovacího systému strukturálních fondů. Analýza rozdělení podpory z OP RLZ byla provedena na celostátní a krajské úrovni. Na úrovni okresů ČR nebylo analýzu rozdělení podpory z OP RLZ již možné přesně provést z důvodu zkreslujících dat za jednotlivé okresy, které poskytuje MSSF. V rámci územní analýzy rozdělení podpory byly sledovány ukazatele počtu realizovaných projektů, vynaložených finančních prostředků a počtu podpořených osob vztahených k obyvatelstvu jednotlivých krajů. Ukazatele charakterizující kvalitu lidských zdrojů v krajích, byly sledovány k roku 2004, tedy k začátku čerpání podpory na rozvoj lidských zdrojů z ESF, a k jejich konstrukci byla použita data ze statistik nezaměstnanosti MPSV, SLDB 2001, Výběrového šetření pracovních sil a dalších statistik ČSÚ.

Celkově se k 31. 12. 2008 podařilo z OP RLZ vynaložit 91 % finančních prostředků z plánované alokace podpory určené pro tento operační program. Nevyužití veškerých finančních prostředků zapříčinily především systémové a národní projekty. U těchto projektů se zprostředkujícím subjektům nedaří z důvodu pomalé a komplikované administrace včas vybírat realizátory projektů. Tato skutečnost způsobuje zpoždění začátku realizace projektů a tedy i nevyužití veškerých plánovaných finančních prostředků. Celkovou vyšší úspěšnost využívání finančních prostředků určených pro OP RLZ ovlivnilo také posilování české koruny vůči euru během realizace operačního programu.

V počtu podpořených osob je OP RLZ již více úspěšný. Celkem se podařilo podpořit více než 5x větší počet osob. Více osob bylo podpořeno v rámci všech čtyř priorit operačního programu. Tento výsledek ovlivnila nepřesná a vysoce podceněná kvantifikace cílového počtu podpořených osob ze strany autorů OP RLZ, jež byla způsobena nezkušeností s realizací podobných typů projektů určených k rozvoji lidských zdrojů. Vysoký počet podpořených osob je způsoben také metodikou vykazující počty podpořených osob, jež umožňuje započítat některé osoby i vícekrát.

Při sledování tří ukazatelů rozdělení podpory pomocí grantových projektů OP RLZ je na úrovni krajů ČR patrný tento regionální vzorec. Nejnižší podpora u všech sledovaných ukazatelů směřuje v rámci grantových projektů do Středočeského kraje. Středočeský kraj tvoří zázemí Prahy a nemá proto své přirozené centrum, kde by se větší míře realizovaly projekty, tak jako v ostatních krajích. Ve Středočeském kraji se nenachází také žádné významnější vysoké školy, které jsou častými realizátory projektů především u priority Rozvoj celoživotního učení.

Naopak nejvíce podpory, v přepočtu na obyvatele, využívají realizátoři projektů v Libereckém, Olomouckém, Jihočeském a Zlínském kraji. V těchto krajích jsou nejúspěšnější žadatelé v získávání podpory z OP RLZ na realizaci svých projektů určených na rozvoj lidských zdrojů. Nadprůměrný počet podpořených projektů v těchto krajích se promítnul také do vyšší vynaložené finanční podpory a vyššího počtu podpořených osob pomocí grantových projektů v těchto čtyřech krajích. Nadprůměrný počet projektů je podpořen z OP RLZ také v Karlovarském a Pardubickém kraji, avšak realizátorům projektu se zde již nedaří vynaložit nadprůměrnou finanční podporu a zároveň také podpořit nadprůměrný počet osob.

Úspěšní žadatelé o podporu z OP RLZ jsou tedy i v kraji Jihočeském, který má, dle sledovaných ukazatelů kvality lidských zdrojů, s porovnáním s ostatními kraji ČR kvalitnější lidské zdroje. Nepotvrdil se tak předpoklad této diplomové práce, že více podpory získají žadatelé pro kraje, které mají problémy s kvalitou lidských zdrojů a mají tedy i nejvíce cílových skupin osob OP RLZ. Tuto skutečnost dokládá i rozdělení podpory do jednotlivých krajů v rámci čtyř priorit OP RLZ, které mají rozvíjet specifické oblasti lidských zdrojů. Také v rámci jednotlivých priorit operačního programu nejsou většinou více podporovány kraje s většími problémy s kvalitou lidských zdrojů v příslušných prioritách (oblastech) rozvoje lidských zdrojů. Například u priority Aktivní politika zaměstnanosti získává nadprůměrnou podporu Ústecký kraj, avšak žadatelům v Moravskoslezském kraji, který má také dlouhodobě největší problémy s nezaměstnanými osobami, se již nepodařilo získat nadprůměrnou podporu v rámci této priority. V rámci priority Rozvoj celoživotního učení získává ale Ústecký kraj jen podprůměrnou podporu z OP RLZ, přičemž úroveň vzdělání obyvatel v tomto kraji patří k té nejhorší mezi kraji ČR. Žadatelům v Karlovarském kraji, s podobně nízkou úrovní vzdělání, se však podařilo získat již nadprůměrnou podporu. Podobná situace je i u ostatních priorit. Mezi počtem cílových skupin osob v krajích, které má

OP RLZ v rámci jednotlivých priorit podporovat, a vyšší podpory získanou žadateli v krajích tedy neexistuje kauzální souvislost.

Rozhodujícím faktorem rozdělení podpory mezi kraje je kvalita předkládaných projektů od žadatelů z jednotlivých krajů. Kvalitní příprava předkládaných projektů ze strany žadatelů tak má hlavní vliv na získání podpory, neboť podpořeny jsou jen ty projekty, které při hodnocení obstojí.

Zpracování kvalitních projektů ovlivňuje kromě samotných schopností a dovedností žadatelů, také „servis“ ze strany správců jednotlivých grantových schémat. Správci grantových schémat mají v regionech své zprostředkující orgány (především MPSV zastupují úřady práce, MŠMT spolupracuje s krajskými úřady). Schopnost správců grantových schémat informovat žadatele a poradit jim při zpracování projektů, ovlivňuje úspěšnost žadatelů při získávání podpory z OP RLZ. Záleží totiž na propagaci jednotlivých výzev k předkládání žádostí ze strany správců jednotlivých grantových schémat nebo také na schopnosti kvalitně poradit žadatelům při vyplňování žádostí o podporu, aby jejich projekty byly dostatečně kvalitně zpracovány a mohla být na jejich realizaci přidělena podpora z OP RLZ.

A právě na úřady práce se obrací žadatelé o informace jak získat podporu z OP RLZ a jak správně zpracovat žádost o poskytnutí podpory. Rozdělení podpory do krajů mohou proto ovlivňovat i schopnosti a dovednosti jednotlivých úředníků poskytnout žadatelům patřičné informace ke kvalitnímu zpracování žádostí o podporu a tedy i k úspěšnému získání podpory z OP RLZ.

Na základě zjištěných poznatků této práce lze nastínit další možné směry výzkumu v oblasti rozvoje lidských zdrojů pomocí podpory z OP RLZ. Po skončení realizace projektů v programovacím období 2000 – 2006 je důležité sledovat výsledky a dopady realizovaných projektů v oblasti rozvoje lidských zdrojů. Především bude zajímavé sledovat intenzity dopadů v jednotlivých regionech s ohledem na výši získané podpory v těchto regionech. I když určit přesné dopady projektů tohoto operačního programu na zlepšení kvality lidských zdrojů bude velice obtížné, vzhledem ke zkrácenému období realizace programu a také vzhledem k obtížným možnostem měřitelnosti účinků programu v současném socio-ekonomickém prostředí.

Závěrem lze konstatovat, že se ve většině případů nepodařilo získat nejvyšší podporu v rámci grantových projektů OP RLZ žadatelům v těch regionech, které mají zároveň také největší problémy s kvalitou lidských zdrojů. Výjimku představuje snad jen Ústecký kraj, kde se žadatelům podařilo získat, na rozdíl třeba od Moravskoslezského

kraje, nejvyšší podporu na Aktivní politiku zaměstnanosti. Rozdělení podpory do regionů je ovlivněno především kvalitou zpracování jednotlivých projektů ze strany žadatelů v příslušných regionech, jež výrazně ovlivňují poradenské schopnosti zprostředkujících orgánů správců grantových schémat v regionech.

LITERATURA

BAKOŠ, E. a kol. (2006): Lidské zdroje: procesy, struktury a dokumenty. Aleš Čeněk, Plzeň, 150 s.

BLAŽEK, J. (1996): Regionální vývoj v České republice v nových podmínkách: subjekty, organizační rámce a regulační mechanismy. Disertační práce. Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy, Praha, nestr.

BLAŽEK, J. (2001): Velké firmy a subjekty progresivního terciéru jako aktéři regionálního rozvoje v České republice. In: Hampl, M. (ed): Regionální vývoj, specifika české transformace, evropská integrace a obecná teorie. Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy, Praha, s. 227-249.

BLAŽEK, J. (2005): Trends to Regional Disparities in the Czech Republic. Geographia Polonica 78, č.2, s. 91-106.

BROŽOVÁ, D. (2003): Společenské souvislosti trhu práce, Sociologické nakladatelství (SLON), Praha, 140 s.

HAMPL, M. (2001): Geografie transformace v České republice: celkové zhodnocení. In: Hampl, M. (ed): Regionální vývoj, specifika české transformace, evropská integrace a obecná teorie. Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy, Praha, s. 27-44.

HAMPL, M. (2005): Geografická organizace společnosti v České republice: transformační procesy a jejich obecný kontext. Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy, Praha, 147 s.

HARTLOVÁ, M., (2004): Hodnocení účinnosti a efektivnosti programů regionální politiky: analýza „ex ante“ evaluací programových dokumentů. Geografie-Sborník ČGS, 109, č.1, Praha, s. 36-52.

KOZÁK, R. (2006): Analýza dlouhodobé nezaměstnanosti v souvislosti se vzděláním nezaměstnaných v České republice. Ročníková práce. Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy, Praha, 38 s.

MALÁČ, L. (2006): Využití prostředků z Evropského sociálního fondu v ČR. In: Dočkal, V. (ed): Šest let regionální politiky v ČR – šance a limity. Masarykova univerzita – Mezinárodní politologický ústav, Brno, s. 81-102.

PALÁN, Z. (2002): Výkladový slovník. Lidské zdroje, Academia, Praha, 280 s.

PITNER, J. (2003): Srovnání vývoje nezaměstnanosti v ČR a v zemích EU po roce 1989. Sociální politika, č. 2, Praha, s. 6-8.

SCHULTZ, T.W. (1961): Investment in human Capital. The American Economic Review, Number I, Volume LI, p1, 17p.

TOMEŠ, J. (1996): Vývoj regionálních aspektů v nezaměstnanosti jako indikátor transformačních změn. In: Hampl, M. a kol., Geografická organizace společnosti a transformační procesy v České republice. Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy, Praha, s. 255-301.

VYHLÍDAL, J. (2001): Vývoj dlouhodobé nezaměstnanosti v ČR. Sociální politika, č. 12, Praha, s. 16-18.

PRAMENY A PODKLADOVÉ MATERIÁLY

Časové řady základních ukazatelů statistiky práce 1948 – 2007. ČSÚ, Praha, 2008, [<http://www.czso.cz/> – 16. 1. 2009].

Český statistický úřad [<http://www.czso.cz/> – 16. 1. 2009].

Dodatek k Operačnímu programu Rozvoj lidských zdrojů. Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky, Praha, 2006, 108 s.

Evaluace socioekonomického rozvoje. Ministerstvo pro místní rozvoj, Praha, 2005, 99 s.

Ex-ante hodnocení Operačního programu Rozvoj lidských zdrojů. Národní observatoř zaměstnanosti a vzdělávání, Praha, 2003, 66 s.

Fondy Evropské unie [<http://www.strukturalni-fondy.cz/> – 10. 12. 2008].

Integrovaný portál Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky [<http://portal.mpsv.cz/> – 16. 1. 2009]

Monitorovací systém strukturálních fondů

[http://mssfwww.mmr.cz/WebMSSF_Povs/About.aspx – 31. 12. 2008]

Národní rozvojový plán. Ministerstvo pro místní rozvoj, Praha, 2003, 244 s.

Okresy České republiky za rok 2004. ČSÚ, Praha, 2005, [<http://www.czso.cz/> – 16. 1. 2009].

Operační program Rozvoj lidských zdrojů. Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky, Praha, 2003, 192 s.

Operační program Vzdělání pro konkurenceschopnost. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Praha, 2007, 161 s.

Rámec podpory společenství Česká republika 2004 – 2006. Ministerstvo pro místní rozvoj, Praha, 2003, 155 s.

Regionální účty HDP. ČSÚ, Praha, 2008, [<http://www.czso.cz/> – 10. 2. 2009].

Sčítání lidu, domů a bytů k 1. 3. 2001 – Pramenné dílo. ČSÚ, Praha, 2005, [<http://www.czso.cz/> – 10. 2. 2009].

Statistická ročenka trhu práce v České republice, 1993 – 2004. Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky – Správa služeb zaměstnanosti, Praha.

Strategie rozvoje lidských zdrojů pro Českou republiku. Národní vzdělávací fond, Praha, 2003, 52 s.

Všeobecná encyklopedie Diderot. Diderot, Praha, 1999, 424s.

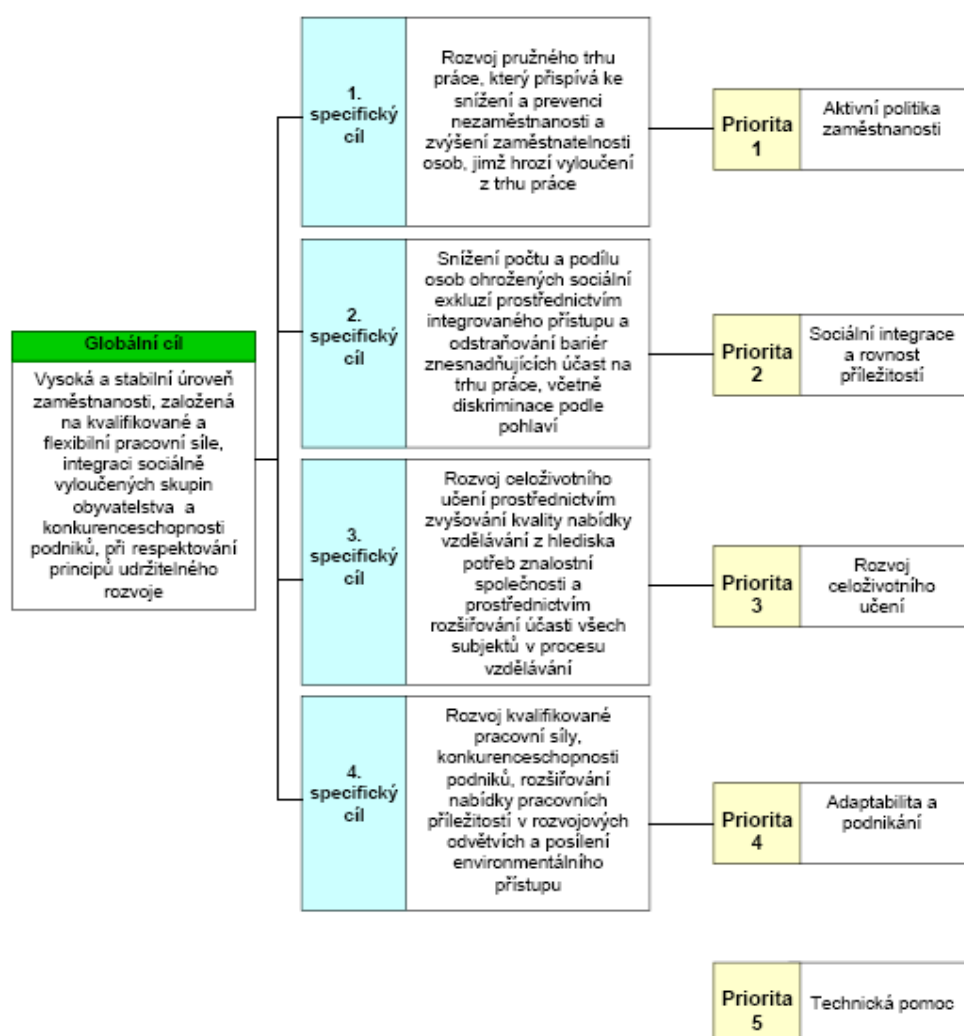
Zaměstnanost a nezaměstnanost v ČR podle výsledků výběrového šetření pracovních sil za 2. čtvrtletí 2004. ČSÚ, Praha, 2004, [<http://www.czso.cz/> – 10. 2. 2009].

Závěrečná evaluace Operačního programu Rozvoj lidských zdrojů, REDECo, EUservis.cz, GLE, Praha, 2008, 226 s.

PŘÍLOHY

Příloha 1: Schéma cílů a priorit OP RLZ

Příloha 2: Generalizace právních forem žadatelů projektů v OP RLZ

Příloha 1: Schéma cílů a priorit OP RLZ

Zdroj: Dodatek k OP RLZ

Příloha 2: Generalizace právních forem žadatelů projektů v OP RLZ

Nové kategorie	Původní kategorie
Samosprávné celky	Obce, Kraje, Příspěvkové organizace samosprávných celků (mimo školských zařízeních)
Vzdělávací (školské) instituce	Základní školy, Střední školy, Vysoké školy, Soukromé školy, Akademie věd ČR, Veřejné výzkumné organizace,
Neziskové organizace	Sdružení, Zájmová sdružení, Organizační jednotky sdružení, OPS, Církevní organizace, Prof. komory,
Soukromý sektor	Akciové společnosti, Společnosti s r.o., Zájmová sdruž. práv. osob, Družstva, Fyzické osoby zapsané v OR., Fyzické osoby nezapsané v OR,

Zdroj: MSSF, vlastní úpravy